

కాకినాడ నాట్యకళా విజ్ఞాన గ్రంథమండలి

పదకొండవ కుసుమము.

యోగసంకలనము.

(శ్రీఅరవింద ఘోషుగారిచే రచింపబడిన యోగసంకలనమునకు
తెలుగు తర్జుమా.)

వాల్యూము III.

హట రాజ భక్తియోగము

వ్యాసావళి, సంపూర్ణమహాభారతము, శ్రీకృష్ణావతారము, వనసుందరి,
విహరలీల, మొదలగు పదినాటకములు వ్యాసేన

మధ్వశ్రీ దొల్తాబాదా గోపాలకృష్ణారావు, B. A., గారిచే
నాంధ్రీకరింపబడి ప్రకటింపబడియె.

మొదటికూర్పు 500 పేజులు.

కాకినాడ :

రంగా అండ్ కో., యంను ముద్రింపబడియె.

1935.

కాపీరైటు రిజిస్టర్డ్]

[వెల య 0-12-0.

నాట్యకళా విజ్ఞాన గ్రంథమండలి.

రాజ పోషకులు.

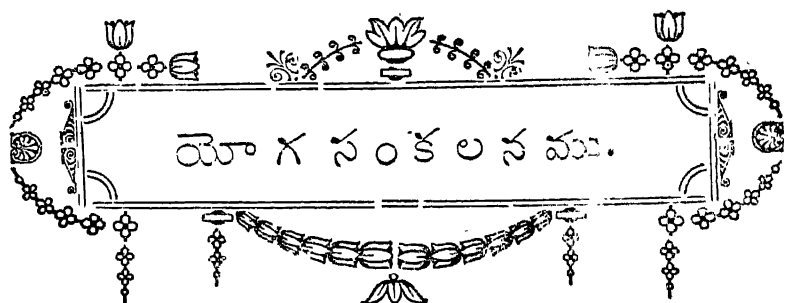
- 1 మ॥రా॥రా॥ యన్. బలరామమూర్తినాయుడుగారు,
బి. ఏ., బి. యల్., చెన్నపట్నం.
- 2 ,, వారాణాసి సీతారామయ్యగారు, బి. ఏ.,
సబ్ మేజిస్ట్రేటు, గన్నవరం.
- 3 ,, శీలంశెట్ట వెంకటరత్నంనాయుడుగారు, డి. పి. డబ్ల్యు.
యూ. అసిస్టాంట్ ఇంజనీరు, పెన్షనర్ లింగారెడ్డిచాలెం.
- 4 ,, దేశోద్ధారక కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావుగారు,
చెన్నపట్నం.
- 5 ,, యన్. వి. సుబ్బారావుగారు, బి. ఏ.,
గూటాలయెస్టేటు మేనేజరు.

పోషకులు.

- 6 ,, వైండా శ్రీరామకృష్ణయ్య బిదర్లు,
జమీందార్లు, కాకినాడ.
- 7 ,, వారణాసి బాపయ్యగారు, బి. ఏ., క్యాపియరు,
డి. కో. బ్యాంకి, చెన్నపట్నం.
- 8 ,, అంగర వెంకటసుబ్బారావుపంతులుగారు,
రామచంద్రపురం.
- 9 ,, మాజేటి మునెయ్యగారు, బి.ఏ., బి.యల్.,
రాజమండ్రి.

- 10 మ॥రా॥శ్రీ) ముత్తా సత్యప్రసన్నం బ్రదర్శు, బ్యాంకర్సు,
కాకినాడ.
- 11 ,, దేవులపల్లి విశ్వనాథంగారు, ఆకిరిపల్లి.
- 12 ,, ధూళిపాళ్ల వెంకటరత్నంగారు, గ్రామమునసబు,
పురుషోత్తపట్నము.
- 13 ,, దర్భా వెంకటశివరామరాన్ గారు, బి.ఏ., బి.ఎల్.,
కాకినాడ.
- 14 ,, చెలికాని రామస్వామిబాబుగారు,
అసిస్టెంటు యింజనీరు, సామర్లకోట.
- 15 ,, అంగర వెంకటకృష్ణారావుపంతులుగారు, పీడరు,
కాకినాడ.
- 16 ,, కొత్త వెంకటరత్నంగారు, యానాం.
- 17 ,, దసిగె వెంకటేశ్వరరావుగారు, గుడినాడ.
- 18 ,, కె. వి. రమణారావుగారు, Representative Con-
fectionery Dept. Parry & Co., Ltd., Madras.
- 19 ,, జమ్మి వెంకటసుబ్బారావుపంతులుగారు,
Tq. Office, Cocanada.
- 20 ,, సైండ్ నూర్యనారాయణమూర్తిగారు,
జమీందారు, బ్యాంకర్సు, కాకినాడ.
- 21 ,, యం. వి. రాజరత్నంగారు, బి. ఏ., కాకినాడ.
- 22 ,, జల్లేపల్లి తిరుమలవెంకటలక్ష్మీబాయిమ్మగారు,
Guardian, Minor, Zamindar of Vilasa
Jalamudi etc., Perur.
- 23 ,, ధరణిప్రగడ బాపిరాజుగారు, కాకినాడ.
- 24 ,, Nandagiri V. Ramadas Pantulu garu.!

- 25 ,, దామోజిపురపు సరసింహారావుపంతులుగారు,
తాడేపల్లిగూడెం.
- 26 ,, పోలూరి వెంకటప్పయ్యపంతులుగారు, తాణేదారు,
రేపూడి మెస్టేటు.
- 27 ,, పులుపుల సత్యనారాయణగారు, నర్సారావుపేట.
- 28 ,, శ్రీరాజా సురభి మురళికృష్ణారావు బహద్దర్,
జమిందారుగారు, మెడ్రాసు.
- 29 ,, శ్రీ వైశ్య బాలమిత్ర గింధాలయం,
నర్సారావుపేట.
- 30 ,, వెలమూరి కుటుంబరావుగారు, అవనిగడ్డ.
- 31 ,, లింగం లక్ష్మీబాగ్నాథరావుపంతులుగారు, బి. ఏ.,
డిప్యూటీ తహసీలుదారు, ఆలమూరు.
- 32 ,, శ్రీరాజా మల్లాజి వెంకటరామకృష్ణకొండలరావు
బహద్దర్ జమిందారుగారు, కమారరాజా,
నర్సారావుపేట.
- 33 ,, నాగసరపు సుబ్బారాయుడు శ్రీష్టిగారు,
వైస్-చైర్మన్, మ్యూసిఫల్ కౌన్సిలరు,
నర్సారావుపేట.
- 34 ,, చింతపల్లి గోపాలకృష్ణయ్యగారు,
తాలూకాగుమస్తా, నర్సారావుపేట.
- 35 ,, దినుగు మల్లిఖార్జునరావుగారు, డిప్యూటీ కలెక్టరు
కచ్చేరీగుమస్తా, నర్సారావుపేట.
- 36 ,, రావుబహద్దర్ మోతె గంగరాజుగారు,
జమిందారు, ఏలూరు.
- 37 ,, చావలి వెంకట్రామయ్యగారు,
Retired D. W. Overseer, Undi Agraharam.

39 అధ్యాయము.

హటయోగము.

—••❧❧❧—

యోగవిధానము లెన్నియున్నవో సమాధి నొందుట నన్ని
మాగ్గములుకలవు. సమాధి కెంతయాధిక్యత కల్పింపబడెనో అంత
త్తమజ్ఞానమొందుటకది శ్రేష్ఠమైనసాధనమేగాక యాయుత్తమజ్ఞాన
మునహిత మదేయని చెప్పబడుచున్నది. మనము దేహధారులమై
యిందగ సమాధియందుమాత్రమే యట్టి యుత్తమజ్ఞానము పొం
దగలమని చెప్పబడుచున్నది. కావున సమాధి నొందుటకుఁ గొన్ని
యోగప్రక్రియాలు పరమోత్తమునితో నైత్యముకొఱచుఁ జేయఁ
బడు ప్రయత్నములే. ఆయైక్యము పరమోత్తముని నిశ్చయార్హతైక్య
ము. జానమందైక్యము. ఆనందమందైక్యము. అట్టి త్రిపున్దైక్యము
ను నిరాకరించితిమా, జీవుడు దేవునిస్థితియందు భగించుట యనఁ
బడు సాలోక్యమో, భిన్నముగాక దేవునిసమీపము నుంచుటయను
సామీప్యమో కలుగుచున్నది. మన సాధానము గాననానావిధముల
యూర్ధ్వస్థితికి జ్ఞానరీప్రతకు సమాధి స్వతస్స్థమైన లక్షణముగాఁ
గనుపించుచున్నది. జ్ఞానయోగమందు సమాధికి స్వతస్స్థముగా

సమస్త యోగవిధానములకుఁ ద్రివిధాభ్యాసములు కలవు. మొదటిది శుద్ధి. సమస్తవికారముల నభ్యంతరముల విఘాతముల స్థూల మానస వ్యాపారజనితదోషములఁ దొలగించుట. రెండవది యేకాగ్రత. మనలోఁ బనిచేయుచున్న శక్తిని నిర్ణీతమైన ప్రత్యేక వ్యాపారమునకుఁ బ్రకృతి వశముచేసికొని పరిపూర్ణ తీవ్రత్వ మొందించుట. మూడవది విమోచన. మనకుఁ బ్రస్తుతము స్వభావధర్మమైన సత్య విలాసరూపమైన వ్యప్తిబంధమునుండి తప్పించుకొనుట. పరమోత్తమునితో నైక్యమొనంగునట్టి విమోచనానుభవమే పరిపూర్ణత్వము. ఇందునిమిత్తమే యోగాభ్యాసము చేయఁబడుచున్నది. ఈమూడు సాధనములు తప్పనివే. ఉత్తమానందస్థితులఁ బొందించఁగలవే. హటయోగము తనయభ్యాసములందెల్ల వీనిపై లక్ష్యముంచుచున్నది.

హటయోగమున కాసనప్రాణాయామములను రెండు ముఖ్యాభ్యాసములుకలవు. తక్కినవన్నియు సహకారులుమాత్రమే. ఆ సనమనగా నొకవిధమైన నిశ్చలత్వమునశీశరీరము నలవాటుచేయుట. ప్రాణాయామమనగా దేహమందున్న ప్రాణశక్తిప్రవాహమునాపి క్రమపద్ధతి నుపయోగించుట. దీనికుపకరణము స్థూలదేహమే. ఈస్థూలదేహమందు రెండువిషయములు కలవు. అవి స్థూలప్రాణములు. బహిష్సాధనము పునాది యనఁబడు సీదేహమొకటి. శక్తిని సాధనమనఁబడు ప్రాణము రెండవది. ఈసాధనములిప్పుడు మనకధి కారులై యున్నవి. మనము శరీరమునకు వశులై యున్నాము. ప్రాణమునకుఁ లోబడియున్నాము. మనము మానసపురుషులమైన జీవులమైనప్పటికి పానిపై న్యల్పాధికారముమాత్రమే కలిగియున్నాము. అల్పమైన స్థూలస్వభావముచే గట్టఁబడియున్నాము. అందుచేతనే శరీరము భరించఁజాలినంత న్యల్పప్రాణశక్తినిమాత్రమే కలిగియున్నాము.

ము. మరియు మనలో నీప్రాణస్థూల వ్యాపారములు మిక్కిలి ప్రతి
బాధకములైన హద్దులఁబొందుటేగాక శుద్ధిచేసినకొలది తిరిగి తిరిగి
పుట్టునట్టినిత్యనులినములకువివిధవికారములకు బలువిధవిఘాతములకు
వశమైయున్నవి. వీనినన్నిటిని హటయోగము జయించవలసియు
న్నది. ఆసనప్రాణాయామములను రెండుసాధనములచే హటయో
గము జయమొందవలెను. ఈసాధనములు మాటమాత్రమునకెంతో
సులభముగాఁ గనుపించునుగాని యభ్యాసమందుఁ బలుతెరంగులై
భారయు క్తములైయున్నవి.

హటయోగమునందాసనమునకు రెండుదేశములు కలవు. వానితో
పాటనేకవిషయములు సంభవించుచున్నవి. దేహ నిశ్చలత్వముచే
నిగ్రహముకలుగుట మొదటివిషయము. నిశ్చలత్వముచే సంసిద్ధి
రెండవది. జ్ఞానయోగమందు మనోనిశ్చలతకుఁగల శక్తికెంత యాధి
క్యతకలదో హటయోగమందు శరీరనిశ్చలతకుఁగలశక్తి కంతయాధి
క్యతకలదు. మనలోని యగాధవిషయముల కలవాటులేని మనస్సున
కీరెండు తామసనిష్క్రియత్వమునకై పాటుపడుచున్నట్లుండును.
కాని నిజమదికాదు. యోగప్రాశాంతత్వము మానసికమైనను శారీ
రకమైనను విశేషమైన శక్తిసంసిద్ధికి సంప్రాప్తికి సంరక్షణకుఁ గార
ణము. మన సాధారణమనోవ్యాపారమందు విశేషభాగము క్రిమ
ములేని యస్థిమితత్వమే. అందు శక్తి తీవ్రముగాఁ బుర్బుపడుచున్న
ది. వ్యర్థమౌచున్నది. మిక్కిలి స్వల్పముమాత్రమే యాత్మనిగ్రహ
మునకు వినియోగపడుచున్నది. వ్యష్టిమానవునిబట్టి యిది వ్యర్థ
మైన వ్రయమనవలసినదేకాని బ్రహ్మాండ స్వభావమునుబట్టి వ్రయ
మనరాదు. మన కేదివ్రయమని తోచునో యదిదానికి మిక్కిలిఁ
యుపయోగకరమై యుండును. మన శరీరవ్యాపారము సహిత ముట్టి
యస్థిమితత్వము కలదే. తనలోఁ బ్రవేశించునట్టియు లేదా యుత్ప

న్న మాచున్నట్టియు స్వల్పప్రాణశక్తిని సహిత మిశరము నిలుపుకొనఁ జాలదు. తత్కారణమున ప్రాణశక్తి క్రియాపాపమున భర్జింపఁబడుచున్నది. అంతేగాక శరీరమందు పనిచేయుచున్న శక్తులకును జరుగుచున్న వ్యాపారములకును గ్రహణ ప్రతిగ్రహణముల వల్లను బహిరాగతములైనట్టియుఁ బరులకుఁ జెందినట్టియుఁ జుట్టుయావరణమునుండి సంభవించునట్టియు శక్తులతో గ్రహణ ప్రతిగ్రహణముల వల్లను తరుచు సరిపుచ్చుకొనవలసియున్నది. అప్పు డనేక పౌరపాట్లు సంభవించవచ్చును. ప్రాణిభ్యంతరము ప్రాణిలోపము, ప్రాణియమితముఁ ప్రాణిస్వల్పము మలినముల పుట్టించఁ గలదు. స్వభావమునకు విడిచిపెట్టినయడల మేలేకాని యప్పుడు మానవుని మనోచిత్తములు దాని యలవాట్లతో బ్రేరేపణలతో జోక్యము కలుగఁ జేసుకొనచున్నవో యప్పుడుమిక్కిలి మాలిన్యముల క్రమములు సంభవించును. ఇట్టి జోక్యముపుచ్చుకొనక తప్పదు. మనుజుఁడు ప్రాణస్వభావముల ప్రయోజనమునకు మాత్రమే పుట్టినవాఁడుకాదు. గొప్పయుత్తమ కార్యము కొఱకువచ్చినవాఁడు. ఇట్టి గొప్పకార్యముకొఱకు మనము వచ్చితిమన్న మాట స్వభావము మొదటయనుకొనలేదు. ఇప్పుడు శ్రమపడి సరిచేసుకొనుచున్నది. ఈ యక్రమమైన యస్థిమితత్వమును పోసణచి వ్యాపారముమాని క్రమపద్ధతిని నడుపుట మొదటి యావశ్యకత. హటయోగి శరీర ప్రాణశక్తుల సామర్థ్యమును విపరీతముగా మార్చవలసియున్నాఁడు. విపరీతమగు నెక్కువ యక్రమమనికాదు. ఔన్నత్యాధిక్యత యాత్మస్వాధీనాధిక్యత యనిభావము.

అననమువల్లవచ్చెడి నిశ్చలత్వమునకు ముఖ్యోపయోగ మేమనగా శరీరమునందధ్యారోపణచేయఁ బడిన యస్థిమితమును పోగొట్టుకొనుట. ప్రాణశక్తిని దుర్బినియోగము చేసి పాడుచేయుటకుమా

దుగా శరీరము దానిని నిల్పుకొనునట్లొనర్చుటే. తమస్సుచే శక్తి తగ్గిపోవుట కాదనియు వృద్ధికాబడి ప్రవేశమొంది వ్యాపించుననియు నాసనాభ్యాసము వల్లననుభవములోనికి వచ్చుచున్నది. దేహమెక్కువైన శక్తిని పనిగామార్చుటకలవాటు వడియున్నది. ఈశక్తివృద్ధికాగా సహించలేకపోవుటచే మొదటతీవ్రమైన వణుకుపుట్టుచున్నది. తరువాత నలవాటుపడి యాసనసిద్ధి నొందినపుడు మొదటనంతకన్నమె యసాధారణమైతొచ్చెనో యంతహాయిగానుండును. వృద్ధి నొంది ప్రాణశక్తి యెంతప్రవేశించినను కార్యరూపమున పరిణమించనివ్వక లోన భరించుటకు శక్తికలుగుచున్నది. గనుకనే సిద్ధిగాంచిన హటయోగిశరీరము సాధారణ మనుజునకు సాధ్యముకానియొర్పు శక్తివ్రయము మొదలగు సామర్థ్యములుకలది. ఈశక్తినిభరించి లోన నిలుపుకొనుటేగాక స్థూలమును వశముచేసికొని తనయిష్టమువచ్చినట్లు నడపఁగలదు. ఇట్లుప్రాణశక్తివృద్ధియై స్థిమితమొందినయడలగా పృథ్వీకార్యములఁ జేయుచు మిక్కిలిగొప్పశక్తిగా మారుచున్నది. నిజమునకది శరీరమునుతనలోనుంచుకొని వశముచేసికొనియుపయోగించునట్లుండునుగాని శరీరమంగుఁదానుండి దానికివశమై దానిచేనుపయోగింపఁబడునట్లుండదు. స్థిమితములేని మనస్సు తనలోఁబ్రవేశించుచున్న విజ్ఞానశక్తిని యక్రమముగా నసంపూర్ణముగా వినియోగించుచున్నది. అట్లే స్థిమితమొందిన మానసముచు విజ్ఞానశక్తి భరించి స్వాధీనముచేసికొని యుపయోగించుచున్నది.

ఆవిధముగా మలినములనుండి విడిపింపఁబడి శుద్ధికాబడిన దేహము కొంతమట్టు కాసనమువల్లను బూర్తిగా నాసన ప్రాణాయామములనల్లను సంపూర్ణోపకరణమౌచున్నది. దానికి దరుచు సంభవించు శ్రమ విడిచిపోవుచున్నది. మిక్కిలియారోగ్యము కలుగుచున్నది. నశింపు, పృథ్వాప్యము మరణము మొదలైన లక్షణములుం

డవు. హటయోగివయస్సున మిక్కిలి ముదిరినప్పటికి నారోగ్యము చురుకుదనము యౌవనము కలిగియుండును. వెలియాకారమందు సహితము యౌవనము చాలాకాలముండును. వాడు చిరకాలము జీవించగలడు. వానికీదేహమే సాధనము గనుక దానిని చాలాకాలము నిలుపుకొనుట యతనికి యత్యవశ్యకము. హటయోగమునకు వివిధాసనములుకలవు. ఎనుబదికంటె యెక్కువయున్నవి. అందుకొన్ని మిక్కిలి కష్టసాధ్యములు. చిక్కులతోనిండియున్నవి. ఈవివిధాసనములు పై సుగహరింపఁబడిన ఫలముల నెచ్చుటకును, దేహమును నెక్కువస్వాతంత్ర్యముతో వినియోగించుటకును గొంతవరకు పయోగించుచున్నవి. కాని శరీరమందున్న స్థూలశక్తికి భౌతికశక్తికి గల పరస్పర సంబంధము మార్పుటకుసహిత ముపయోగించును భౌతికశక్తిభారము తగ్గుట యొకఫలమే. శ్రమను జయించుట దీనికి మొదటిలక్షణము. ఉత్తాపనమే దీని తుదిలక్షణము. స్థూలశరీరము సూక్ష్మశరీరస్వభావమును బొందుటకును ప్రాణశక్తితోఁ గొంతసంబంధము పొందుటకును బ్రారంభించును. అదితప్పియైన శక్తియై కలపించును. హటయోగసిద్ధులనఁబడు గరిమమహిమ యణిములఘిములు పొందఁబడును. అంతేగాక హృదయచలనముపై సుశ్వాసనిశ్వాసల నబడు స్థూలవ్యాపారములపైఁ బ్రాణ మాధారపడి యుండును. ప్రాణమునకే ప్రమాదములేకుండ వీనిని నిరోధించ వచ్చును.

ఆసన ప్రాణాయామ సంస్థివిల్ల సంభవించు నీసమస్తము స్వేచ్ఛకు స్థూలశక్తికిమాత్రమే కారణము. హటయోగమునకుఁగల యుత్తమప్రయోజనము ప్రాణాయామముపై మిక్కిలి యాధారపడియున్నది. ఆసనము విశేషముగా స్థూలముతోఁ బనిచేయుచున్నది. ఇందుసహితము రెండవదానితోఁ బనికలదు. ఆసనసంస్థివిల్లఁగలిగిన స్థూలనిశ్చలత్వముతోఁ బ్రారంభించి ప్రాణాయామము సూక్ష్మ

ప్రాణాంశములతోననగా నాడిమండలముతో సరాసరి పనిచేయుచున్నది. శ్వాసను పలువిధముల నిగోధించినడువుటచే సదనంభవించును. మొదట రేచకపూరకములు. సమముగా నడుపబడుచున్నవి. కుంభక మేర్పడువరకు రేచకపూరకములట్లు పలుతెరంగుల చేయబడుచున్నవి. ఉశ్వాసనిశ్వాసము లెంతతేలికగా చేయబడుచున్నవో యంత సులభముగా సుఖముగా వాయువు కుంభకమున నిలుపబడుచున్నది. ప్రాణాయామమునకు ముఖ్యోపయోగములేవనగా నాడిమండలమును శుద్ధిచేయుట. సమస్తనాడులకుఁ గ్రమముగ నెట్టియభ్యాసము లేకుండ ప్రాణశక్తిని వ్యాపింపజేయుట. శరీరమందున్నజీవుని మానసచిత్తములు దేహప్రాణముల వశముగాకుండునట్లు ప్రాణశక్తినిపూర్ణముగా వశమందుచుకొనుట. నాడిమండలమును శుద్ధిచేయునట్టి శ్వాసాభ్యాసములకుగల యీశక్తి బహుప్రసిద్ధికెక్కినది. మనశరీరశాస్త్రమందు స్థిరపడినవిషయము. స్థూలమును శుద్ధిచేయుటకుసహితమని సహాయపడుచున్నది. కాని ప్రారంభమొదటి సమస్త స్థూలానయనయములమీద నాశములమీద పనిచేయజాలను. కాబట్టి హటయోగము శరీరమాలిన్యములఁ దీసివేయుటకు స్థూలప్రక్రియల నుపయోగించుచున్నది. ఈప్రక్రియలొసనములు (ప్రత్యేకాసనములు ప్రత్యేకరోగములఁ బోగొట్టును.) ప్రాణాయామముకలిసి పూర్ణమైన శరీరారోగ్య మిచ్చుచున్నవి. కాని ముఖ్యలాభమేమనగా నీశుద్ధియలల బ్రాణశక్తి యెచ్చటికైనను శరీరము దేభాగమునకైన నెవ్వరిముగానైన నెట్టిచాలనముతోనైనఁ బాపబడుట.

ఉత్థిత్తులలోనికి వాయువుచుపీల్చుట వెలికివిడిచిపెట్టుటయనువ్యాపారము వెలికిఁగనిపించునట్టి చేయవీలుకలిగినట్టి ప్రాణకార్యమైయున్నది. యోగశాస్త్రానుసారముగ ప్రాణము పంచవిధములై

నాడిమండలమంతయు వ్యాపించి స్థూలశరీరమునిండి దానివ్యాపారము లనిర్ణయించుచున్నది. హఠయోగిశ్వాసమను నీబహిస్సాధనమును స్వీకరించుచున్నాడు. అదియాపంచవిధప్రాణ వశీకరణమిచ్చుచున్నది. ఆప్రాణములయంతర వ్యాపారమతనికిఁ దెలియఁగలదు. స్థూలప్రాణ వ్యాపారములు పూర్తిగాఁగతనికి మనోగోచరమౌచున్నవి. వాఁడుప్రాణమును సమస్తనాడులకుఁ బాపఁగలఁడు. ఆరుచక్రములందు దానిపని నితెలిసికొనఁగలఁడు. ప్రతిచక్రమొదిదివర కలవాటుపడిన స్వల్పస్థూలకార్యమునకుఁ బె యెక్కువపనిదానిచేఁ జేయించఁగలఁడు. అదియిదియననేల ! వాఁడుస్థూలముయొక్క సూక్ష్మనాడులయందేగాక స్థూలావయవములయందుసహిత మాశక్తివశీకరణ మొందుచున్నాడు. ఈవిధముగా దేహప్రాణ పరిపూర్ణవశీకరణము శుద్ధీకరణవిధానము వల్లనేర్పడి హఠయోగముయొక్క యుత్తమవిషయములకు మూలమౌచున్నది.

కాని యీసమస్తమనగా హఠయోగమందు వినియోగింపఁబడు నాసనప్రాణాయామములు బహిరంతరస్థూలకార్యములే. ప్రారంభ విషయములే. వీనిని మిక్కిలి ముఖ్యమైన మనోమయ విజ్ఞానమయ విషయములకు నుపయోగింపవలసియున్నది. హఠయోగవిధానమున కాధారమైన స్థూల మానసాత్మలకును, స్థూలసూక్ష్మ దేహములకు నుగల సంబంధముపై నదియాధారపడియున్నది. ఇచ్చట రాజయోగముతో సంబంధముకలుగుచున్నది. ఇచ్చటనొకదానిలోనుండి రెండవదానిలోఁ బ్రవేశించుటకు వీలుకలదు.

40. అధ్యాయము.

రాజయోగము.

యోగద్వారములఁ దెఱచుటకు హఠయోగికి దేహప్రాణము లెట్టిసాధనములో రాజయోగికి మానసమట్టిసాధనము. కాని రెండుయోగములందు మానసము (పూర్తిగా హఠయోగమునఁ గొంతమట్టుకే రాజయోగమున) దేహప్రాణములపై నాధారపడియున్నది. కాబట్టి యాసనప్రాణాయామము లీరెండుయోగములకున్నవి. హఠయోగముందు వానికేప్రాముఖ్యత. రాజయోగముందుఁ బ్రత్యేకము వాని కంతప్రాముఖ్యతలేకు. నిజమునకు మనుష్యుఁడు దేహధారియైన జీవుఁడేయైనను, స్థూలస్వభావముననుసరించి యతఁడెంతగా నన్నమయ ప్రాణమయ పురుషుఁడైయున్నాడో, యతని మనోవ్యాపారము లెంతగా స్థూలదేహనాడీమండలములపై యాధారపడియున్నవో మనకు స్పష్టముగా తెలియును. ఇట్టిపరాధీనతనుగొంచి యిప్పుటి భౌతికశాస్త్రము మానసికశాస్త్రము కొంతకాలమునరకు మనస్సేదేహమనిచెప్పినవి. మనస్సుజీవుఁడు వేరువిషయములుకావని, సమస్తమనోవ్యాపారములు స్థూలకార్యములే యనిస్థాపించుటకుఁ బ్రయత్నించినవి. అతే

గాక సీపరాఫీనత నొత్తయతిశయోక్తిగా వర్ణించినవనగా నదియత్యావశ్యకమైన విషయమనియు, మనస్సునకు స్థూలప్రాణవా్యాపారముల వశీకరణము సాధ్యముకాదనియు, వానినుండి వేరుకాగలశక్తి దానికి లేదనియు, నట్లుచేయుఁ బ్రయత్నించుట పొరపాటనియుఁజెప్పినవి. కాబట్టి యీపరాఫీనత నిర్వివాదాంశమయ్యెను. శాస్త్రములు (Science) దీనిరహస్యమును దెలిసికొనుటకుఁ బ్రయత్నించుటలేదు. గనుకనా శాస్త్రములు దీనినుండి తప్పించుకొనుటకుగాని దానిని స్వాధీనముచేసికొనుటకుగాని మనకు శక్తివివ్వజాలవు.

మనోస్థూలశాస్త్రమైన యోగమీ (Psycho-Physical Science) పొరపాటు పడుటలేదు. యోగమారహస్యమునకై ప్రయత్నించి, దానిని సంపాదించి భంధవిముక్తి కలిగించుచున్నది. లోపలనున్న మనోమయశరీరమును స్వీకరించుచున్నది. స్థూలదేహమా సూక్ష్మదేహముయొక్క భౌతికరూపమే కాబట్టి యోగము కేవల భౌతిక పరిశోధనలకుఁ దెలియఁబడని స్థూలశరీర రహస్యములఁగనిపెట్టఁగలదు. ఈసూక్ష్మశరీరమును జీవుఁడు మరణానంతరము సహితము నిలుపుకొనుచున్నాడు. దానిసూక్ష్మ స్వభావపదార్థముల కనుగుణ్యమైన సూక్ష్మప్రాణశక్తి దానికిఁగలదు. ఎక్కడజీవుఁడును దానితో యక్కడపనిచేయుటకుఁ బ్రాణశక్తియుఁ బదార్థముసహితముండును. ఈప్రాణశక్తి నాడీమాండలమందుఁ బ్రవహించుచున్నది. ఈసూక్ష్మనాడీమాలము సూక్ష్మదేహమునకు సంబంధించినది. ఈనాడు లారుచక్రములుగా, నిజమున కేడుచక్రములుగా, నేర్పడినవి. వీనిని కమలములందురు. ఇవి యొకదానిమీద నొకటి యేర్పడియున్నవి. అన్నిటికంటె పైన వెయ్యిరేకుల కమలమున్నది. దానినుండి సమస్తమనఃప్రాణశక్తులు ప్రవహించుచున్నవి. ప్రతికమలము మానసికశక్తులకు సిద్ధ

లకు వ్యాపారములకు నిలచుమైయున్నది. ప్రతికమలము మనమానసికలోకమునకు పోలియుండును. నాడులలో బ్రవహించుచున్న ప్రవాహముతోసహ యివివెలికి నిర్గమించుచు మరలలోనఁ బ్రవేశించుచుండును.

ఈ సూక్ష్మదేహనిర్మాణమువంటి నిర్మాణము స్థూలమందు తిరిగి చేయఁబడినది. వెన్నెముక దీనికి స్థభము. నరములగుఱపులే చక్రములు. ఈచక్రములస్థాభమున కడుగుననుడి పైకిగ్రమముగా నేర్పడియున్నవి. అన్నిటికంటె క్రిందిది స్థభమునకు మూలమందున్నది. ఇవి మెడకువరకు వ్యాపించి శిరముయొక్క యగ్రస్థానమైన బ్రహ్మరంధ్రమునఁ జేరుచున్నవి. ఈకమలములు స్థూలమానవునియందు పూర్తిగా మూసికొనిగాని కొంత తెరువఁబడిగాని యున్నవి. కాబట్టి సాధారణస్థూలజీవితమునకుఁ గావలసిన శక్తులుమట్టుకే వానియందుఁ బనిచేయుచున్నవి. ఎంతయవసరమో యంతమట్టుకే మానసము జీవ్రఁడుపనిచేయుచున్నారు. దేహధారయైన జీవ్రఁడు దేహముపై నాడీ మండలముపై యాధారపడియున్నట్లు కనుపించుటకిదే కారణము. నిజమునకతఁ డట్లాధారపడియుండలేదు. కాని పైకట్లు కనుపించుచున్నాఁడు. జీవ్రనకుగల సమస్తశక్తులు స్థూలమందుఁ బ్రాణమందుఁ బనిచేయుటలేదు. రహశ్యముగా దాగియున్న మానసశక్తులు స్థూలమందు మేలుకొనలేదు. స్థూలమునకు నాడీమండలమునకు సబాధించిన శక్తులు ప్రబలియున్నవి. కాని వానితో నుత్తమశక్తియెల్లప్పుడు నిద్రించుచున్నది. పామువలె చుట్టలుచుట్టుకొని నిద్రించుచున్నట్లు చెప్పుచున్నారు. కాబట్టి దానిని కుండలినీ శక్తియందురు. ఆశక్తి యన్నిటికఁ గిందిచక్కమైన మూలాధారమందున్నది. ప్రాణాయామముచే దేహమాను ప్రాణాపానములు కలిసపోగా నీకుండలి కొట్టలు

డిలేపబడుచున్నది. చుట్టలువిప్పుకొని ప్రతికమలమును భేదించుకొను చున్న సర్పమువలె బైకిలేచుచున్నది. తీవ్రమైన సమాధి నిష్ప్రయమగు శక్తిపురుషునితో బ్రహ్మరాధమునఁ గలిసిపోవువరకు నొకకమలము నుండి మరియొక కమలమునకుఁ బైకిపోవుచున్నది.

సౌకతమును విడిచిపూచిన దీనిని జార్ధమేమనగా మననిజతక్తి ప్రాణమయకోశమగు నిద్రలోఁబడియున్నదని ప్రాణాయామాభ్యాసమువల్ల మేల్కొంచునని యర్థము. ఆతక్తి విపులత్వమొందినపుడు మనమానసిక స్థానములు వికాసమొందుచున్నవి. వానియందంతరాత్మ యొక్క శక్తులు న్యక్తులుకలవు. కాబట్టి యొక్కొక్కవ్యక్తి స్థానము వికసించెనేని తదనుగుణ్యమైన లోకమందుమనకుఁ బ్రవేశముదొరుకును. అప్పుడు వానికనుగుణ్యమైన యూర్ధ్వలోకములతో మనకురాక పోకలేర్పడును. సాధారణమనుజునకు సాధ్యముకాని సమస్తసిద్ధులు ద్భవించును. ఆరోహణమందు విపులత్వ మొందుచుఁ బైకెక్కుచున్న యీశక్తి మనస్థూలమానసస్థితికి లోనదాగియుండు సూక్ష్మవ్యక్తితోఁ గలిసికొనుచున్నది. అట్టికలియక తీవ్రమైన సమాధియందైక్యము కలిగించును. అప్పుడు మనజాగ్రద్యక్తి యూర్ధ్వవ్యక్తియగు లీనమా చున్నది. ఆవిధముగా హఠయోగి తలమార్గమును సరించి యెడతెగని ప్రాణాయామాభ్యాసముచే మానసికసిద్ధులఁ బొందుచున్నాడు. ఈ సిద్ధులనే యితరయోగులు మానసిక యధ్యాత్మిక విధానములచే సహితము సరాసరి పొందుచున్నారు. హఠయోగి ప్రాణాయామముతోపాటు మంత్రమును సహాయము తిసికొనుచున్నాడు. ఈమంత్రము హిందువుల యోగవిధానములకు బహుముఖ్యము. వారియన్ని యోగములందు మంత్రముండును. మంత్రశక్తియొక్క రహస్యమే యారుచక్రములు కుండలినీ. ఈరహస్యము చిక్కిన మానసశారీర

శాస్త్రభ్యాసముయొక్క ముఖ్యవిషయములలో నొకటి. దీనిని తాంత్రికవిధానము మనకు స్పష్టముగా బోధచేయుచున్నది. మానసికశరీరవిధానము నుపయోగించు హిందూదేశములో సమస్తమతములు శీఘ్రము మంత్రముపై నాధారపడియున్నవి.

మానసిక ప్రయోజనమునకు హతయోగము ప్రాణాయామము నుపయోగించుచున్నదో యామాసన ప్రయోజనమునకే దానిని రాజయోగము సహితముపయోగించుచున్నది. రాజయోగము కేవలము మానసికవిషయము. కాబట్టి దాని వివిధాభ్యాసములందొకచోటమట్టుకే బహుస్వల్పకాలమును మాత్రమే ప్రాణాయామమును మూడు నాలుగు సులుస్తల కుపయోగించుచున్నది. అది యాసనప్రాణాయామములతోఁ బ్రారంభించును. మొదట మనశ్శుద్ధి ఘృఖ్యమని యతిపట్టుదల వహించుచున్నది. ఈమనశ్శుద్ధి బహుముఖ్యము. అదిలేనియెడల తక్కినరాజయోగవిధానము కష్టములతో నిండి, చెడి, మానసికస్థూలప్రమాదములతో నిండియుండును. పుస్తతము హిందూదేశమును జనులు యోగమందాసక్తికలవారై పుస్తకములనుండి స్వల్పయోగజ్ఞానముకల వారియొద్దనుండి కొన్నియోగవిధానముల స్వీకరించి రాజయోగ ప్రాణాయామము స్వయముగా నభ్యసించుచున్నారు. వారికి బహుప్రమాదములు వచ్చుచున్నవి. స్థిరపడియున్న యోగవిధానమున నీమనశ్శుద్ధి యమనియమములని ద్వివిధములుగా భాగిపఱచియున్నది. యమములైనవి. నియమములైనవి. యమమనగా నడవడియూదిదీప్య నిగ్రహమున కేర్పడిన సత్యభావము, అహింస, ఆస్తేయము మొదలైన నీతిసూత్రములు. నిజమున కాత్మనిగ్రహపవిత్రతల కావశ్యకములు. ధారాశత్రుత్వికి యమము రాజసయహంకారమునణచి కోరికలజయించి పరిపూర్ణ ప్రశాంతత్వమున

గల యొక విధమైన యాత్మశీతావిధానము. నైతికప్రశాంతము కలిగించుటే దానికి ముఖ్యము. నిఘమములు సహితమున మనశ్శీతావిధానములే. వాని క్రమాభ్యాసములలో ముఖ్యమైనది దేవుని ధ్యానించుట. సాత్వికప్రశాంతమును కలిగించి, నిర్మలత్వమిచ్చి, యేకాగ్రతకు దారితీయుచున్నది. ఈపునాదిపై తక్కినయోగమంతయు నిలిచియున్నది.

ఈబునాది దృఢపడినతోడనే యానసప్రాణాయామములు రావలెను. అప్పుడవి పరిపూర్ణఫలము లిచ్చుచున్నవి. ఇంద్రియనిగ్రహము నీతి మనసాధారణశక్తిని మొదట సరియైనస్థితిలోనికిమాత్రమే తెచ్చును. యోగముయొక్క గొప్పయద్దేశమున కానశక్యమైన మానస పురుషావిర్భావమును పరిణామవృద్ధిని జేజూలగు. ఈయూవిర్భావము వచ్చుటకు మానసపురుషునకు సుభవిచిత్ర స్థూల ప్రాణదేహమును ముడిని సజ్జడగించవలెను. జీవునిద్వారా యూర్ధ్వవ్యక్తి యూరున్న పురుషునితో నైక్యముకొఱకు మార్గముబాగుచేయవలెను. ఇది ప్రాణాయామమువల్ల సుభవిచిత్రమగును. రాజయోగాసనము మనముసాధారణముగాఁ గూర్చునియున్నప్పుడు స్వభావసిద్ధముగా నులువుగానుండినట్లే యుండవలెను. తల వీపు సరాసరి నిలిచియుండవలెను. వెన్నెముక వంగకూడదు. ఈయద్దేశము మూలాధారము మొదలు బ్రహ్మరాధిమనరకుచున్న యారుచక్రములలోఁ బ్రాణశక్తి ప్రవహించుచున్నదనే యభిప్రాయమునకు సుబాధించియున్నది. రాజయోగ ప్రాణాయామము నాడినూడలమును శుద్ధిచేయుచున్నది. శరీరమంతటను ప్రాణశక్తిని బాపగలదు. స్థూలదేహోగ్యమును బూర్తిగా నిలఁబెట్టును. దేహమనున్న ప్రాణశక్తియొక్క పంచవిధ వ్యాపారముల మనవశము చేయుచున్నది. సాధారణ జీవితమందుఁ

ప్రాణశక్తియొక్క జడవ్యాపారమున కవసరమైనవిభాగములసహితము ప్రాణోట్పాదించును. మానసికస్థూల మండలమందలి యారుచక్రముల దెరువఁగలను. మరుసగా ప్రతిలోకమును మేలుకొన్న శక్తియొక్క సామర్థ్యమును వెల్లడగుచున్న పురుషునితేజస్సును మనజాగ్రద్యవ్యక్తికి దోపిఁపఁజేయును. మాత్రమునకుదోడ్డే శరీరములోనికి దివ్యశక్తిని బ్రవేశపెట్టును. రాజయోజమునకు మిక్కిలిముఖ్యమైన సమాధియందే కాగ్రతకువీలుకలిగించి సర్వము సిద్ధముచేయుచున్నది.

రాజయోగ యేకాగ్రతకు నాలుగుమెట్లుకలవు. మొదటిది బహిరంగవస్తువులనుండి యింద్రియముల మనస్సును లోనికి మరలించుట. రెండవది మనోవ్యాపారముల యితరభావముల విడిచిపెట్టి యొకవస్తువుపైనే కాగ్రతనొందుట. మూడవది యావస్తువునందే మనస్సును విశేషకాలమునిలిపి యుండుట. నాలుగవది సమాధియేకత్వమందు బహిరంగమానసిక వ్యాపారము పూర్తిగానశించి వ్యక్తియంతయు ఖమగుట. ఈశక్తుకు నిజమైనయద్దేశ మేమనగా బహిష్కృతమునుండి మానసికలోకమునుండి మనస్సును వెలియొనర్చి దివ్యపురుషునియందుబ్రవేశపెట్టుట. కాబట్టి మొదటిమూడు సాధనముల దటు నిటు పరుగిడుట కలవాటుపడిన మనస్సునుస్థిరముఁజేసి యొకవస్తువుపై నిలుపుట కితరమానసావలాంబము లుపయోగింపఁబడుచున్నవి. ఆయన లాంబము దేవునిభావమును వెల్లడించువిషయమై యుండవలెను. భావమును దేవునియారాధనమనె ప్రత్యేకముదేవునియందే నిల్చుగల నామరూపమాత్రమై యదియుండవలెను. ఇట్టియేకాగ్రతనల్ల మనస్సుభావమును విడిచి నిజతత్వమందుఁ బ్రవేశించుచున్నది. అట్టినిజతత్వముతో జప్పుడుగాకూడ మునిగిలీనమై యేకమౌచున్నది. ఇదియనుశ్చితముగావచ్చుచున్న విధానము. దీనిని సోలిన మరికొన్ని విధానములు

రాజయోగమునకుఁ గలవు. అవిసహితము మానసమునే సాధనముగా తీసికొనుచున్నవి. అందుకొన్ని మనోలీనత్వమునకంటె మనోప్రశాంతత్వమునకే యెక్కువప్రయత్నించుచున్నవి. పనిలేకనే చుట్టునిటు పరిగెత్తు మనశ్శాంతల్యమునూడి వైతోలగుటకు మనస్సున కివ్వబడిన శిక్షావిధానములు. ఆశిక్షతీన్మైఃస్వభావ బహిర్గత ప్రాచభానమాతయుఁ దోసివేయబడి మనస్సునగు మానసము ముసుగుగొనివున్నది అట్టిసూచూర్ణ మనఃప్రశాంతమాను శుద్ధాత్మ ప్రతిఫలింపఁగలదు. లేకమనస్సే యూర్ధ్వవ్యక్తిలోఁ బ్రవేశించగలను. విధానము భేదించునేగాని ఫలోద్దేశములు సమానమే.

ఇచ్చట రాజయోగముయొక్క పనియద్దేశము పూర్తియయ్యెనని తలచవలెను. ఏలననగా దానిపనిచిత్తవృత్తిని యాపుటే. వ్యక్తి తరంగముల నాపుటే. మొదట మలినరంజోగుణవ్యాపారములకు బహుళుగా శుద్ధసాత్వికవ్యాపారములఁ బ్రవేశపెట్టుటచేతను తరువాత సమస్తవ్యాపారముల కట్టిపెట్టుటచేతను. చిత్తవృత్తి నిలకడగొనుచున్నది. దానియద్దేశము జీవునితో నేకాంతమొంది యావ్యయోగము లీనమగుటే. రాజయోగవిధానమునకు మరొకొన్ని యద్దేశములుసహితము కలవు. సిద్ధులఁబొందుట. అందుకొన్ని దానితోసాబాధములేనినై దానిముఖ్యప్రయోజనమునకు విరుద్ధములై కనుపించును. ఈసిద్ధులు ప్రమాదకరముల సయోగికి ముఖ్యమైనది. నైర్వికల్పమునకుఁ శోలగొనునట్టివని నిరాకరింపబడినవి. కాబట్టి సాధారణముగా విడిచిపెట్టవలసి నవై కనుపించును గమ్యస్థానమును పొందినతరువాత నవిరుపయోగములుగా నవసరములుగాఁ దోచఁగలవు. కానిరాజయోగము మానసికశాస్త్రము. అది యుత్తమజ్ఞానస్థితుల నందవలసియున్నది. ఆస్థితులతోపాటు స్థితులకుఁజెందిన శక్తులఁబొందవలసియున్నది. అట్టిశక్తులచే

మానసికపురుషుఁ డూర్ధ్వస్వస్థికి లేవనెత్తబడి యీశ్వరునితోఁ దుడకునై శ్యమోదుచున్నాఁడు. అతేగాక యోగిశరీరముతో నుడగా నెల్లప్పుడు సమాధిలోనే మునిగియుండఁజాలడు. ఉత్తమలోకముల దత్తఁకివచ్చెడు శక్తిస్థితుల వర్ణించెప్పుట శాస్త్రపరిపూర్ణత్వమున కావశ్యకము.

ఈశక్తు లీయనుభవములు మొదట భూలోకమునకుఁ బైనున్న పాణిమానసలోకములకుఁ జెదినవి. సూక్ష్మశరీరమునగు జీవునకు స్వతస్సిద్ధమైనవి. సూలదేహాభిమానము తగ్గినకొలది యాయుచ్ఛతశక్తులు సాధ్యమౌచున్నవి. ప్రయత్నములేకనే తమతట తామావి ర్భవించుచున్నవి. శాస్త్రానుగుణ్యమైన యభ్యాసములచే నవిపొందిన బొందఁబడవచ్చును. అప్పుడు వానినుపయోగించుట మనయిష్టానుసారమై యుండును. లేకనవి తమంతటతామే కలుగవచ్చును. అవినచ్చినప్పుడే యుపయోగించవచ్చును. లేదా మనలోనున్న దేవుఁడు ప్రేరేపించినప్పు డుపయోగించవచ్చును. లేక నల్లుస్వతస్సిద్ధముగా తమతట తామ సుభవించి వినియోగింపఁబడుచున్నప్పుడికి యోగమునకుత్తమగమ్యస్థానమైన తదేకః స్వయమగు వానిని నిరాకరించు నిరాకరింపవచ్చును. మరియు నూర్ధ్వమానసలోకములకుఁ జెదిన గొప్పశక్తులు సహితము కలవు. అధ్యాత్మికస్థితియందు నూర్ధ్వమానసభావ నిర్మాణస్థితియూ దీశ్వరునకుండు నిజమైనశక్తులివియే. పురుషప్రయత్నముచే పీనినిబూర్తిగా సుపాదించుటకు వీలులేదు. అవిపైనుండి రావలసినదే. మానసాతీతుఁడై యధ్యాత్మికస్థితిశక్తి జ్ఞానభావనిర్మాణములగు నివసించుప్పుడు మరుజులకు స్వభావసిద్ధములై తోచుచు, అప్పుడవి యమారుషములు శ్రమపడి సుపాదించిన సిగ్గులనాటివిగాక యీ ప్రపంచమాదట్టివాఁడు నివసించవలసినవచ్చినప్పు డతనికి స్వభావసిద్ధకార్యవిధానములై తోచుచుండును.

మొత్తముమీద పరిపూర్ణయోగమునకీ హటరాజయోగ నిధానములు వృద్ధికిసంబంధించి కొన్ని వేళలఁ గొన్నిస్థితులముఁబని కివచ్చునుగాని తప్పనిసరివికావు. వానిముఖ్యోద్దేశములుపరిపూర్ణయోగమం దిమిడ్చవలసినదె. కానియవి యితరసాధనములవల్లఁబొందవచ్చును. కారణమేమనగా పరిపూర్ణయోగ విధానములు ముఖ్యముగా నధ్యాత్మికసంబంధములై యుండవలెను. స్థూలమానసిక విధానములపై నాధారపడుట యుత్తమకార్యమునకు బడులుగా హీనకార్యము నుపయోగించుటె. విషధయోగములఁ బరిశీలించుటకు మనకున్నయుద్దేశము విధానములసంకలనము. అట్టిసంకలన విధానమురుగూర్చి ముందువాయునప్పడీ విషయమునుగురించి మరలవాయుఁబడును.

41. అధ్యాయము.

పేమ - త్రివిధమార్గములు.

మనుష్యస్వభావజీవితములకు చిత్తము, జ్ఞానము, పేమయను మూడు దివ్యశక్తులున్నవి. అవి త్రివిధమార్గముల సూచించుచున్నవి. ఆమార్గములు మానుషజీవుని దేవత్వమునకు లేననెత్తుచున్నవి. వాని పరిపూర్ణత్వమే, మనుజుడు వానినన్నిటియును దేవునితో నైక్యము దుట పరిపూర్ణ యోగమునకుఁ బునాదియని వెనుకఁజెప్పఁడినది.

జీవితమునకు మొదటిశక్తి కర్మ. స్వభావముశక్తి క్రియలతోఁ బ్రారంభించుచున్నది. గాని శక్తి మానవునియందు న్యక్తివహించి చిత్తముగాఁ గార్యముగాఁ బరిణమించుచున్నది. కాబట్టి కర్మలదేవుని వైపునకుఁ ద్రిప్పటవల్ల మనుష్యజీవితము దివ్యహాటుకుఁ బ్రారంభించుచున్నది. ఆరోహణమునకది పద్ధమద్వారము. ఉపదేశమునకది సారాంశము. మనుష్యచిత్త మీశ్వరచిత్తముతో నేకీభవించి సమస్త కర్మ లీశ్వరప్రేరితములై యీశ్వరాధీనము లైసప్పుడు కర్మలయందైక్యము పూర్తిగా సంసిద్ధిగాంచుచున్నది. కాని కర్మలుజ్ఞానమందు పరిసమాప్తినొందుచున్నవని గీతచెప్పుచున్నది. (సర్వం కర్మాఖిలా

జ్ఞానేపరి సమాప్యతి). చిత్తమందును గర్మలయందు నైక్యమువల్లసర్వ వ్యాపకుడైన యేజ్ఞానపురుషునివలన మనచిత్తకర్మలు పుట్టుచున్నవో శక్తిని స్వీకరించుచున్నవో శక్తిచక్ర మెవనియందు పరిసమాప్తినొందుచున్నదో యట్టిదేవునితో నేకత్వము సంభవించుచున్నది. ఇట్టియేకత్వము పేమయందు పరిసమాప్తినొందుచున్నది. ఎవనియందు మనము నివసించి, చరించి పనిచేయుచుంటిమో యెవనివల్ల స్థితిఁగాచితిమో, యెవనికొఱకు మనముండి పనిచేయవలెనని మూడునేర్చుకొందుమో యట్టిపురుషునితో వ్యక్తిగల నైక్యమునఁ బుట్టినయానందమే పేమయనఁబడుచున్నది. అదేమనశక్తివ్రయము. అదే దేవునియందా మూడింటియైక్యము. కర్మమార్గముతోఁ బ్రారంభించినప్పుడు మనము పొందునదిదే.

ఈశ్వరునందు నిత్యమునివసించుటకు జ్ఞానముమూలము. సమస్తస్థితికి జీవితమునకు మూలమువ్యక్తియే. వ్యక్తియొక్కకార్యమే జ్ఞానము. వ్యక్తి తన్నుతనతత్వముల నీప్రకాశమువల్లనే తెలిసికొనుచున్నది. ఈశక్తివల్లనే లోనభావముల కలిగియున్నాము. దీనివల్లనే మనవ్యక్తి పృథ్వియగునట్లు పనిచేయుచున్నాము. దేవునియనం తత్వమాదది యైక్యమావర కట్లుచేయుచున్నాము. ఈశ్వరుఁడు బహుముఖముల మనతోఁ గలుసుకొనుచున్నాఁడు. అట్టిప్రతివిషయమునకు జ్ఞానమే సాధనము. జ్ఞానమువల్లనే సమస్తభావములద్వారా దేవుని తెలిసికొనఁగలము. దేవుని మనలోనికి రప్పింతుము. మనసమస్తభావములు దతనిచేనా వహింపఁబడుదుము.

జ్ఞానములేకున్న నీశ్వరునియందు వ్యక్తిలేకనే నివసింతుము. ప్రకృతి తనకుమూలమేదో తానెవరికి వశవర్తియై యున్నదో మరచి కర్మాసక్తతతో నతనియందెట్లు వర్తించుచున్నదో యట్లే వ్యక్తిలేక

వర్తితుము. కాబట్టి మనకు నిజమైన యానందపరిపూర్ణత్వము నశించును. ఐక్యమువల్లనే నిజమైనపరిపూర్ణజ్ఞానము వచ్చును. జ్ఞానముచే మనకు తెలిసినదానితో వ్యక్తిగల నైక్యముపొందుటవల్ల భిన్నభావము నశించుచున్నది. మనహద్దులకు, విరోధములకు బలహీనతకు నసాతుప్తికిఁ గారణము తొలగిపోవును. కాని కర్మలులేనిది జ్ఞానముసమాప్తికానేరదు. కారణమేమనఁగా నాత్మ వ్యక్తితోనున్న నిశ్శబ్దసితిమాత్రమే దేవుఁడుకాడు. పురుషుని చిత్తముసహితము దేవుఁడే. జ్ఞానమందు కర్మలు పరిసమాప్తినొందుచుండఁగా జ్ఞానముసహితము కర్మలయందు సంసిద్ధినొందదా ? ఇచ్చటసహితము ప్రేమయే జ్ఞానమునకు ముఖ్యమౌచున్నది. ఏలననగా నైక్యమువల్ల సుభవిచునానందమేప్రేమ. ఆనందవైభవము తెలిసికొనుటకు నైక్యముండవలెను. అట్టియైక్యము వల్ల జనించు సంతోషమెట్టిదో యావ్యక్తిసహితముండవలెను. పూర్ణజ్ఞానము పూర్ణప్రేమకు దారిజూపినను పరిపూర్ణజ్ఞానమే పరిపూర్ణ ప్రేమవైభవమునకు దారిజూపుచున్నది. “ఉత్తమపురుషుడననగాన చలమాయేకత్వమేగాక బహుముఖజీవత్వమై యీరెంటికి పైనుండి యీరెండునాలో నిడుకొన్నవాఁడనని నన్నెవఁడు తెలిసికొనుచున్నాఁడో వాఁడే పరిపూర్ణజ్ఞానము కలవాఁడు. కాబట్టి, సర్వభావము లందఱఁడు ప్రేమతో నన్ను స్వేషించుచున్నాఁడు.” ఇదే మనశక్తిత్రియము దేవునియు దామూఁడిటియైక్యత. జ్ఞానముతోఁపారంభించిన మనము పొందునదిదే.

సమస్తస్థితికి స్థితిసంసిద్ధికి ప్రేమయేముఖ్యము. ప్రేమనల్ల స్థితి మిక్కిలి తీవ్రత్వమొందును. పరిపూర్ణతజెందును. తన్నుదాఁబూర్తిగాఁ దెలిసికొనుటవల్ల జనించిన పారవశ్యమును బొందుచున్నది. స్థితిపురుషుఁడు స్వభావసిద్ధముగా వ్యక్తియైయునను, వ్యక్తిచే మనమతనితో

నై క్యమొందఁ గలిగినను, వానిపరిపూర్ణజ్ఞానముచే నై క్యమందు సంసిద్ధిపొందినను వ్యక్తికి స్వభావమానందమే. అట్టియానందమునకు ప్రేమయే సాధనముకీలకము. వ్యక్తిపురుషున కాత్మసంసిద్ధినిచ్చు శక్తియే చిత్తమైనప్పటికి, చిత్తమందై క్యతవల్ల సితిపురుషునకు స్వభావగుణమైన యనంత శక్తియు దతనితో నై క్యమువచ్చినప్పటికి, యాశక్తియొక్క సమస్తకర్మలా యానందమునుండి జనించి యానందముతోఁబూడి యానందమేఘలము చరితార్థముగాఁగలవి. సితిపురుషుఁడు స్వస్వరూపమందుఁ దనలోఁ దానొందుప్రేమ, తనజ్ఞానశక్తిచే నావిర్భవించు సమస్తమందుఁ దానొందుప్రేమవిపుల పరిపూర్ణానందమునకు సాధనము. దివ్యాత్మానందమునకుఁ బ్రేమయే యుత్సాహశక్తియై యున్నది. ప్రేమలేనప్పటికి ననంతప్రశాంతత్వ మొందఁగలము. ఆనందజనిత నిశ్శబ్దమందు మునిగిపోఁగలము. కాని దానిపరిపూర్ణానందవైభవ పరిపాకము జెందలేము. ప్రేమభిన్న భావజనిత దుఃఖమునుండి తప్పించి పరిపూర్ణై క్యానందమునకు దారిజూపుచున్నది. కాని జీవుఁడు కనిపెట్టిన గొప్పవిషయమైనట్టియు, బ్రహ్మాండజీవితము దీనికై చిరకాలమునుండి ప్రియత్నించుచున్నట్టియు, నై క్యమువల్ల జనించునానందమును ప్రేమవిడుచుటలేదు. కాబట్టి ప్రేమతో దేవునిసమీపించుట గొప్పయధ్యాత్మికసంసిద్ధికొరకు సిద్ధపడుట.

సంసిద్ధి నొందిన ప్రేమ జ్ఞానమును ద్రోసివేయదు. తానేజ్ఞానమును పుట్టించుచున్నది. జ్ఞానముపూర్తిజెందినకొలది ప్రేమవైభావమెక్కువయగును. గీతయుందుఁ ప్రభువుచెప్పుచున్న దేమనగా “మనుజుఁడు భక్తిచే నాసమస్తము నాగొప్పతనము తెలిసికొనుచున్నాఁడు. నాసర్వభావములం దెల్లుంటినో తెలిసికొనుచున్నాఁడు. సర్వభావము

లయందు నన్నుఁదెలిసికొన్నప్పుడు నాయందతఁడు ప్రవేశించుచున్నాఁడు” జ్ఞానములేనిప్రేమ యుద్రేకమై తీవ్రమైయుండునై మూఢమై యనాగరికమై యుండును. కొన్నివేళల ప్రమాదకరమైయుండును. గొప్పశక్తియేకాని యభ్యుతరముకూడ కావచ్చును. జ్ఞానముతక్కువైనచో ప్రేమ తనతీవ్రతచేతనే సంకోచమొందుచున్నది. కాని ప్రేమపరిపూర్ణజ్ఞాన మిచ్చుచు ననంతపరిపూర్ణైక్యమును కలిగించును. అట్టిప్రేమకర్మకు విరుద్ధముగాక దివ్యకర్మలయందు సంతోషముతోఁ జొరబడుచున్నది. ఏలననగా నదిదేవునిప్రేమించుచున్నది. అతనిసమస్థభావములందతనితో నేకత్వమొందుచున్నది. కాబట్టి సర్వభూతములందున్నది. ప్రపంచముకొఱకు పాటుబడు దేవునియగుగల మనప్రేమ ననుభవించి పలువిధముల దానిసంసిద్ధి నొందించుటే. మనశక్తిత్రయమిదియే. భక్తిమార్గముతోఁ బ్రారంభించిన మనముదేవునియందుఁ బొందఁగల తీర్థవిధయైకమిదియే. ఈభక్తిమార్గమున నడిపించునది ప్రేమయనుదేవదూత. దీనిచే సర్వభూతప్రియుని దివ్యానందావేశమందు మనము సాసిద్ధినిందఁగలము. ఆసాసిద్ధియే యానందప్రకాశములకు స్థానము.

ఈతీర్థవిధశక్తుల యైక్యముపై పరిపూర్ణత్వ మాధారపడియుండుటచే నీశ్వరుడు దాత్మ సాసిద్ధి పరిపూర్ణత్వ మన్వేషించువాఁడు తీర్థమార్గావలాంబకులకుండు విరోధభావములు పరస్పర వైషమ్యములు తనకున్నయడల వానిని పోగొట్టుకొనవలెను. జ్ఞానప్రకర్ష మాత్రమేకలవారు భక్తిమార్గము హీనమనియు, మూఢత్వమనియు, మహాత్ములపదవులధిరోహించుటకు శక్తిలేనివారికి తగినదనియు నిరసించుట కలను. జ్ఞానశూన్యమైన భక్తిమూఢమై ప్రమాదకరమై యున్నది. కొన్నిమతములందుండు లోపములచే నట్లుకనుపించుట నిజమేకాని యట్టిమతములందు భక్తి తననిజమార్గమందులేదు. తననిజతత్వమెరు

గదు. కాబట్టి మార్గమందుఁ బ్రవేశించలేదు. కానిదానికొకకాసతోఁ బరితపించుచున్నది. ఇట్టిపరిస్థితిలో జ్ఞానముసహితము భక్తివలెనే యసంపూర్ణమై మూఢతరమై సూత్రబాధితమై సహిషరానిదై యుండును. ఏదో ప్రత్యేకవిషయమందు మాత్రమే చిక్కుపడియుండును. ఆవిషయముసహితము పూర్తిగా గ్రహింపబడియుండదు. భక్తుఁడు తన్నులేవనెత్తజాలిన శక్తిని పట్టుకొన్నయడల, పేమను నిజముగా స్వీకరించినయడల నదితుదకుపవిత్రునిజేసి జ్ఞానమెంతవిపులత్వమిచ్చునో యంతవిపులతనొందించును. భక్తిజ్ఞానములురెండు సమానశక్తులై గమ్యస్థానముచేర్చుటకు వాని విధానములుమాత్రము భేదించుచున్నవి. భక్తునియనురాగావేశమును నిరసించుజ్ఞానికిఁ గలగర్వము వానిస్వభావమందున్న లోపముచేఁ బుట్టుచున్నది. ప్రత్యేకమువృద్ధి నొందినమేధాశక్తిహృదయ రసమునుగోలుపోవుచున్నది. మేధాశక్తిహృదయమునకంటె యేవిధమున నెక్కువైనదికాదు. హృదయమునకు సాధ్యము కాని కొన్నివిషయములనది గ్రహించినను హృదయమునకు సులభసాధ్యమైన మరికొన్నివిషయములనది గోలుపోవుచున్నది. జ్ఞానమార్గమధ్యాత్మికానుభవమందు వృద్ధిఁజేడినకొలది విపులమైన యున్నతసూక్ష్మస్థితుల నొందుచున్నది. కాని హృదయసహాయములేక నది దివ్యరసముయొక్క దివ్యానందముయొక్క తీన్మైన యగాధనైభమునుబొందఁజాలదు.

పూజావిధానమును స్వీకరించుటచే భక్తిమార్గము తగచుగా హీనమని యొచఁబడుచున్నది. ఈపూజావిధానము భేదమున్నచోటనే వర్తించును. జీవేశ్వరయైక్యమందు లోపమున్నప్పుడే పూజావిధానము వర్తించును. ఆవిధానమునకు ముఖ్యముప్రేమ. ప్రేమ ప్రియుఁడు ప్రియురాలని యిరువురఁజూపుచున్నది. కాబట్టియదిద్వైతము. కాని యేక

త్వమే శ్రేష్టమైన యధ్యాత్మికానుభవము. మఱియుపూజావిధానము సగుణేశ్వరు నన్వేషించుచున్నది. కానినిర్గుణేశ్వరుడే యుత్తమతత్వము. అతడేనిత్యుడు. కాని పూజభక్తిమార్గమునకు మొదటిమెట్టుమాత్రమే. ఎప్పుడు బహిరంగపూజ యంతఃస్సేవగా మారుచున్నదో యప్పుడు నిజమైనభక్తి సాగ్రంభీచుచున్నది. అది తీవ్రతనొంది దివ్యప్రేమగా మారుచున్నది. ఆప్రేమ యీశ్వరునిసామీప్యమిచ్చి తజ్జనితాత్మాదమొసగుచున్నది. సామీప్యజనితాత్మాద మైక్యానందముగా మారును. జ్ఞానమువలెనే ప్రేమసహితముత్తమ యోగతత్వమిచ్చును. ఆయోగ త్వమున కదిమిక్కిలియగా ధతీవ్రతల కలిగించును. ఏకత్వమందు భేదమున్నప్పుడే ప్రేమపరస్పర ముత్పన్నమగునన్నమాట నిజమే. దానిచేతనే యోగతత్వముసహితము వైభవమాఘర్యములఁ గాంచుచున్నదన్నమాటసహితము నిజమే. కానియిచ్చట భావమునకంటె హృదయమునకీ వివేకమున్నదని మనముచెప్పవలెను. ఎట్టిభావమునకంటెననగా నీశ్వరునిగూర్చి వివిధాభిప్రాయముల పైనిలిచి యుమనోకదానిపై నేకాగ్రతనొందుచు దానికంటెభిన్నముగాఁ గనుపించు నితరములవిడిచివెట్టెడు భావమునకంటె హృదయమే యొక్కవవివేకముకలది. కాని నిజమునకవి భిన్నములుకావు. శ్రేష్టమైనసంస్థితికి సాధనములు. భావబాధములలోఁ జిక్కుకొనుట, విరుద్ధాభిప్రాయముల లోబడుట తనకుఁ గనుపించుదేవుని వివిధత్వములపై నిలచుట మానసమునకుఁ దూలోపములు.

మానసికజ్ఞానముచే నీశ్వరసామీప్య మొందఁజాలిన వేదాంత విచారము ప్రత్యక్షమునకంటె యప్రత్యక్షమున కెక్కువ యాధిక్యత కల్పించుచున్నది. సమీపమానుడి తెలిసినదానికంటె దూరస్థుడై తెలియనిదానియందు దాధిక్యతమోపుచున్నది. అద్వితీయుఁడు తనలోఁ

దాననుభవించు నానందమే సత్యమని దానికిఁ దోచుచున్నది. బహుళ త్వమ దద్వితీయుఁడు నద్వితీయునందు బహుళత్వ మనుభవించు నా నంద మసత్యముగా దానికిఁ దోచుచున్నది. నిర్గుణము దెక్కునసత్య ము సగుణమదసత్యము దానికిఁ గనిపించుచున్నది. కాని యీశ్వరుఁ డుమన భేదభావములకు మనతార్కికవిరోధముల కతీతుఁడై యున్నాఁ డు. అతఁడు ప్రత్యేకయైక్యతకు బద్ధుఁడై బంధింపబడి యుండలేదు. అతనియేకత్వ మనంతవైచిత్ర్యమందు వ్యక్తమౌచున్నది. అట్టియనంత వైచిత్ర్యజనితాల్పాదమునకుఁ బ్రేమయే సామ్య కీలకము. కాబట్టిప్రే మయైక్యాల్పాదమును గోలుపోదు. ఉత్తమజ్ఞానమునకు జ్ఞానముచేవచ్చెడి యుత్తమయథ్యాత్మికానుభవమునకు దేవుఁడు తనలోదానోం దునానంద మందెంత పరిపూర్ణ యేకత్వము కనిపించునో బహుళత్వ మదతని వివిధసాబాధములయందు సహితమంత పరిపూర్ణ యేకత్వమే కనిపించుచున్నది. భావమునకు నిర్గుణము విపులమైన యుత్తమసత్య మనయు సగుణము స్వల్పానుభవమనయుఁ దోచినయడల నాత్మకు సగుణనిర్గుణములు సత్యముయొక్క రెండునైపులనియు నాసత్యము సగుణనిర్గుణముల రెంటియందుఁగలదనియుఁ జెలియుచున్నది. అనంతనిర్గుణమందు తదేకధ్యాసనలన భావమునకు సత్యముయొక్కజ్ఞానము కలుగునెడల ననంతసగుణధ్యాసనలనఁ బ్రేమకుసహిత మాసత్యజ్ఞాన మేకలుగుచున్నది. ఈరెంటియనుభవము తుదకాసత్యమునే పొందించు చున్నది. ఏయుత్తమునియందు మూర్తిరాహిత్యమేగాక ననంతమూర్తులు నిర్గుణమేగాక ననంతగుణములు శుద్ధిసచ్చిదానందమేగాక వానియనంత పరస్పరవిలాసములు కలవో యట్టిపురుషోత్తమునితోజ్ఞానము వల్లనెట్లో భక్తివల్లనట్లే యేక మొందుచున్నామని గీతచెప్పుచున్నది.

అయితే భక్తుఁడు రసశూన్యమైన కేవలజ్ఞానమును నిరసనభావముతోఁ జూచుచున్నాఁడు. వేదాంతమధ్యాత్మికానుభవజనితానంద

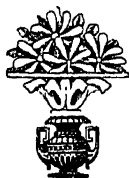
భరితిముకాదేని రసశూన్యమై కోరబడుచున్న సంపూర్ణ తృప్తి నివ్వజాలదు. ఆవేదాంతముయొక్క యధ్యాత్మికానుభవము సహితము తన భావావలంబనముల విడిచిపెట్టనప్పుడు మనస్సునుదాటనప్పుడు విశేషించి కేవల యానందమునుమాత్రమే పొందగలదు. ఆవేదాంతము వల్లవచ్చునది హృదయతీవ్రమునకుఁ దోచునట్టి శూన్యముకానేరదు. దానియాధిక్యతలు దాఁకున్నవి. భక్తిసహితము జ్ఞానములేక పూర్తి కానేరదు. భక్తియొక్క ప్రారంభవిధానముల గీత తీర్థిధముగా భాగించుచున్నది. (1) “ఆర్త” ప్రపంచదుఃఖములఁ బోఁగొట్టమని దేవునివేడునది. (2) “ఆర్థార్థి” కోరికలతో ఫలప్రాప్తికొఱకు దేవుని సమీపించునది. (3) “జిజ్ఞాస” ప్రేమించుదానిచే నాకర్షింపఁబడినపు టికి నది యెట్టిదో యెరుగక దానిని దెలిసికొనుటకై పరితపించునది. కాని గీతవ్యక్తిగల భక్తికే యాధిక్యతయిచ్చుచున్నది. “నేనెరుగనుగా నినేనుప్రేమించుచున్నాన” నుహృదయ తీవ్రము ప్రేమయొక్క యంత్యానుభవస్థితి కానేరదనుట స్పష్టము. అది ప్రారంభస్థితే. అదియు త్తమతీవ్రత కానేరదు. ఈశ్వరజ్ఞానము వృద్ధియైనకొలది యీశ్వరునియొద్దానందము ప్రేమ వృద్ధికాక తప్పదు. జ్ఞానముపై యాధారపడకున్న నహల్యాదోదేకము స్థిరమైనదికాదు. మనముప్రేమించుదానియందు నివసించుటవల్ల నట్టినిబ్బరము కలుగుచున్నది. దానియందు నివసించుటనగా వ్యక్తితో దానియందేకీభావ మొందుట. వ్యక్తితో నేకీభావ మొందుటే జ్ఞానమునకు పరిపూర్ణ లక్షణము. ఈశ్వరజ్ఞాన మీశ్వరప్రేమకు దుర్ఘమైన నిర్భయత్వమును బుట్టించుచున్నది. దానికి తనయనుభవానంద విపులత్వమిచ్చుచున్నది. తనమహిమన్నత స్థితులకులే నెత్తుచున్నది.

ఈరెండుశక్తులకుఁ బరస్పరవిరోధముండుట యజ్ఞానమే. కర్మ మార్గము తనకంటెహీనమనెడి యీరెంటికిఁ గలభావముసహిత

మజ్జానమే. జ్ఞానోదేకమునకువలెనే ప్రేమోదేకమునకు సహితము కర్మమార్గము బహిర్విషయమనియుఁ గలచరభృత్తాననియుఁ దోచుచుండును. కాని కర్మమార్గ మిశ్వరునిచిత్తస్వరూపతో నేకత్వమొదజాలనప్పు డట్లుదోచుచుండును. అట్టియేకత్వమారాగానే కర్మలు జ్ఞానముయొక్క శక్తులుగా మారుచున్నవి. ప్రేమయొక్క బహిష్కృతవాహముగా మారుచున్నవి. ఏకత్వమునకు జ్ఞానమే నిజస్థితియైనను డల ప్రేమయే దానియానందమైనను డల దివ్యకర్మలు దానిశ్లేషో మాధుర్యముల సజీవములైన శక్తులొచ్చుచున్నవి. మారుమప్రేమ విషయమెట్లో యీశ్వరప్రేమవిధానమునకు సహితము ప్రత్యేకమున యేకత్వానుభవముకొఱకుఁ బ్రియుఁడు ప్రియురాలును ప్రిహవమునకు వేరై గర్భాదాన మంటపమనబడు హృదయమారాఁ జేరుకొనుట స్వభావమైయున్నది. ఈమార్గమున కవిత్వమిది కావచ్చును కాని జ్ఞానముతోఁ గలసి విపులత్వముగాచిన ప్రేమ ప్రహవ మియానానాదమునకంటె వేరని తలచను. ప్రహవము ప్రియనిస్వరూపమనియు సమ సజీవరాసు లతనిస్వరూపమనియుఁ జూచుచున్నది. ఇట్టిదృష్టికి దివ్యకర్మలు యానందజనకములగున్నవి. ఆకర్మలుసరియైనవి తోచుచున్నవి.

పరిపూర్ణ యోగమున కీజ్ఞానముఁజేకఁ దప్పదు. మనముదేర్చిని కొఱకు మానసశక్తులైన బుద్ధిచిత్తహృదయములతోఁ బ్రార్థించినలెను. మానసమున నివిచున్నియు హద్దులగాచినవి. మార్గమునఁ బ్రారంభమున చాలాకాలమువర కీహద్దులు ప్రత్యేకత్వము లుఁజేకఁగప్పదు. కాని పరిపూర్ణ యోగమి యితరప్రత్యేకాన్వేషణమార్గములకంటె నెక్కువధారాశబుద్ధితో నీహద్దుల స్వీకరించుచున్నది. అదిశీఘ్రముగా మనస్సునకుండు యావశ్యకతనుఁజి తప్పించుకొనుచున్నది.

అది జ్ఞానకర్మమార్గములతోఁ బ్రారంభించినట్లై భక్తిమార్గముతోఁ బ్రారంభించవచ్చును. కాని యాత్మవిధమార్గము లెప్పుడుకలియుచున్నవో యప్పుడే పూర్ణయోగసంసిద్ధివల్ల కలిగెడియానందమునకుఁ బ్రారంభము. పూర్ణయోగము పేరముతోఁ బ్రారంభింపకపోయినను బేరమును విడిచిపెట్టఁజాలదు. పేరము కర్మలకుముఖ్యము. జ్ఞానమునకు వికాసము.

42. అధ్యాయము.

—41—

భక్తిభావములు.

మనకుమించిన శక్తికలదు. మనకుమించినస్థితికలదు. కాబట్టి యాశక్తిని బూజించవలెను. దానిచిత్తమునకు విధేయులమైయుండువలెను. ఇట్టిభావముతో సమస్తమతములు సామ్రాభించుచున్నవి. కాని యట్టిపూజకు విధేయతకునర్హమనిభావింపబడినశక్తికిని బూజించువానికిని మధ్యమతము గొప్పయంతరము కల్పించుచున్నది. యోగమీయంతరమును దుదకుబోగొట్టుచున్నది. యోగమనగా నైక్యము. జ్ఞానముద్వారా యీశక్తితో నైక్యమువచ్చుచున్నది. దానివిషయమైమనకుండున స్పష్టభావములు స్పష్టమై విపులమై గాఢములైనకొలది యదిమనయుత్తమాత్మేయనియు మనయునికి మూలమనియు నాధారమనియు మనకుఁదెలియుచున్నది. కర్మలద్వారా యీశక్తితో నైకమువచ్చుచున్నది. మనముకేవలము విధేయతవల్ల మనచిత్తమును దానిచిత్తముతో నేకీభావమొందించుచున్నాము. మూలమై లక్ష్యార్థమైన యీశక్తితో నేకీభావమొందినకొలది మనచిత్తముపరిపూర్ణమై దివ్యమౌచున్నది. పూజవల్లసహితమీశక్తితో నైక్యమువచ్చుచు

న్నది. దూరమందుండి చేయు పూజ సామీప్యారాధనగా మారుచు
చున్నది. ఆసామీప్యారాధనయు గాఢప్రేమగామారుచున్నది. ప్రేమ
ఫలిపాకము ప్రియునితో నైక్యమే. ఇట్టిపూజాభివృద్ధితో భక్తియో
గము ప్రారంభమౌచున్నది. ప్రియునితోనైక్యమువల్ల నుత్తమస్థాన
పరిపూర్ణత్వముల బొందుచున్నది.

మన సమస్తకార్యములు సహజజ్ఞానములు స్వభావముయొక్క
కోరికలపై నాధారపడిజనించుచున్నవి. ప్రారంభమాదవి యహంకార
జనితములై యుండును. కాని తరువాతనవి తమకుఁదామేగుద్ధములై
వృద్ధియవుచున్నవి. మనకర్మ లిచ్చుఫలములతో సుబాధము లేకనే
మనయూర్ధ్వస్వభావమునకట తీవ్రమైన ప్రత్యేకావసరము లవుచు
న్నవి. తుదకవి మనకువిధాయకములై తప్పనివిషయములవుచున్నవి.
వీనికి విధేయులమై మనలో స్వయంప్రకాశమానుండును మనలస
దాతనవై పున కాకర్షించువాఁడునగు నుత్తమునిబొందగలము. మొద
టమనయహంకార స్వభావజనితాకర్షణలవల్లను, తరువాత సంతకంఠే
బలవత్తరమై విధాయకమైనదాని స్వతసిద్ధాకర్షణము మనకుఁదెలియు
వరకు పానిచేతనే యాయుత్తముని బొందగలము. సాధారణపూజా
విధానము భక్తియోగముగా మారునప్పుడు మతమునకుసంబాధించిన
కామ్యకపూజ స్వతసిద్ధనిష్కామప్రేమగా మారుచున్నది. ఈనిష్కా
మపూజయే నిజమైనభక్తికి లక్షణము. మనము నిజమైన రాజమార్గ
మాదుంటిమో లేక ప్రకృతితోవలయుమాంటిమో తెలుపుచున్నది.
దివ్యైక్యమును బొందుట కర్హులముకాక పూర్వమే మనయాధారము
లమనయహంకారముల, మన యథోస్వభావాకర్షణల విడిచిపెట్ట
వలెను.

తనకంటె గొప్పశక్తిలేక శక్తులున్నవనియు, దనజీవిత మవి
యాచ్ఛాదించి నిర్నయించినదుపుననియు దోచినప్పుడు, మనుజుఁడు

స్వభావసిద్ధముగా నాశక్తులజూచి యనాగరికుల కుడుకష్టములకోరికల ప్రమాదములతోపాటు వారిమొనటిభావములైన “భయము కష్టము” కనపరుచుచున్నాడు. మతజ్ఞానాభివృద్ధి ను దీ భావములెక్కువపని చేసినవన్నమాట నిర్వివాదాశయము. అప్పటినుంచునుబట్టి యవి యట్లుపనిచేయుట సమాజసము. మతము మిక్కిలివృద్ధిజేసినప్పుడు సహిత మీ భావములు నశింపకనిలిచి ప్రాముఖ్యతవహించి మానవునిపై యధికారముబడయుటకై మతముచే సంగీకరింప బడుచున్నవి. దేవునిభయము, చరిత్రకు భేదములేనట్లు చెప్పజూచిన, దేవతలభయముమతమునకుఁ బ్రారంభమని చెప్పబడినది. ఇది పుష్కలమైనసత్యము కాదు. శాస్త్రపరిశీలన మతపరిణామమును దాక్షిణ్యభావముతోఁ గాక కోధభావముతో విమర్శించుచు దీనినిమిక్కిలి ప్రాముఖ్యతకల్పించుచున్నది. కానిమనుజుడు దేవునియొక్కభయముచేతనేగాక భయకామములను జూటభావములచే మొనటిచుండిన నిచేయుచున్నాడు. కష్టములు నష్టములు వచ్చుచు భయముచేత సుఖములు లాభములు కలుగునను భయముచేతఁ బనిచేసినాడు. కాబట్టి యిష్టము భయము రెండుకవలనే చెప్పవలెను. అట్టివాని జీవితము కర్మలతో కర్మఫలపరంపరలతో ముఖ్యముగా నిడియుచును. అనుఁగొన్ని కాఁగొని ప్రయత్నించి పొందఁదగినవి మఱికొన్ని భయపడి విడిచిపెట్టఁదగినవైనను కర్మానుసారము సుభవింపును. బహిష్కార్యములకు తత్ఫలములకుఁ బ్రాముఖ్యత నిష్పక్ష నంతర్ముఖయు యుడుట నేర్పుకొనువారికు జీవితము కర్మలతోఁ గర్మఫలములతోనే నిడియుచును. తనస్వంత కర్మచేతనేగాక నితరులకర్మచేతను చుట్టు యావరణకర్మలచేత సహితమీ విషయములతనికి సభవింపుచున్నవి. కర్మలపైఁ గర్మఫలములపై నధికారము వహించిన శక్తియొకటి యీ సమస్తమునకు వెనుకఁగలదని తోచినప్పు డాశక్తివరములనిచ్చి కష్టములఁగల్పించి తన్నురక్షించఁబాడుచేయ సామర్థ్యముకలదని భావింపుచు.

మిక్కిలియాదిమస్థితియం దుండుమనుజుఁ డాశక్తితనవలెనే న్వ
భావసిద్ధమైన యహంకారముచేఁ బ్రేరేపింపబడుననియు సాత్తుష్టిజెంది
నప్పు డుపకారి కోపగించినప్పు డుపకారియని భావింపను. అప్పుడు
పూజయనగా బలులిచ్చి పార్థింపి కోపముపశమింపఁజేయుటయని
యర్థము. పార్థింపి పొగిడి దేవుని తనకనుకూలునిజేసికొనుచున్నా
డు. మానసము వృద్ధికానుకాను జీవితము దివ్యన్యాయధర్మముపై
నాధారపడియున్నదని భావింపను. తనయుద్దేశముల శీలమునుబట్టి
యాదివ్యన్యాయధర్మము మానుషన్యాయధర్మమున కొకవిధమున
విపులమైనప్రీతియని తలంచును. న్యాయాన్యాయములు లిట్టివస్తె
లునుకొనును. దుఃఖములు కష్టములు తపాపములవల్లవచ్చిన శీక్ష
యనియు సుఖములై శ్వేర్యములు తపపుణ్యములవల్ల వచ్చిన బహు
మానములనియుఁ దలంచును. అతనికిదేవుఁడు రాజువలె న్యాయాధి
పతివలె ధర్మశాస్త్రకర్తవలె, ధర్మపరిపాలకునివలెఁ గనుపించును.
కాని దేవుఁడొక గొప్పచునుజునివంటి వాఁడని తలచుటచేఁ బార్థనల
వల్లను పార్థయశ్చిత్తములవల్లను మనుష్యన్యాయము మార్చినట్లేదే
వునిన్యాయధర్మము సహితము మార్చవచ్చుననుకొనుచున్నాడు.
అతనికి ధర్మమనగా బహుమతిశీక్ష. పార్థనచే శరణాగతునకు శీక్షద
యతో తగ్గించవచ్చును. సాత్తుష్టికలిగినప్పు డాశ్చితులకుబూజించు
వారికి బహుమతితోపాటు ప్రత్యేకానుగ్రహములఁ బ్రసాదించవచ్చు
ను. అంతేగాక దేవుఁడకుసహితము మఱకువలెకోపము ద్వేషముక
లదు. ఆకోపద్వేషముల దానపార్థనపార్థయశ్చిత్తములవల్ల మార్చ
వచ్చును. అతనికిఁ బక్షపాతముకూడ కలదు. పార్థనలచేతను దాన
ములచేతను స్తోత్రములచేత నతనిపక్షపాతమువశముచేసికొనవచ్చును.
కాబట్టి కేవలధర్మాచరణమును నమ్మియుండక పూజ యికను పార్థ
నలకూపమునఁ బార్థయశ్చిత్తరూపమునఁ జేయఁబడుచున్నది.

మనకంటె యాధిక్యత పరిపూర్ణతగల గొప్ప శక్తియెగుట నిలిచినప్పు డీభావములతో పాటు భయము గౌరవము సన్మానబుద్ధియు నబడుమఱియొకమనోవృత్తియావిర్భవించుచున్నది ఎందుకనగా దేవుడుమానుషగుణ భరితుడను నభిప్రాయ మట్లుడగా దానితోపాటు సర్వశక్తుడు సర్వజ్ఞుడు మనకంటె యద్భుతపరిపూర్ణత్వము కలవాడనితోచును. వేరువేరుగా వృద్ధిచేయఁబడి యెరుగులియ్యఁబడినయీ భావసముదాయకల్లోటమే మూఁడువాతులు జనసామాన్య మతమై యున్నది. మిగిలిన నాలుగవవస్తు దేవునిగొప్ప సుందరభావములతోనిండియున్నది. విశేషవిజ్ఞాన సూపర్తిగలవారిచే నాదిమమతమునందీ గొప్ప భావములు జేర్పఁడెను. అట్లొనర్చుటకు ఫలమేమనగా వృద్ధి శూన్యమైన మూఁధత్వమే. అది నాస్థికమున కపనమ్మకమునకు గురియయ్యెను. మానసికశక్తులైన యీనాస్థికాదుల వల్లసహితము మతమునకుఁ బ్రయోజనముకలదు. అవి మతముగాని మూఁధత్వములఁబారఁదరుమగలవు. కాని మనము జాగర్తపుచ్చుకొనవలసిన దేమనగా పూజావిభాగమునకు సుబాధించినమత ప్రేరేపణను శుద్ధిచేయుటకీ మొదటివిషయముల నుండచివ్వవలెనో పూజతోఁ బ్రారంభమయ్యెడుభక్తియోగమును వాని నెంతవరకుఁడరియ్యవలెనో చూడవలెను. ఈస్వరతత్వములతో నీశ్వరునకు మానుషజీవునకుగల సుబాధముతో నవి యెంతవరకుపోలియున్నవో దానినిబట్టి యీవిషయముండును. భక్తిచే మనమీశ్వరునితో నై క్యమన్వేషించుచున్నాము. జానిసత్యత్వముతో సుబాధ మన్వేషించెదముగాని భ్రమహుపమైన హీనస్వభావముతో నహంకార ప్రేరేపణతో నజ్ఞానభావముతో సుబాధమన్వేషింపము.

మనకంటె గొప్పవాఁడు వ్యక్తికలవార డీశ్వరుఁడు ప్రపంచములోనుండి మనకువియాఘకుండప్ర చున్నాఁడను మతమును దిరఘ

దిరస్కరించు నాస్థికభావమును యోగమంగీకరించదు. ఇది సమస్తవిజ్ఞానాను భవమునకు విరుద్ధము. కాబట్టిదానియందు యోగమునకుఁ జోటులేదు. వేదాంతశాస్త్రమువలె సర్వజన సామాన్యమతమువలె యోగము కేవలశాస్త్రము విధిసూత్రముకాదు. అది యనుభవసిద్ధము, సర్వజ్ఞుని సర్వవ్యాపకుని బ్రహ్మాండతీతుని యనుభవమే యోగమునకుఁగలదు. యోగమట్టిపురుషునితో నైక్యముతెచ్చుచున్నది. అగోచరునితో నీవ్యక్తిగల నైక్యానుభవము తిరిగితిరిగి సుభవించుచున్నది. సరిచూడఁదగినది. మనకుఁ బ్రతీదితము ప్రత్యక్షమున గోచరించు స్థూలప్రపంచ శరీరవ్యక్త్యానుభవమువలెనె నిశ్చయమైయున్నది. వ్యక్తితోనైక్యమవుటచే యోగము వృద్ధిపొందుచున్నది. వ్యక్తియే దానికి సాధనము. అవ్యక్తమతోదానికి వ్యక్తిగలనైక్యమువీలుకాదు. మానుషవ్యక్తి నదిదాటిపోవుచున్నదన్నమాట నిజమే. సమాధియు దూర్ధ్వవ్యక్తినిబొందుచున్నది. కానియది మనవ్యక్తివినాశమనరాదు. అదితన్నధిగమించుటే. తనయిప్పటి పరిస్థితినిదాటి హద్దులనతిక్రమించుటే.

ఇంతపర్యంతము సమస్తయోగానుభవ మంగీకరించుచున్నది. కాని మతిము భక్తియోగమతకు మించిపోవుచున్నది. ఇతనికవిమూర్తివంతమును మానవుల మానుషసూత్రముల కలిగించుచున్నది. ఈరెంటియందును మనుజుఁడీశ్వరుని మనుష్యానురాగములతో మానుషత్వముతో తనతోటిపాటి మనుజునిసమీపించునట్లు సమీపించుచున్నాఁడు. ఘనమై తీవ్రతరమైన యనురాగములతో సమీపించుచున్నాఁడు. మనుజుఁడు సమీపించుట కాదీశ్వరుఁడు సహితమీరాగాదుల కనుగుణ్యముగా ప్రత్యుత్తమిచ్చుచున్నాఁడు. అట్టిప్రత్యుత్తరము సాధ్యమనుటయూదే యీగొప్పసమస్య నిలిచియున్నది. ఈశ్వరుఁడు నిర్గుణుడు, నిరాకారుఁడు సుబుద్ధ శూన్యఁడైనయడల నట్టిప్రత్యుత్తరము రాజాలము. మనుఁడట్టి యీశ్వరసాన్నిధ్యముకై ప్రయ

త్నించుట వర్ధమేకదా? మన మానుషత్వమును త్యంజించవలెను. నిర్గుణముకావలెను. ఇతరభూతములుకాని మనుష్యులుకాని మూర్తి వ్రతమును విడిచిపెట్టవలెను. మరియు యితరసాధములతో సతనిసన్నిధిపడయఁ జాలము. మనసంబంధము ప్రపంచసంబంధములేని మనస్సు చేగ్రహించుటకు నలవికాని నిర్గుణుని పూజస్తోత్రము ప్రార్థనభయము ప్రేమయవివేకమైన బుద్ధిహీనతేకదా? అట్టిసందర్భములకు మతముండదు. భక్తియుండదు. నిస్సారమైన తనవేదాంతమును మతముక్తిద మార్చుటకు నద్వైతిదేవుఁ డున్నాడని దేవతలున్నారని యొప్పుకొన వలసివచ్చెను. మాయ యనునొకదానిని తెచ్చిపెట్టుకొని మనస్సును సరిపెట్టుకొనెను. బుద్ధుఁడు పూజార్హుఁడైన దేవునిప్రతినిధియై నిలిచి నప్పుడే శాద్ధవము జనసామాన్యమతమాయెను.

ఈశ్వరుఁడు మనతోసంబంధములు కలిగియున్నప్పటికి యాసంబంధములు నిర్గుణసంబంధము లయ్యెనేని మతమునకుఁ శాస్త్రామేవో యినది. భక్తిమార్గమునకు ఫలమేయుండదు. ఆమార్గమప్పుడు సాధ్యముకూడ కానేరదు. మనముదానికి మానుషహృదయానురాగములఁ గల్పించవచ్చును. అస్పష్టముగాఁ గల్పించవచ్చును. కాని ప్రత్యుత్తరముండదు. జబాబురాదు. మనకువచ్చు ప్రత్యుత్తర మెట్టిదనగా మనరాగాదుల శాంతిపరచుటచేతను నిర్గుణప్రశాంత సమత్వములఁదెచ్చిపెట్టుకొనుటచేతను వచ్చునట్టి ప్రత్యుత్తరముమాత్రమే. కేవలనిర్గుణమైన దేవుఁ సాన్నిధ్య మొదిసప్పుడు కలుగునదిదియే. ఒకధర్మమని దానికివిధేయులము కాఁగలము. ప్రశాంతముకై జీవునిదానివై పునకుఁ దిప్పింపఁగలము. మనహృదయానురాగముల త్యంజిదియందుఁ బ్రవేశించగలము. అప్పుడుమనలో మానుషపురుషుఁడు సంతృప్తిపొందఁడు. కాని నెమ్మదిగాంచును. సమతూగును. ప్రశాంతుఁడవును.

భక్తియోగ మీమిషయమందు మతముతో నేకీభవించి యీనిర్గుణ ధ్యాసకన్న శ్రద్ధగలతీవ్రమైన పూజనుకోరుచున్నది. మనలోనిమా నుషనిర్గుణభాగము దివ్యసాసిద్ధిగాంచుటే భక్తిమార్గమునకు ముఖ్య భావము. హృదయాచారాగములు దివ్యసంతుష్టిగాంచుటే దానియభి ప్రాయము. మనప్రేమ నీశ్వరు డంగీకరించవలెనని ప్రేమాచారగుణ్య మైన ప్రత్యుత్తర మతడివ్వవలెనని దానియభిప్రాయము. దేవునియం దెట్లు మనము సంతసించి యతఃకొఱ కన్వేషించుచుంటిమో యట్లే యతఁడు మనయందానందించి మనలనన్వేషించుచున్నాడని యామా ర్గము నమ్ముచున్నది. ఇనియవివేకమని సరాకరించుటకు వీలులేదు. ఈశ్వరుడు మనలగుఱించి యానందపడుకున్న మనమెట్లుజన్మించితిమో యెట్లుజీవించుచుంటిమో తెలిసికొనుట సులభముకాదు. అతఁడుమన వైపున కాకర్షింపబడనియడల మామూలుస్థితి సత్యజించి యతనిన న్వేషించుటకుఁ గారణముకానరాదు.

కాబట్టి భక్తియోగము సాధ్యపడుటకు మహిమాన్నతస్థితి నిర్గుణముకాడఁయు వ్యక్తిగలమూర్తియఁయు మొదటమనము భా వించవలెను. మనలనతఁడు బ్రహ్మాండమందుఁ గలిసికొనుచున్నాడనియు దానికాధారభూతుఁడై ప్రాముఖ్యుఁడైనవాడనియు తరువాత మనము భావించవలెను. అట్లుగాకున్న మనము బ్రహ్మాండమునకు వెలియై వానిని కలిసికొనుటకు వెళ్ళవలసినదే. మూడవదిమనతో నతనికి మనుష్యసంబంధములు కలవనియు గనుక మూర్తివంతము గలవాడనియు భావించవలెను. మనహృదయాచారాగము ధ్వారా యతనిని సమీపించినప్పుడు తత్సానుశ్రయమైన ప్రత్యుత్తరము మనకు వచ్చుచున్నదని తుదకుభావించవలెను. దీనికర్థము దేవుడు గొప్పస్థితిలో నున్నమనుష్యునివంటివాఁ డనికాదు. దేవుడవగా విపులవృద్ధి గాంచి కొన్నిదోషములు లేనిమనుష్యుడనికాదు. సామాన్యగుణము

లతోనిండి మనమహంకారగుణములచే బుద్ధిపబడినట్లు దేవుడు తనగుణములచే బుద్ధిపబడినవాడనికాదు. కాని మనుష్యవృత్తి పుక యాశ్వరునియందు జనించియుండవలెను. మనము నేనను నహంకారముతోఁ గట్టబడియుండుటచే సర్వసములము గాక భావగుణ వ్యాపారముల నధిగమించకపోవుటచే మనవృత్తిరూపములు దేవుని వంటివి కాకపోవచ్చును. మానుష హృదయానురాగములకు దేవుని యందు వానిసత్యముండవలెను. ఆయుకురములుమారి పితారమొదినరూపములే యీహృదయానురాగములు. అహృదయాను రాగములద్వారా యీశ్వరుని సమాహించితమా మనమాసత్యమును సమీపింతుము. అప్పుడాసత్యము క్రిందకుదిగి హృదయానురాగములతోఁ గలిసి వానినితనవైపునకుఁ ద్రిప్పుచున్నది. ఆసత్యముద్వారా మన హృదయ మీశ్వరునితో నైక్యమొందుచున్నది.

ఈయ త్తమపురుషుఁడు సర్వవ్యాపకపురుషుఁడేగనుక నతనితోఁసంబంధము కలిగించుకొనుటకు బ్రహ్మాండముతో మనకున్నసంబంధములు సాధనలవుచున్నవి. ప్రపంచవ్యాపారములతో మనకుఁ దుపమస్త హృదయానురాగములు నిజమున కతనికొరకేర్పడినవి మొదట నది తెలియఁజేయబడుచున్నది. కాని తెలిసిన యతనికొరకేఁజేసినకొలది యతనితోఁవిక్కిలి సంబంధముకలవారమవుచున్నాము. ఏక్యమునకుఁసమీపించినకొలది యాహృదయానురాగముల యసత్యవృత్తియు నశించుచున్నది. మనవృద్ధి ననుసరించి వీరికన్నిటి కీతఁడు ప్రత్యక్షతరమిచ్చును. అసూక్ష్మార్థమైన మనసామీప్యమున కేదోప్రత్యక్షతరము లేకున్న సంపూర్ణసంబంధము లేర్పడజాలవు. ఏభావములతో మనమతనిని సమీపింతుమో యావిధముగా మనభక్తియందు గలి వాత్సల్యతచేఁ బ్రత్యక్షతర మిచ్చుచున్నాడుఁడు. (తదై వభజతి)

మన మతనికి యెట్టి గుణరూపములఁ గల్పించుమో యట్టి గుణరూపములతో మనవృద్ధికి సహాయపడి, ప్రోత్సహపరిచి, పాలించి, దగ్గర దారినో దూరపుదారినో తనవైపునకుఁ జేరుకొనుచున్నాఁడు. వారికి కనుపించునది యతని సత్యమే. కాని యాసత్యము వారిస్థితి వ్యక్తుల ననుసరించి యసంపూర్ణమై విరూపమొంది కనుపించును. దానికి స్వత సిద్ధమైన యున్నతసత్యము గోచరించదు. పరిపూర్ణ దేవత్వము మనకు వ్యక్తమవునప్పుడది వహించురూపము గోచరించదు. మతములో ప్రారాభమునఁ గొన్ని మూఢవిషయములుండి తరువాత త్వరలో నశించినను వాని నంగీకరించుట కిదే కారణము. ఏల యొప్పుకొంటిమనగా వానిలో నీశ్వరసత్యమున్నది. వృద్ధిలోనున్న మానుషవ్యక్తి యట్టిస్థితిలో నాయీశ్వరత్వము నావిధముగానే సమీపించవలసియున్నది. ఆ విధముగానే ముందు సహాయము పొందఁబడవలసియున్నది. ఏల నిరాకరించితిమనగా నిట్టి మూఢభావములనే పట్టుకొని స్థిరముగా విడువకుంటిమా యేయైక్యమున కీమూఢభావములు మొదట సాపానము లవుచున్నవో యాయైక్యము తప్పిపోవును.

సమస్త జీవితము ప్రకృతిచేయుచున్న యోగమని చెప్పియుంటిమి. ఈ భౌతికలోకమామ జీవితమనగా ప్రకృతియొక్క మొదటి యవ్యక్తస్థితినుండి తన మూలస్థానమైన జ్ఞానేశ్వరునితో పునస్సాధానమునకు బయలుదేరుటే. ప్రకృతిచే నిర్మింపఁబడి యుత్తమసాధనమైన మనుష్య మానసము మతమువల్ల ప్రకృతి గమ్యస్థానమును గ్రహించి దాని యభిలాషలకుఁ బ్రత్యుత్తర మిచ్చుచున్నది. జనసామూహ్య మతముసహిత మొకవిధమున జ్ఞానరహితమైన భక్తియోగమే. కాని దాని యుద్దేశము దివ్యదృష్టి (clairvoyant) కల దయ్యేవరకు, యైక్యమే ప్రధానమని యట్టి యైక్యమునకుఁ బ్రేమ ముఖ్యమని తెలిసికొనేవర

ఈ, ప్రేమయెట్టిదో గ్రహించి తనభిన్నస్వభావమును ప్రేమయందు
 నశింపుచేయువర కీజనసమాన్యమతము ముఖ్యముగా మనమనుకునే
 యోగము కానేరదు. ఇట్టిసంసిద్ధిపొందినతోడనే యోగముస్థిరపడును.
 తప్పుక భలమొచ్చును. గనుక భక్తిభావములు మొదట ముఖ్యముగా
 నీశ్వరాధి ముద్దేశింపబడువలెను. తరువాత వానిభౌతికవిషయములవిడి
 ఁజైట్టి మూర్ఖుచెడవలెను. తుదకు స్వచ్ఛమైన పరిపూర్ణ ప్రేమ
 యందు నిలకడగాంచవలెను. ప్రేమతోఁ బరిపూర్ణ యైక్యమొంది
 నిలువజాలని సమస్తవిషయములు తుదకు విడిచిపోవలసినదే. ఈశ్వ
 రప్రేమను వెల్లడించునట్టివి యాప్రేమానుభవమునకు సాధనమైనవి
 మాత్రమేనిలువలెను. మనహృదయానురాగము లన్నిటిలోఁ బ్రేమ
 ముట్టుకే కామభావము స్వయాభువనబడుచున్నది. ప్రేమకు ప్రేమ
 కంటె వేరుకొరకలేదు. మన సమస్తరాగములు సంతోషముకొఱకుఁ
 బ్రయత్నించుటచేతనో, సంతోషమును బొందుటచేతనో, పయత్న
 భంగముచేతనో, మనకున్న లేకవచ్చునని తలచినసంతోషము చెడిపో
 వుటచేతనో యుత్పన్నమవుచున్నవి. కాని యీశ్వరునియందు స్వయా
 భువైన సంతోషసాప్రాప్తి సరాసరికలిగించునదేప్రేమ. ఈశ్వరప్రే
 మయే యట్టిసాప్రాప్తి. అదే యానందశరీరము.

ఈయోగమునకు నీయోగమార్గమందు మనప్రయాణమున
 స్థానమువిషయములివి. ఇంకనుగొన్ని యంతరవిషయములు మనముజని
 భ్రాంతిమనుగాని యవి యంతముఖ్యములుకావు. భక్తియోగముహృ
 దయమునకు సంబంధించినదికాని బుద్ధికిసంబంధించినదికాదు. ఈమార్గ
 మందు సంభవించుజ్ఞానము సహితము హృదయజనితమేకాని మేధోజ
 నితముకాదు. భక్తిభావముల నిజతత్వము, వానితుర్యావస్థ, యవిచి
 త్రిమైన యుత్తమస్వతస్సిద్ధ ప్రేమభావము దంతరించుట యీవిషయ

ములుమాత్రమే ముఖ్యముగా మొదటమనకు సూబాధించినవి. ఈశ్వరునకు జడాతీతమైన యాకారమున్నదా? రూపధారణశక్తి కలదా? రూపమేలేదా? ఇట్టిచిక్కు సమస్యలుకలవు. పశ్చిమము మనముచెప్పవలసినదేమనగా నీశ్వరుడు తనకుభక్తుడుకల్పించు సమస్తాకారములనంగీకరించును. వానిచేప్రేమతో భక్తునికలిసికొనుచున్నాడు. మన యాత్మనతనియాత్మతోఁ గలుపుటే భక్తికి ముఖ్యఫలము. గనుకనే కొన్నిమతములు కొన్నివేదాంతశాస్త్రములు జీవేశ్వరభేదము భక్తికి సదాయవసరమని చెప్పుచున్నవి. అట్టిభేదము లేకున్న భక్తిప్రేమలుండజాలవనుచున్నవి. కాని యొక్కడేయున్నాడని చెప్పవేదాంత శాస్త్రము భక్తిప్రేమ లజ్ఞానవిషయములనియు నజ్ఞానమున్నతవరకు నుపయోగపడునుగాని భేదమునశించినప్పు డుండజాలవుగనుక త్యజింపఁగినవనియు చెప్పుచున్నది. ఉన్నవాడొక్కడే యనుమాటకర్దము మనమిట్లుచెప్పుదము. పశ్చిమలోని సమస్తముదేవుడే. కానిదేవుడుపశ్చిమలోని సమస్తముకంటె యెక్కువైనవాడు. అప్పుడు పశ్చిమలోనున్న యీశ్వరుడు మనుజుడు సర్వవ్యాపకుడైన యుత్తమేశ్వరుని యానందమును బొంది యనుభవించుటకుఁ బ్రేమసాధనము. ఎఱునను స్వతసిద్ధముగాఁ బ్రేమకు రెండుఫలములుకలవు. (1) ప్రేమించువాడును బ్రేమింపబడువాడును భేదము వైకార్యనందమొందుగలరు. వివిధయోక్యముల యానందమును వృద్ధిచేయు సమిష్టియై వైకార్యనంద మనుభవించగలరు. (2) 2. కరితోనొక డేకత్వ మేకాత్మకాగలరు. పార్శ్వభించుట కీసత్యమేచాలును. కారణమేమనగా మఱి ప్రేమకు స్వతసిద్ధస్వభావము. ఈయోగమునకుఁ బ్రేమముఖ్యభావముగనుక నాప్రేమస్వభావానుసారముగా నీయోగసంసిద్ధియుండును.

43. అధ్యాయము.

దేవునికి సంబంధించిన రాగములు.

యోగోద్దేశ మేమనగా మరుజునివృత్తి సామర్థ్యముల నన్నిటి నో లేకగొన్నిటి నో దేవునివరమొనరించి యతని స్పృహసూబా దైక్యములఁ బొందుటే. భక్తియోగమందు హృదయరాగము సాధనముగా స్వీకరింపఁబడినది. మనుష్యునకు నీశ్వరునకు మధ్యనొక మానుషసూబాధమును గల్పించి దానివలన నతనివైపునకు సదాతీవ్రముగాఁ బ్రవహించుచున్న హృదయరాగముల మూలకమున మానుషజీవుని యతనితోఁగలిపి దివ్యప్రేమానుబాధముతో నతనినివిడువక వృద్ధికొందుటే యాయోగమునకు ముఖ్యధర్మము. తుదకది యేకత్వజనిత శుద్ధప్రశాంతము కాదు. ఏకత్వజనిత కాంతారహిత చిత్తశక్తులుకాదు. అదియాయోగమందు భక్తుఁడువెతకుచున్న యైక్యావేశ సుజనితానందము. ఈయానందముకొఱకు హృదయమును సంసిద్ధమొనరించెడు ప్రతిరాగ మీయోగమునకుఁ బనికీవచ్చును. దానికిభంగకారయైన ప్రతి

విషయము ప్రేమవల్ల బుట్టినయొక్కము వృద్ధియై పరిపూర్ణమైనకొలది త్యజింపబడవలసినదే

మతమందుండు దైవపూజ సేవప్రేమలకు సంబంధించిన సమస్తరాగాదుల నీయోగ మంగీకరించును. ఇవిశ్రేష్టమైన విషయములు గాకపోయినను రాగస్వభావమును శీఘ్రము విధానములుగా నంగీకరించుచున్నది. కాని హిందూదేశము దీయోగమున కొకవిషయము మట్టుకు పనికిరాదు. కొన్నిమతములకేగాక చాలామతములకు దేవుడన్న భయపడు మనుజుడే నిజమైనభక్తుడు. భయమనురాగ మొక విధమైనభక్తికి గొంతవరకుఁ బనికివచ్చును. తుదకది యీశ్వరునిశక్తి న్యాయధర్మపవిత్రతల యారాధనక్రిందకుఁ దేలుచున్నది. నైతికవిధేయతలోనికి దేవుడుసృష్టికర్త న్యాయాధిపతియని యతని యందు భయముతోఁగూడిన శృంగారములోనికిఁ దేలుచున్నది. దానియందే శమునైతిక మతసంబంధమై యున్నది. భక్తునకంతగా సంబంధించినది కాదు. ఈశ్వరుడు కర్మనియామకుడు పరిపాలకుడని యతనియందు భక్తిచే ప్రేరేపింపబడిన కర్మేష్టికిసంబంధించినది. అది దేవునిరాజుగా నెంచెను. న్యాయప్రవర్తనచే నంగీకరింపబడును. లేదా పాపమున కైయీశ్వరుడు పడుకోపమును నివారించఁగలమధ్యవర్తి యుండవలెను. లేకున్నయతని సింహాసనమును సమీపించజాలదు. భక్తవేళ మిక్కిలిసమీపించినను తనకును దానారాధించు నాగొప్పవస్తువునకును మధ్యభయజనితమైన దూరమునిలుపుకొనుచున్నది. భయములేని నమ్మకముతో శిశువుతల్లిని శృంగరించునటుల, ప్రియుఁడు ప్రియురాలిని శృంగరించునటుల పరిపూర్ణప్రేమ జన్మమైన సామీప్యేకత్వముతోఁగలగలిగింపదు.

జనసమృతములైన పురాతనమతములయందు దీదైవభక్తికి గార

ణమైన మాధ్యముకలదు. బ్రహ్మాండమును మనుష్యునికంటె గొప్ప శక్తులున్నవని తెలిసికొనుటే యీభక్తికిఁగారణము. ఆశక్తుల కార్యవిధానము తెలియరాక, మనుజునియైశ్వర్యమునకు భంగకారులై తమక్లిష్టములేని పనులుజేసినప్పుడు దండించునని తలచుటే యీభీతికిఁగారణము. దేవతలన్నభీతికిఁ గారణము దేవుని తెలిసికొనకపోవుటే. బ్రహ్మాండము నునడపు ధర్మములెట్టివో తెలియకపోవుటే. ఆభీతి యుత్తమశక్తులకు గాఢమకోధముల నారోపించుచున్నది. భూమియును గొప్పవారికి వలెనే యాశక్తులకు సహిత మిష్టాన్నిష్టములు, పీడించుకోఁగఁగలవాములు, మనుజుఁడువృద్ధిజెంది భౌతికహీనత్వమును విశించి దివ్యస్వభావమొందుచున్నజూచి యోర్వలేకుండుట మొదలైనవి యారోపించుచున్నది. అట్టిభావములుండగా నిజమైనభక్తిరాదు. గొప్పవాఁనినిజూచిన కొద్దివారికికలిగెడు మనోవృత్తికలుగునుకాని నిజమైనభక్తి రాజాలదు. ప్రాయశ్చిత్తములు పూజలు నివేదనలచేతను, లేకవారిచేని యన్నిపఁబడిన చట్టములకు విధేయులై యుండి బహుమతులు శీక్షలు పొందవలసియున్నదను చిత్తవృత్తికలుగునుగాని నిజమైనభక్తి రాజాలదు. లేకబ్రహ్మాండతీతమై బ్రహ్మాండమునకు మూలకారణమై దాని చట్టముల వ్యాపారముల నడుపునట్టి మహాశక్తివివేక ప్రకాశఘనత జూచిపొందునట్టి మిక్కిలివిధేయతతోఁ గూడినగౌరవము కావచ్చును గాని నిజమైనభక్తికాదు.

దివ్యశక్తినిగూర్చి యీమూఢభావములు నిరాకరింపఁ బడి యీశ్వరుఁడు దివ్యపరిపాలకుఁడు, సృష్టికర్త, బూమ్యాకాశములఁబాలించు న్యాయకర్త, తనచే సృష్టింపబడినవారికి మార్గప్రదర్శకుఁడు సహాయమిచ్చువాఁడు, రక్షకుఁడను భావముకలిగిన భక్తిమార్గము సమీపించినదగును. ఈగొప్ప దివ్యపురుషభావమునకుఁ జిరకాలము

నూడి మూఢవిషయము లనేకములుండెను. కొన్ని యింకను గలవు. ఈమూఢభావమునకు ముఖ్యకారకులు జ్యూ (Jews) మతస్థులు. వారిమూలకమున నది సమస్త ప్రపంచమునకు వ్యాపించినది. దేవుడ నగా ధర్మదేవతయని వారికి నమ్మకము. అతడు ప్రత్యేకమున్నాడని యుఁ గోపదారి, యోర్వలేనివాఁడు నిరంకుశుఁడు, కొన్నివేళల రక్త పాతము కాఁజ్ఞించువాడని వారునమ్మిరి. దేవుడు స్వర్గనరకముల సృష్టించినాడని యిప్పటికి కొన్ని మతములవారు నమ్ముచున్నారు. మఱికొన్ని మతములు జీవులకు పాపము శీఘ్ర యిదివరకు సిర్పయి పలుకుటేగాక నిత్య నరకనివాసము సహితము మునుపే సిర్పయిప బడెనని చెప్పుచున్నది. ఇట్టి యవివేకములైన మతవిషయిక యతిశయోక్తుల విడిచిపెట్టవలసినప్పటికి దేవుఁడు న్యాయాధిపతి న్యాయస్థాపకుఁడు, రాజుయను భావమసంపూర్ణమైన మూఢభావమై యున్నది. ఏలననగా నదిముఖ్యమైన యంతరతత్వమును గ్రహించక బహిరంగ తత్వమునే గ్రహించుచున్నది. అది యుత్తమతత్వమును మిక్కిలి సమీపించుట కభ్యంతరము కలిగించుచున్నది. అది పాపభీతిని యతిశయముగా వర్ణించి పాపభయమును వృద్ధిజేసి జీవున కపనమ్మకమును దౌర్బల్యమును భయమును బెంపొందించుచున్నది. ధర్మాచరణ పాప నిరాకరణములు బహుమానశీఘ్రలకొర కరుచున్నది. పరలోకమందవి ప్రాప్తించినను, నైతికధర్మమును నిరూపించు నుత్తమభావమునకుబదులు హీనమైనభయకామములపై నాధారపడునట్లు చేయుచున్నది. మతాచరణమందు మానుషజీవునకు దేవుడే ముఖ్యమనక స్వర్గనరకములకుఁ బ్రాముఖ్యత కల్పించుచున్నది. మానసవృద్ధియందీ మూఢభావములు కొంతవరకుఁ బనిచేసినవికాని యోగికవి పనికిరావు. అవి యెట్టి సత్యమును వెల్లడిచిన నాసత్యము బ్రహ్మాండముయొక్క పెరిధిధర్మముతో వికాసమొందుచున్న జీవుని వెలి సంబంధములఁ దె

లుపునేకాని దేవునకు జీవునకుఁగల యతర సాబంధములఁ దెలుపఁ జాలవని యాయోగి తెలుసుకొనుచున్నాఁడు. ఈయతరసాబంధములతో భక్తియోగమునకుఁ గావలసిన విషయములు.

కాని యిట్టిభావములనుండే భక్తియోగమును సమీపింపఁ జేయు కొన్నివికాసములు కలుగుచున్నవి. మొదటిది మన నైతికధర్మమునకు దేవుడే మూలకారణము, చట్టము ముఖ్యదేశమను భావము పుట్టుచున్నది. దీనివల్ల నే యుత్తమాత్మరు మనస్వభావము పొందఁగోరుచున్నదో, యేచిత్తముతో మనచిత్తము లీనముచేయఁ బడవలెనో, నిత్యమైన యేధర్మశుద్ధ సత్యజ్ఞానసమర సత్వములోనికి మనస్వభావము పెరుగవలెనో యవనివై పునకు మన మాకర్షింపఁ బడవలెనో యట్టివాఁడీశ్వరుడను జ్ఞానము రాగలడు. ఈవిధముగాఁ గర్మయోగమును సమీపింతుము. ఈకర్మయోగము మన యీశ్వరభక్తికి యావశ్యకము. యెదుకనగా దివ్యచిత్తమే మనకర్మల కధిపతిగాఁ గనుపించుచున్నది. అది యేమిచెప్పనో మనముదానిని శాస్త్రతో వినవలెను. అది ప్రేరేపించుదానికి మనము విధేయులమై యుండవలెను. దానివ్యాపారమే మన జీవితచిత్తములు చేయవలసిన ముఖ్యవ్యాపారములు. రెండవది యిందువలన సృష్టిలోని సమస్తభూతిములఁ బ్రేమతోఁ గాపాడుటాఁడి దేవుడను భారము కలుగుచున్నది. అప్పుడు తండ్రి పిల్లలకుండు సంబంధ మీశ్వరజీవులకుఁ గలుగుచున్నది. అని ప్రేమజనితసంబంధము. దానిఫలము జాతుకోటియందు సోదరభావముత్పన్నమగుట. ఇట్టిమీశ్వరుని ప్రశాంతశుద్ధితేజముల మనము పొందవలెను. ఇట్టిప్రభువును కర్మలచే సేవలచే సమీపించవలెను. ఇట్టితండ్రి శిశువునలె ప్రేమతోఁ దన్ను సమీపించుచున్న జీవుని ప్రేమకరుఁ బ్రత్యక్షతరమిచ్చుచున్నాఁడు. ఈవిషయములు భక్తియోగమున నంగీకరింపఁబడుచున్నవి.

ఇట్టివికాసముల మనము ప్రకృతిగో సంతోషించి పాపలాసి యే ధ్యాత్వికార్థము తెలిసికొన్న తక్షణమే దేవుడన్న భయముతో వ్యర్థమయి సాధమవుచున్నది. ఫలాపేక్షలేక మంచికొఱచేకే మంచిచేయునంతటి వికాసము జీవుడు పొందనంతవరకు తనపై నొకఁడున్నాడనియు నతనికోపమునకు న్యాయతీర్మానమునకుఁ దాభయపడకలేనిన యావశ్యకముకలదను వరకు దేవుడన్న భయము నవఖ్యముగా నొందును? మనము విజ్ఞానమొందినకొలది యాయడదేశముండదుకాని తత్సాధి మైన కల్లోలము వెనుకటివృత్తికొంతవేరుకఁజిక్కి తొలగిపోవుచుండును కానియోగమును నైతికోదేశము వెలికిఁదోచునట్టి ధర్మభావముకంటె పేరైనది. సాధారణముగా క్రియల క్రమముగా నడుపబడుటకు నీతిశాస్త్ర మొకవిధమైన యుపకరణము. కర్మప్రధానముగాఁ గలది. సరియైన కర్మచేయుటెట్లను నడచానికీఁగల గొప్పన మశ్యచిక్కు కాని యోగికి కర్మకర్తార్థము కాదు. అవి యాతము ఖ్యముకాదు. జీవుడు దేవునివైపునకు వృద్ధిజెందుట కొకసాధనము మాత్రమే. కాబట్టి హిందూమాతగ్రంథములు కర్మప్రవాహము దేని నుండి ప్రవహించునో యట్టిజీవస్వభావమున కాధిక్యత కల్పించినట్లు కర్మస్వభావమున కంతయాధిక్యత కల్పించవు. జీవునిసత్త్వత్వము భయ విరహితత్వము, ప్రేమ, దాక్షిణ్యవశాధార్యము హింసారాహిత్యము మొదలైనగుణముల కాధిక్యత కల్పించుచున్నవి. అట్టిగుణములచే జేయబడు కర్మల కాధిక్యత కల్పించుచున్నవి. మనుష్యస్వభావము స్వతసిద్ధముగాఁ జెడుగనియు నట్టిచెడుస్వభావమున్నను దానినిరుద్ధమై సభర్మమవలంబించ వలెనను పాశ్చమాత్యుల ప్రాచీనభావము పూర్వకాలమునూడి యోగోద్దేశములలో శీఘ్రపొందిన హిందూమానవమునకుఁ గడుదూరము. మనుష్యభావమున తపోతకం గాఁగొని నతనికోపము కుతనహితమైన తపోగుణములుండటానికి సుదూరమైనది.

నసత్వగుణముసహిత మున్నది. దీనిపోతాహమే నీతిశాస్త్రమునకు
న్నపని. దీనివల్ల నే మనదివ్యగుణమును (దైవప్రకృతిని) వృద్ధిజేసిరా
క్షుగుణములఁ దొలగింతుము. ఈభావములనుబట్టి దేవుడెన్నభయప
డు హింబూవారి ధర్మతత్వముగాక దేవునిబ్రేమించు నార్హకశుద్ధత్వ
ము, ప్రేమ, యాదార్యము సత్యమహింస నైతికవృద్ధికిగమ్యస్థానము
లు. దీనికివిపులార్థమిచ్చి మాట్లాడిన దివ్యస్వభావ వికాసమే 'నీతిపు
రుష పరిపూర్ణ త్వము. దేవుడే యుత్తమాత్మయనియు మార్గప్రద
ర్మకచిత్తమనియు, ప్రభువనియును, నరులుప్రేమించి సేవించవలసినవాఁ
డనియుఁ దెలిసికొనుటవల్ల నీనీతిపురుష పరిపక్వమురాఁగలడు. కోరఁ
దగినది దేవుడెన్నభయముకాదు. అతనియందుఁ బ్రేమ, యతనినిత్య
పనిత్రాసాత్మకత్వములు మనము కోరఁదగినవి.

నిశ్చయమునకు ప్రభుసేవకులఁ దండ్రికుమారులసంబంధము
అలో సహితము భయముప్రేమించుచున్నది. వారు మానుషత్వము
లోనున్నప్పుడు మాత్రమే, యధికారము లొంగుబాటుశీక్ష వారి
యందుఁ బ్రబలినప్పుడు మాత్రమే, ప్రేమ యధికారమునకు వెనుక
దాగినప్పుడు మాత్రమే యీభయము ప్రేమించుచున్నది. ఈశ్వరుఁ
డుప్రభువైనప్పటికి నెవరిని శిక్షించడు. భయపెట్టడు. విధేయులు
కష్టనిబలవంత పెట్టడు. ఈశ్వరుని సమీపించునది మనుష్యుడే.
సమీపించి వానిస్థితికి తన్ను స్వీకరించి లేవనెత్తమని యతనిమహాశక్తి
నిపొందించుటకును, తనకింతస్వభావమునంతముచే జయించి యా
నంద మొందుటకును, హింసస్వభావాహంకారముల నుండి విముక్తిగాం
చుటకు సేవ ప్రసాదించమని యీశ్వరుని సమీపించువాడు జీవుడే.
ఇట్టిసంబంధమునకు రహస్యముప్రేమ. హియవుల యోగశాస్త్ర
మందు జెప్పబడిన దాస్యవిధానమిదియే. ఈశ్వరుడు మిత్రుడనియుఁ

బ్రహ్మయోగమున జేయునేవ గీతయును. భక్తునినకు సాధనము కమ్మనిమాత్రము చెప్పిన సర్వేశ్వరుడు తానునేతయనియు మిత్రుడనియును తత్తమాత్మయనియు జెప్పి తాను సర్వలోకేశ్వరుడేగాక సర్వభూతసుహృదుడనియు బ్రకటించి యున్నాడు. ఈరెండుసంబంధములుండక దప్పదు. ఒకటిలేకున్న రెండవది పూర్తికాదు. సృష్టికర్తగాన తనకు విధేయులు కమ్మకోరెడిని తుడిగినాటి వాడుగాక దేవుడు జీవైక్యయోగమును మిక్కిలిపొందించు ప్రేమభరితుడైన తుడిగినవచ్చును. ప్రేమరెంటికి నిజమైనరహస్యము. పరిపూర్ణ ప్రేమయందు భయమునకు స్థానమగీకరింపబడదు. జీవున కీశ్వరసాన్నిధ్య మొందుట ముఖ్యాభిప్రాయము. భయము సదాయద్వై దూరమును గల్పించును. ఈశ్వరశక్తిని జూచినప్పుడు కలిగెడు భయగౌరవములు సహితము విభాగదూరముల సూచించును ప్రేమజనిత యైక్యమందవినశించును. అంతేగాక భయమధోపక్రమికి నధోస్థితికి జేరినది. ఉత్తమాత్మను సమీపించి దానిసాన్నిధ్య మొందునప్పుడు భయమును దూరముగా విడిచిపెట్టవలసినదే.

ఈశ్వరుడు విశ్వమునకు దల్లితుడియను భావము మఱియొకపురాతన మతభావమే హేతువుగా గలది. ఈశ్వరుడు కోరికలనిచ్చువాడు యోగక్షేమకరుడు బహిరంతరావశ్యకముల దీర్చువాడని సమీపించుభక్తులు కలరని గీతచెప్పుచున్నది. నాభక్తుని యోగక్షేమముల వహించుచున్నానని ప్రభువుచెప్పుచున్నాడు. మరుష్యునికనేకలోపము లవసరములు కోరికలున్నవి. పూలపాణివిషయము లేగాక మానసవిజ్ఞానవిషయమైన కాక్షులుగలవు. గొప్పమహాశక్తి బ్రహ్మాండమును బాలించుచున్నదని తనకుదెలిసినప్పుడు తనకార్య సంసిద్ధికొఱకు సహాయముకొఱకు రక్షణకొఱకు పార్థనద్వారా య

తన సమీపింపబడుచున్నాడు. పార్థనదావారా దేవుని సమీపింపబడుట
సాక్షాత్కారమగుటయు. కనేకమకాశభావములంశలగు. అందు దేవుడు తన
తృప్తిని పొందుటకు పార్థనవల్లను, భాగ్యశ్చిత్తమువల్లను శాంతిని పొందు
ననుట ముఖ్యమైనది. దేవుని యెట్లు సమీపించవలెనో దీనిని దెలియు
కపోయిన నీవిధముగా నీశ్వరునివై పునకు దిగుట మనమతమునకు
ముఖ్యము. ఇది గొప్ప సర్వపాపహాన్య సత్కర్మమై నాధారపడియున్నది.

పార్థనకు ఫలమును దాం లేదాయని సంశయము కలుగుచు
న్నది. పార్థవజ్ఞాన శూన్యమై యనవసరమని యెంచబడుచున్నది.
సర్వవ్యాపక చిత్తము తనయద్వైతమును నెరవేర్చుచున్నది. అహంకార
ప్రేరేపన మనుజుని పార్థనవల్ల ప్రియశ్చిత్తమువల్ల తనకోరిక
ధానమును మార్చుకూడుట సత్యమే. బ్రహ్మాండకామము దావికృ
వించుచున్న యతీతుడు సర్వజ్ఞుడుగాన యతని మహాజ్ఞానమునకు
జరుగవలసిన విషయమంతయు గోచరించియుండవలసినదే. మానుష
ప్రేరేపణతో నియామకముతో బనిలేదు. ప్రపంచవిధానమును
నిర్ణయించునది వ్యప్తిజీవులకోరికలు కావనుట నిజము. కాని యా
ప్రపంచ విధానమున హితము సర్వవ్యాపక చిత్త కార్యవిర్వహణమైన
ప్రతికి జడధర్మమునకు (Mechanical Law) పూర్తిగా వశమై యుం
డలేదు. శక్తులకు, బలములకు వశమైయున్నది. అట్టి శక్తి బలములలో
మనుష్యునితో పోలికను, చిత్తమునకు, కాయలకు సమర్థములకు
స్థానము లేకపోలేదు. అచిత్తకాయ, నమ్మకములు ప్రత్యేకరూపములకు
విడదీయవలెను. దానిరూపములకు విశేషములు. మూఢమతాన్ని
శూన్యములై, తెలివిమామిదై, తనమగా గమనించుచు, అదియెట్లే
లోకముకాదు. దానిబలవత్తనై, శక్తివర్ధనము లేకపోలేదు.
వ్యక్తిత్వమునకు సమీపించుటకు నేర్పరుని చిత్తముతో మనము

చిత్తకాంక్ష నమ్మకములకు నైక్యము తెచ్చుటే దానిశక్త్యర్థములు. మనచిత్తకాంక్షలు మనకున్న బలప్రయత్నానుసారముగాఁ బనిచేయగలవు. హీనప్రయోజనములకైన నుత్తమప్రయోజనములకైన నవియుపయుక్తములవుచున్నవి. వానిని గొప్పశక్తులుగా నుపయోగించు శీఘ్రవిధానము లనేకములు. కలవు. లేక సర్వవ్యాపక చిత్తానుసారముగా నవిపనిచేయగలవు. ఈశ్వరచిత్తము మానుషకాంక్షలకుఁ బ్రత్యుత్తరమిచ్చునని యీరెండవ విధానమునకుఁ దోచుచున్నది. ఆప్రత్యుత్తరము జడమై కర్తృత్వ శూన్యమైన యొకశక్తి ధర్మము. తేవచ్చును. లేక నీరెండవ విధానమందు మానుషజీవుని దివ్యకాంక్ష నమ్మకములకు వ్యక్తితోఁ బ్రత్యుత్తర మిచ్చునట్లు వ్యక్తితో యోగక్షేమముల వహించునట్లు తోచవచ్చును.

పార్థన మొట్టమొదట నిట్టిసంబాధమును హీనస్థితియందుఁ గలిగించుటకు సహాయపడుచున్నది. అహంకారపూరితమై భ్రామయుక్తమైన హీనస్థితియందది సమాజసముగానే తోచును. కాని తరువాత దానియందున్న నిజతత్వమును సమీపించగలము. అప్పుడుదానికి కోరినవస్తువ నిచ్చుట ముఖ్యముకాదు. సంబాధముమట్టుకే (మనుష్యజీవితమున కీశ్వరసంబాధమే) వ్యక్తితోఁ బరస్పర ప్రత్యుత్తరములే దానికి ముఖ్యము. విజ్ఞానవిషయమందు విజ్ఞానాన్వేషణమందీ వ్యక్తిగలసంబాధము గొప్పమహత్తుకలది. పూర్తిగా తన్ను దానమ్ముకొని చేయుప్రయత్నమునకంటె పోరాటలకంటె నెక్కువమహత్తు దీనికిగలదు. అదిపరిపూర్ణానుభవ జ్ఞానవృద్ధుల నివ్వగలదు. తుదకు పార్థనతానిచ్చు గొప్పవిషయమందు లభ్యమైపోవును. (నమ్మకము, చిత్తము, కాంక్షపూర్తిగా నుండగా నీపార్థనకంటె ప్రాముఖ్యతలేదు.) లేక సంబాధజ్ఞానితానందము కొఱకుండున నుండును. దానియర్థముల

నగా ప్రయోజనము లుత్తములవుచున్నవి. కాంతూరహితమైన భక్తి జనించువర కీయర్థము లొకదానికంటె నొకటి యుత్తమస్థితి నొందఁ గలవు. కాంతూరహితమైన భక్తియే ఫలాపేక్షలేని శుద్ధదివ్యప్రేమ.

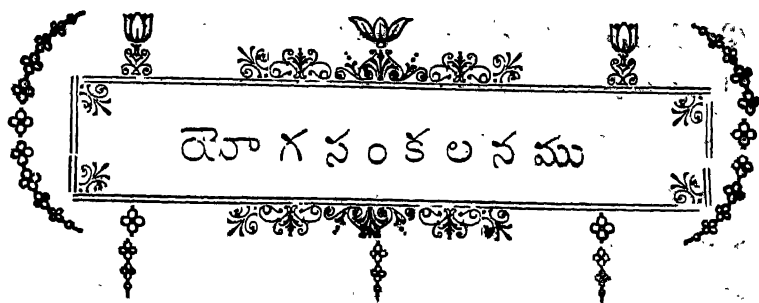
ఇట్టి యీశ్వరభావమువల్ల శిశువునకుఁ దల్లిదండ్రులకు గల సంబంధములు, స్నేహితునకు స్నేహితునకుగల సంబంధములు జనించుచున్నవి. (1) దుఃఖములనగా బాధలనివృత్తి శాంతి విమోచనకొఱకు నీశ్వరుని సమీపించుచున్నాడు. దుఃఖనివారణకొఱకైనను కావచ్చును. దుఃఖస్థానమైన ప్రపంచచివాసము తొలగుటకైన కావచ్చును. (2) సహాయమునకు రక్షణకు ప్రబోధకు ఫలప్రాప్తికి జీవుడి శ్వరుని సమీపించుచున్నాడు (3) జ్ఞానప్రాప్తి ముఖ్యోద్దేశమగునేని యీశ్వరుడు జ్ఞానసూర్యుడుగాన బోధకుడు, గురువు, జ్ఞానప్రదాతయని సమీపించిన సమీపించవచ్చును. ఈతివిధభక్తులు గీతలోఁ జెప్పబడిన నాలుగుతరగతులలో (1) ఆర్త (2) అర్థార్థి (3) జిజ్ఞాసులను మూడుతరగతులవారు. ఈవిషయములలో నొకవిధమైన తరగతికలదు. కారణమేమనగా తుడ్రునిను సంబంధమును తక్కువసామీప్యము, తీవ్రత, హృదయావేశము, స్నేహము కలుగుటచే పూర్ణైక్య మపేక్షించు యోగమాదది విశేషించి కోరబడకు. దివ్యస్నేహితుడను సంబంధము మిక్కిలిమాధుర్యము సామీప్యముకలది. సమానత్వము. లేకున్నను సమానత్వమునకు సామీప్యమునకని యవకాశమిచ్చుచున్నది. అది పరిపక్వముకాగా దానిప్రతిగ్రహణభావము డుగగా ఫలాపేక్షలేక ప్రేమముఖ్యఫలముగా నది లీలావిలాసార్థము తనతో నాడుకొను సహచరుని యబాధ్యమై యానందకరమైన సంబంధముగా మారుచున్నది. మిక్కిలిసామీప్యము కలది తల్లికిని పిల్లకునుగల సంబంధము. మతావేశము తీవ్రమై హృదయమునుండి తీవ్ర

ముగా పుట్టినపు డీసంబంధము మిక్కిలిపనిచేయుచున్నది. జీవుడుతన సమస్తకోరికలతో బాధలతో జగన్మాతను సమీపించుచున్నాడు. తనహృదయప్రేమను వర్షించుట కీదివ్యమాత సహిత మదేకోరు చున్నది. జీవునియొద్దిటి సిద్ధమైన ప్రేమస్వభావముండబట్టియేయూ జననిని సమీపించుచున్నాడు. ప్రపంచమగు మరలమరల యేగృహ మునకుఁ బోఁజూతుమో యేవక్షమందు విశ్రాంతిఁ బొందఁగలమో యట్టిగృహవక్షమంట యాప్రేమచూపించుచున్నది.

కాని గొప్పయుత్తమసంబంధము సాధారణ మతవిషయమైనది గాక యోగసారమైయున్నది. ప్రేమస్వభావజనిత మైనది. అదిప్రి యుడు ప్రియురాలికిఁగల సంబంధమువంటిది. ఈశ్వరునితో నైక్య మొదవలెనని జీవునకు కోరికయున్నచోటనెల్ల నీదివ్యధ్యాసప్రేమ నంగీకరించని మతములయందు సహితము ప్రవేశించుచున్నది. ఇందుఁ గోరబడునది యొకప్రేమయే. ఇందుభయపెట్టునది యొకప్రేమభంగమే. ఇందలిదుఃఖము వియోగమువల్ల జనించినదుఃఖమే. ప్రియున కితరవస్తువు లేవియుండవు. ఒకవేళనుండిన నవిప్రేమజన్యములేగాని ప్రేమలక్షణములు ప్రేమించువస్తువులుకావు. ప్రేమస్వతసిద్ధముగా పుట్టునది. స్థితియందేకత్వముచేతను భిన్నవృత్తితో వేరువేరుగానున్న ను జీవులహృదయమందేకత్వభావముచేతను ప్రేమజనించుచున్నది. కాబట్టి యీసమస్తమైన యితరసంబంధములు ప్రేమకొఱకే స్వతసిద్ధ మైన యవ్యాజమైన యానందస్థితిని పొందుచున్నవి. కాని యవికాంక్షలవల్ల జనించి కాంక్షలలోనే తుదకు తమవిలాసములవల్ల కొంతత్వ ప్తిని గొంచుచున్నవి. కానియిదిలిప్రారంభముప్రేమ. అంత్యముప్రేమ. పూర్ణోద్దేశముప్రేమ. వశముచేసుకొని పొందవలెనని కోరికయుండుట నిజమేకాని స్వతసిద్ధమైనప్రేమనల్ల నిదిసహితము జయింపఁబడుచున్నది. భక్తునకుండు ముఖ్యకోరిక యేదనగా తనభక్తియెన్నటికిని సశించక

తగ్గక నుండుటే. స్వర్గమివ్వమని యతఁడడుగఁడు. జన్మరాహిత్యమును కోరఁడు. ఇతరమేమికాంక్షింపడు. తనప్రేమ పరిపూర్ణమకానటుల నిత్యమకానటులఁ గోరును.

ప్రేమయనగా హృదయతీవ్రము. అదిరెండువిషయముల నన్వేషించుచున్నది. (1) నిత్యత్వము (2) తీవ్రము. ప్రియునకుఁ బ్రియురాలికి నుండుసంబంధమందు నిత్యత్వతీవ్రత్వాన్వేషణములు స్వతసిద్ధములై యాత్మప్రేరితములై యున్నవి. పరస్పరస్వాధీనమునుప్రేమవెతకుచున్నది. స్వాధీనముచేసికొను కాంక్షయనగా భిన్నత్వమేగాన దానినివిడిచినప్పు డేకత్వమునకై వెతకుచున్నది. ఈప్రేమయందే యేకత్వభావము అనగా రెండుజీవులుకలిసి యొకటియగుట. దానిముఖ్యకోరిక సంతృప్తి; ప్రేమసౌందర్యమును కోరును. ఈప్రేమయందు సౌందర్యకాంక్ష సౌందర్యరాసియగు నీశ్వరుని దర్శనస్పర్శ నానందములయందు నిత్యము తృప్తిఁగాంచును. ప్రేమ శిశుత్వల్యమైనది. అదియానందముకొఱకు వెతుకుచున్నది. ఈప్రేమయందది హృదయవ్యక్తియొక్కయు మన సమస్తస్థితి వ్యక్తియొక్కయుఁ బరిపూర్ణానందావేశమును గాంచగలదు. ఈశిశుసంబంధము మనుష్యునకు మనుష్యునకుఁగలిగి తీవ్రతజెందినను తృప్తివహించఁజాలదు. ఈశ్వరునియందేయది నిజమైనతృప్తిగాంఛఁగలదు. కాబట్టి ప్రేమయందే మనుష్యరాగముల చైవపరమొందించుట కర్థమకలిగి సత్యము కనిపెట్టబడును. మనుష్యప్రేమ యాసత్యమును సూచించుగుర్తు. దానిముఖ్యప్రేరేపణలు దివ్యత్వమొందిలేవనై త్రబడి యానందమందుఁ దృప్తిఁగాంచును. ఆయానందమునుండే మనజీవిత ముత్పన్నమౌచున్నది. ఏకత్వమువల్ల దివ్యస్థితియొక్క యానందమందు మరల నాయానందమువే జేకుచున్నది. అచ్చటప్రేమ పరిపూర్ణమై నిత్యమై శుద్ధమైయున్నది.

44. అధ్యాయము.

భక్తిమార్గములు

ఈశ్వరునికై జీవుడు పడుపరితాప మొనరించుటయే యుడును భక్తి యంతవిశాలమైయుండును. ఆయాశ్వరునికొఱకు మనస్కేమ కాక్షు లెతలివ్రమై యుడును భక్తియంతధారాశమై యుడును. కాబట్టి భక్తికొక క్రమవిధానము స్థాపించుటకు వీలులేదు. రాజయోగమువలె మానసికశాస్త్రమునుబట్టిగాని, హఠయోగమువలె మానసికస్థూల శాస్త్రమునుబట్టిగాని యదిస్థాపించుటకు వీలులేదు. సర్వసాధారణమైన జ్ఞానయోగమునలె కేవల మానసికవిధానమునుబట్టి పారంభించుటకు వీలులేదు. అది వివిధసాధనముల సాధారణముల నుపయోగించుటగాదు. మనుజుడు క్రమవిధానచట్టము కొరువాడగుటచే నీయుపకరణముల స్వీకరించియొకక్రమపద్ధతి నేర్పరుచుకొనవచ్చును. అట్టివివిధభేదములఁ జెప్పవలెనంటే దైవసాన్నిధ్యమిచ్చు లెక్కకు మారిన మతభేదముల పరిశీలింపవలసియుండును. కానిమిక్కిలి సాన్నిధ్యమును పొందిన భక్తియోగమునకు చతుర్విధానములు కలవు. (1) దేవుని నన్నేమించుటలో జీవనకుఁగల యపేక్ష. అతనికొఱకు రాగపరితాపము. (2) ప్రేమజనితకుఁఖము. దేవుడుతిరిగి ప్రేమించుట.

(3) పేమావేశమునఁ బుట్టినయోనందము. అట్టియోనందవిలాసము
(4) మహానందదాయకుఁడైన ప్రియునితో నిత్యముభోగించుట. ఈ
మయములు విభజించుటకుగాని క్రమవిధాన మిచ్చుటకుగాని సాధ్య
ముకానివి. మిక్కిలి సులభమైనవి. కాని సిద్ధిపొందుటకివి మెట్లనిమా
త్రము చెప్పినఁ జెప్పవచ్చును. భక్తికిసాధనములని చెప్పినఁ జెప్పవ
చ్చును. సాధనానుభవములని చెప్పినఁజెప్పవచ్చును. పరిపూర్ణ యో
గమందు భక్తికిసాధన మెచ్చటనో దివ్యజీవితవిషయములతో వీనికెట్టి
సంబంధముకలదో యోచించకపూర్వమే యీచతుస్సాధనముల విపు
లముగాఁ జర్చించవలసియున్నది.

దివ్యజ్ఞాన ఖింకను బొందనట్టియుఁ దనలో దివ్యప్రేరేపణ
కర్షణల నిష్పన్నుడై గ్రహించుచున్నట్టియు జీవమానసముల మత్తమస్థి
తిలోనికి మార్చునదే యోగము. ఈమార్పువల్ల రాగములయందు
మొదటకలుగునది శౌరవమే (Adoration). ఈశౌరవము సర్వసాధా
రణ. మతమందు ఒకరింగారాధనరూపమొగుచున్నది. ఆయారాధ
నవైలిప్రాణవిధానమును గల్పించుచున్నది. సర్వసాధారణముగా నిట్టి
విషయ మావశ్యకమే. సాధారణజనము సూలమానసముకలవారు.
స్థూలవిగ్రహము లేకున్న దేనినిజెలియఁజాలరు. స్థూలకర్మ జనితక
త్తిమే వేరైనదానిజేతాముజీవించుచున్నారని యెరుగఁజాలరు. తాం
త్రికసాధనమునకుండు వివిధసాధనము లిచ్చుటయోగ్యమున్నది. తాం
త్రిక శీతావిధానమందు గ్రిందివెట్టు, పశుమార్గము. అదేసూలమా
ర్గము, కేవలబహిరంగమైన యర్చనవిధానము క్రిందివెట్టుమాత్రమే.
మతమునకుఁ జేష్టమైన యోగము మాటయట్లుండనిచ్చి నీడమై
నను తము సహిత మెప్పుడు కలుగుననగా నీవైలి
ప్రాజ మనస్సునకుఁదోచినదానితో పోలియున్నప్పుడే. ఈలోనివిధేయ

ర్యాన్వేషణము, బహిఃకార్యమందీశ్వరునను కరించుటగా మారుచున్నది. రౌడవది యీశ్వరునకు విరుద్ధమైనదానిని తొలగించుట, మనకునీశ్వరునకు సాదృశ్యము కలిపించును. అంతరార్చనకు వెలిపూజతో నెట్టిసూబాధముకలదో యీశ్వరసాదృశ్యాభివృద్ధికి వెలినైతికజీవి తముతో నెట్టిసూబాధము కలదు. అదితుదకు సాదృశ్యముక్రియమగు సమాప్తమొందించుచున్నది. అధోస్వభావమును త్యజించి దివ్యస్వభావముగా మారుటేయది;—

అర్పణపరిపక్వమొదగా సమస్తమీశ్వరునకు నివేదించుటయగును. కాబట్టి మనభావములఁ గర్మలనర్పించుట. ఇచ్చట భక్తియోగము కర్మజ్ఞానయోగముల ముఖ్యాశముల స్వీకరించుచున్నది. కాని యాస్వీకారము తనకనుగుణ్యమైన పద్ధతిని గ్రహించుచున్నది. అవిజీవితకర్మలమాత్రమే యీశ్వరునకర్పించుటయగును. కాని ప్రేమ సర్పించుట యీశ్వరచ్చ కనుగుణ్యముగా చిత్తమును మార్చుటకంటె యెక్కువైనది. భక్తుఁడు తనజీవితమును తన్నుతనకున్నదానిని దానియేదానిని యీశ్వరున కర్పించుచున్నాడు. ఈచుర్పణ సన్యాసరూపము వహించవచ్చును. అప్పుడతఁడు సర్వసాధారణ జ్ఞానజీవితమును త్యజించి తనకాలమును ప్రార్థనకుస్తోత్రమునకు పూజలకుమాత్రమే వినియోగించును. లేక సన్యాసమునకు సంబంధించిన ధ్యానమునకు వినియోగించి తనకున్నవాని నన్నిటినివిడిచి బిక్షుకుఁడై యీశ్వరునిముట్టకే కలిగియుండును. సమస్తకర్మల త్యజించి యీశ్వరసంధానమునకు తద్భక్తులతో సంధానమునకు సహాయపడు కార్యములమట్లుకు నిలుపుకొనుచున్నాడు. సన్యాసమునుకొంటుంటే భద్రముగా నిలిచి దివ్యతమమైన ప్రేమదయా దాక్షిణ్య ప్రవాహజనిత మానవశేషము చేయుచున్నాడు. కాని పరిపూర్ణ యోగ నుగుణ్యమై విపు

తకు నీయధ్యాత్మిక గౌరవమున కవితోడ్డుడుచున్నది. దానిబహిరంగ రూప మవుచున్నది. సాధారణజీవితమునకుఁ దగిలియున్న మానసము నులాగి దానివైపునకుఁ దిప్పి సదాజ్ఞాపకముజేయుచున్నది. కానిజే వుండు గౌరవించి లోబడవలసినవాడను భావమున్నంతవరకు మనకు యోగము ప్రారంభముకాలేదు. ఐక్యము యోగమునకుముఖ్యము. యోగప్రారంభమనగా నీశ్వరున స్వేషించుట. అతనిస్పర్శసంగమస్వాధీనములకొఱకుఁ దపించుట. ఇదిసంభవించినప్పుడు గౌరవముసభా యంతఃపూజగా మారుచున్నది. మనల నీశ్వరాలయముగాఁ జేసికొనుము. మనయోచనలు భావముల స్వేషనయొక్క నిత్యప్రార్థనారూపమొందుచున్నవి. మన సమస్తజీవితము బహిరంగపూజ, సేవలవుచున్నది. ఈనూతనజీవగుణ మీమార్పు వృద్ధికాగా భక్తుసమతమ ప్పుడు యోగమవుచున్నది. అదేవృద్ధినొందుచున్న స్పర్శము. అదేయై క్యము. దీనివల్ల వెలిపూజవిడిచిపెట్టమనికాదు. అది యాంతరంగి కభక్తి యారాధనల బహిష్కరణము. స్థూలరూపమవుచున్నది. జీవతరంగము వాగ్విగ్రహకార్యముగా బహిష్కరణమవుచున్నది.

అర్చనగాఢమైన భక్తియోగముగా, ప్రేమపుష్పదళముగా నీశ్వరత్వమున కాత్మారోహణముగాఁ గప్పుముగా మారకమును దాబలపడినకొలది యర్చింపఁబడు నీశ్వరునికి నాత్మసమర్పణమును వృద్ధిచేయవలెను. ఈచుర్పణకు ముఖ్యవిషయమేమనగా నీశ్వరస్పర్శ మునకుఁ ప్రవేశమునకు హృదయము దీశ్వరావిర్భావమునకు తగునట్లుతన్న దా శుద్ధిచేసికొనేవలెను. ఈశుద్ధి నీతికిసంబంధించియుండ వచ్చును. కాని యదికేవల నీతిపరుఁడుచేయు ననిదృష్టమైన కర్మాన్వేషనము మాత్రమేగాక తనలో మనలో నీశ్వరుఁడున్నాడనుభావము తకు పిఠుద్ధమైన సర్వమును తొలగించుట. మొదటిది యనగా నిర్మమకా

లమైన యాత్మార్పణముకలదు. అది సమస్తజీవితము బ్రహ్మాండము పూర్తిగా నీశ్వరవిలాసమని యొప్పుకొని తనసమస్తస్థితి నతనికి నర్పించుచున్నది. తన్ను తనకున్న సమస్తము తనదిగాక నీశ్వరునిదేయని సమస్తకర్మల నతనికర్పించుట. దీనివల్ల నాతర్భహిర్జీవితములఁ బూర్తిగా నర్పించుట యగును. ఇదే సర్వ స యాత్మార్పణము.

ఈశ్వరునకు ధావముల నర్పించుటసహితము కలదు. మనమర్పించు వస్తువునందు మనస్సునిలుచుటకు మనము మొదటచేయు ప్రయత్నమిదియే. స్థితిములేని మానస మితరవిషయములందు లగ్నమైయుండుట స్వభావసిద్ధము. పై కెక్కింపబడినప్పటికి ప్రపంచముచేఁ గింద కీడ్వబడుచున్నది. కాబట్టి యర్పించువిషయమందే ముఖ్యము గాలగ్నమై యితరవిషయముల కంతప్రాముఖ్యత కల్పింపకుండుటే యీభావార్పణమునకుగల ప్రయోజనము. ఈమనోనిలకడ తరుచుగా ప్రతిమసహాయమునను ముఖ్యముగా నామమంత్ర సహాయమునను గలుగుచున్నది. విధానమేర్పరుచువారు మానసశ్రద్ధాద్వారము ననన్వేషించుటకు మూడుమెట్లకలవని తలచుచున్నారు. (1) ఈశ్వరనామగుణముల వాసికధల సదావినుచుండుట (2) ఆనామగుణములగాని యీశ్వరస్వరూపమునుగాని సదామననము చేయుట (3) వానియందు సదా నిశిధ్యాసకలిగియుండుట. దీనివల్లఁ బరిపూర్ణానుభవముకలుగుచున్నది. ఏకాగ్రత తీవ్రమైనకొలది వీనివల్ల సమాధివచ్చుచున్నది. సమాధియనగా నానందపరవశము. దీనియందు బహిరంగవిషయములనుండి వ్యక్తి మరలిపోవుచున్నది. కాని యిదంతయు నచితితముగా తనంతదాఁ గలుగుచున్నది. అన్నిటికంటె ముఖ్యాంశమేదియనగా నర్పించువస్తువునకు మనోభావముల శ్రద్ధతోనర్పించుట. జ్ఞానమార్గసంబంధమైన విచారణతో నిదిపోలియున్నను దీనితత్వమందు

భేదముకలదు. స్వభావమూడది ప్రశాంతముతోఁ గూడిన విచారణ కాదు. ఆవేశముఖమైన విచారణ. ఈశ్వరస్థితిలోఁ బ్రవేశించుటకది ప్రయత్నించదు. కాని యీశ్వరుని మనలోనికిరప్పించి యతనిసాక్షాత్కార స్వాధీనములచే సూభవిచు నావేశమూదు మనలలయ మొనర్చుచున్నది. దానియానంద మైక్యమువల్లపుట్టు ప్రశాంతత్వముకాదు. సాయోగమువల్ల సూభవిచు పరవశము. ఇందుసహితము వ్యష్టిరూపమైన నాత్మార్పణ ముండవచ్చును. దానివలన తుదకీపరవశ సిద్ధి సమస్తేతర జీవచింత విడువఁబడుచున్నది. తరువాత నీపరవశ మితర లోకములందు నిత్యమవుచున్నది. లేకనిదు సమిష్టిరూపమైన యర్పణముండవచ్చును. దానియందు సమస్తచింత లీశ్వరభరితములై యుండును. జీవయాత్రకు సుబంధించిన పనిసాటలయందు సహితము ప్రతి భావమతిని జ్ఞాపకము చేయుచుండును. ఇతర యోగము లందువలెనే యీయోగమందు సహితము మనుజుఁడు సమస్తమందు సర్వస్థలములలో నీశ్వరుని జూడఁగలఁడు. తనయీశ్వర పరిజ్ఞానమును తనసమస్తాంతర బహిఃకార్యములపై వర్షించుచున్నాఁడు. ఇందు సర్వమురాగ సంబంధమువల్లఁ బుట్టినశక్తిపై నాధారపడి యున్నది. కారణమేమనగా పరిపూర్ణాత్మార్పణము పరిపూర్ణ స్వాధీనము ప్రేమచే సంసిద్ధి నొందుచున్నది. సమస్తమందు నిండియున్న దివ్యప్రేమయొక్క బహిరకారములే యీభావకార్యములు.

ఇది సర్వసాధారణమైన విధానము. దీనివలన మొదటనేదో యీశ్వరభావముయొక్క యస్పష్టమైన యర్చనము ప్రేమను బోలి యుండునుకాని యోగమందుఁ బ్రవేశముకలిగిన కొలదియూ యర్చన మంత సుత్యమవుచున్నది. తీవ్రమైన దివ్యప్రేమానుభవ మవుచున్నది. ఇంతకముందు మించిన సమీపయోగము కలదు. అది మొట్టమొదట

నుండి ప్రేమపై యాధారపడి యున్నది. ఇతరవిధానములతోఁ బని లేకనే తీవ్రమైన బలముచేతనే సంసిద్ధి నొందుచున్నది. తక్కినవిషయములు వచ్చునుగాని. యవిగింజనుండి యాకులు పువ్వులు పుట్టినట్లే ప్రేమనుండి పుట్టుచున్నవి. తక్కినవిషయములు ప్రేమయొక్క యావిర్భావ సంసిద్ధులకు సాధనములు కానేరవు. అవి యిదివరకే జీవుని యందు వృద్ధిపొందుచున్న ప్రేమప్రసారములు. సాధారణ మానుష జీవిత విషయ లంపటుఁడైన జీవుఁడు సమీపవర్తియై కనుపించని వన నై పథ్యముచుండి దేవునివేలునాదము వినబడుచుండగా దానిని పొందఁజాల నప్పుడా వేణుగానలోలుని వెంబడించి పట్టుకొని యనుభవించువరకు ఇంటివహింపనప్పుడు జీవుఁడవలంబించు మార్గమిదియే. జీవహృదయాంతర్యర్థియై ప్రపంచ విషయములనుండి సమస్తసౌందర్యానంద స్థానమునకు మరలించు ప్రేమప్రసారమిది. కోరబడిన యుత్తమవస్తువుపై నేకాగ్రతనొంది మానుషప్రేమకు సాధ్యమైన తీవ్రత కంటే నూరురెట్లు తీవ్రతవహించిన ప్రేమయొక్క సమస్తానుభవములవస్త్రలు రాగములు కోరికలీయ స్వేషణమందున్నవి. దానియందు సమస్తజీవితముయొక్క కల్లోలము కలదు. పట్టుబడని సాక్షాత్కారమువల్ల కలిగినప్రకాశము, హృదయముచే నాకర్షింపబడి యద్వితీయునికొఱకుఁ దృప్తిజెందని తపన, యేకాగ్రతకు భంగకారమైన సర్వమునుగాంచి పొందెడు తీవ్రయసహనము, సంసిద్ధిమార్గమందడ్డుపడు సర్వాభ్యంతరములవల్ల జనించు తీవ్రసంతాపము, ఏకరూపసంజని తసమస్త సౌందర్యానంద పరిపూర్ణ సాక్షాత్కారములునుఁ గలవు. చింతనమందు నిమజ్జనవల్లఁ బుట్టిన సంతసము, కలియకవల్ల నాలింగనమునల్లఁ గలిగెడియానందము, వియోగదుఃఖము ప్రణయకోపము, విరహశ్రువులు, పునఃస్మరణముచే వచ్చునానందాతి శయము

మొదలైనవి యునుగలవు. లోనున్న వ్యక్తియొక్క యుత్తమకథకు రంగస్థలము హృదయమే-కాని యాహృదయము క్రమముగా నధ్యాత్మికమైన తీవ్రమైన మార్పునొందును. వికసించినకొలది క్రమము వలె నాత్మను ప్రకాశింపజేయును. ఆప్రేమా స్వేషణ తీవ్రత్వ మెట్లు సాధారణమానుషరాగ శక్తికతీతమో యట్లే యాయానంద పరవశములు వాగ్మానసముల కతీతములై యున్నవి. ఏలననగా నది మనుజుని తెలివికి మించినది. దైవసంబంధమైన యానందము.

ఈదివ్యప్రేమకు హిందూభక్తిమార్గము బలనత్తరమైన రూపములఁ గల్పించినది. అవినిజమునకు కవికల్పిత సుకెతములు మాత్రముగాక సత్యనిరూపణము లవుచున్నది. అలంకారములు మాత్రమే యనక నది మానుషసంబంధముల వినియోగించి దివ్యపురుషుని గాచుచున్నవి. కారణమేమనగా మానుషజీవునకు నాయుత్తమ సౌందర్యానందములకు దివ్యసంబంధములు కలవు. మానుషసంబంధముల సంపూర్ణములై నప్పటికి సత్యములై వానిని పోలియుండును. మఱియు నాయుత్తమ సౌందర్యానందము లనుభవతీతములైన గుణములు మాత్రమేగాక నాయుత్తమపురుషుని దేహస్వరూపములై యున్నవి. భక్తునిజీవుఁడు ప్రాణయక్తుడైన జీవునికొఱకు బరితపించుచున్నాఁడు. ఏలననఁ బ్రాణమునకు మూలము, భావోద్దేశసత్తులు కానేరవు. ఆ మూలమునిజమైన పురుషుఁడు. కాబట్టిదివ్యప్రాణప్రియుని బొందుటవల్ల సమస్తజీవితము తృప్తిపఱించును. జీవుఁడు తన్నుఁ దాఁచెలిసికొనుటలో సమస్తసంబంధ సంసిద్ధిఁ గాంచగలఁడు. గనుకనే వీనిలో నెద్దానివల్లనైన నన్నిటివల్లనైనఁ బ్రాణప్రియుఁ డన్వేషింపఁబడవచ్చును. ఎక్కువతీవ్రమైన వానిచే నెక్కువ తీవ్రముగా నన్వేషింపఁబడి యెక్కువ పరిపూర్ణ పరవశముతోఁ బొందఁబడుచున్నాఁడు. కాబట్టి

తక్కినవట్లుండ జీవునియందే యంతర్ముఖమైన యేకాగ్రతవల్ల నవ్వే మింపఁ బడుచున్నాఁడు. కాని తానావిర్భవించిన సమస్తస్థితులందు సహితము చూడఁబడి ప్రేమింపఁబడు చున్నాఁడు. స్థితిజనిత సమస్త సౌందర్యానందము లతని సౌందర్యానందములని పరిగణింపఁ బడుచు న్నువి. సమస్తభూతము లూదతః ఛాలింగనాబాసరింపఁ బడుచున్నాఁడు. అనుభవింపఁబడుచున్న ప్రేమసారవశ్యత సర్వవ్యాపక ప్రేమగా బహిర్గతమవుచున్నది. సమస్తస్థితి యాయానంద ప్రసారమగుచున్నది. దానియాకారము సహితము వెలికిఁ గనిపించునాకారముకంటె వేరు విషయముగా మారుచున్నది. ప్రపంచముసహితము దివ్యానందలీలగా దోచును. ప్రపంచము దేనియందు లయమవుచున్నదో యది నిత్యై క్యవరప్రదాన స్వర్గము.

45. యథ్యాచరము.

దివ్యపురుషుడు.

భక్తిజ్ఞానములఁ గలిగియుండుటగాక వానిఁగలుపునట్టి సాకల
నయోగమందు దివ్యపురుషుఁడను సమస్య కష్టసాధ్యమై శ్రమకలిగి
చుచున్నది. అధునిక భావ మీసగుణపురుషున కతప్రాముఖ్యతనిచ్చు
టలేదు. బహుముఖస్థితికి వెనుక నాభావమునకు నిర్గుణశక్తి మాత్ర
మేకనిపించినది. గూఢమైన సుభవముమాత్రమే కనిపించినది. అది
సహితము నిర్గుణశక్తులవల్ల నిర్గుణధర్మమువల్ల సుభవించుచున్నది.
కాని యీనిర్గుణవిధానమునకుఁ గట్టెనుట సగుణపురుషుఁడు పాము
ఖ్యతలేని యస్థిరమైన యసూపూర్ణమైన తదహతర విషయముగాఁ గని
పించుచున్నాఁడు. ఈశక్తి వ్యక్తికలదిగా భావించినప్పటికి నది గుణరహిత
మైనది. నిర్నయింపలేనిది. నిజతత్వమగు గుణశూన్యమై యేరియు
లేనిది. కారణమేమనగా తదితరమంతయుఁ బ్రాముఖ్యతలేని కల్పితము.
పురాతన హైందవ భావముసహితము కేవలవిరుద్ధమార్గమున నీసా
రాశమునే నిర్ణయించినది. నిర్గుణస్థితే నిత్యమగు నాదిమసత్యమని
భావించినది. సగుణపురుషుఁడు భ్రమయని మనోకల్పితమని తలచినది.

కానియీశ్వరుని సగుణరూపము నిజమైనసత్యమనియు భ్రమ కల్పితము కాదనియు సంగీకరించనియడల భక్తి మార్గమే యుండదు. ప్రేమించువాడు ప్రేమింపబడునదిలేకున్న బ్రేమయేయుండదు. మన సగుణరూపము భ్రమయని, మనమారాధించు సగుణపురుషుడు సహితము భ్రమకుసంబంధించిన విషయమేయని నమ్మినయడల ప్రేమార్చనలు నశించవలసినదే. తర్కమునకునిలిచి నిస్సందేహమైన సత్యముల హృదయము నిరాకరించవలసినదే. మనోకల్పితమును నేదో యొక మిథ్యను సత్యదృష్టికి నిలువని యేదోయొక ప్రకాశమానమైన బ్రహ్మాండవిషయమును బ్రేమించి పూజింపవచ్చును. కాని మోక్ష మార్గమిట్టి బుద్ధిపూర్వకముగాఁ దనంతటఁ దాఁగల్గించుకొనిన యసత్యముపై నిర్మించరాదు. భక్తుడిట్టి బుద్ధికి సంబంధించిన సందేహములఁ దనమార్గమున కడ్డురానివ్వఁడు అతనిహృదయము భవీష్యద్విషయముల సూచించుచుండును. అతనికవిచాలును. కాని పరిపూర్ణయోగ సాధకుఁడు నిత్యమైన యంత్యసత్యమును దెలిసికొనవలసినవాఁడు. తుదివరకతఁడు మిథ్యనుజూచి సంతసించవలసినవాఁడుకాఁడు. నిర్గుణము మాత్రమే నిలిచియుండు సత్యమేయనయడల స్థిరసంకలనము సాధ్యముకాదు. వాఁడప్పుడు దివ్యసగుణపురుషుని నొకసంకేతముగాను శక్తియుక్తమైన యసత్యముగాను గ్రహించవలెను. కాని తుదకుదాని నతిక్రమించి యత్యక్షానాన్వేషణమునకై భక్తిని విడిచిపెట్టవలసి యున్నది వాఁడు స్థితికిసంబందించిన సమస్తసంకేతముల విలువలనంత స్థములవిడిచి నిరాకారసత్యమునే చేరవలసియున్నాఁడు.

మనము గ్రహించినంతమట్టుకు సగుణవిగ్గుణము లీశ్వరుని రెండువైపులని మనము చెప్పియుంటిమి. అతనియదీరంగమును. ఆరెడొకటే. మనముమాత్రము రెండువైపులనుండి చూచుచున్నాము.

రెండుద్వారముల మనమందుఁ బ్రవేశించుచున్నాము. భక్తిప్రేరేపనల బ్రేమసహజజ్ఞానముల మనమవలంబించునప్పుడే మానసికసంశయములు మనలభాధించకుండుటకై దివ్యైక్యానందమందవి మనలసమీపించకుండుటకై యీవిషయమును బాగుగాఁ దెలిసికొనవలసియుండును. అట్టియానందమందవి నిలువజాలవుకాని మనము మిక్కిలి విశేషముగా వేదాంతవిచారణలలో ముఁగియుంటిమేని యవిదానిగుమ్మమువరకు మనమెటరాగలవు. సత్యమును గ్రహించుటలో బుద్ధికి వేదాంతవిచారణమునకు గల హద్దులను బుద్ధివల్లఁగలిగెడి జ్ఞానానుభవమునకుండు హద్దులను దెలిసికొని యది యుత్తమ విపులజ్ఞానానుభవపరిపూర్ణ త్వముకాదని చూచుటకట్టి సంశయముల సాధ్యమైనంత త్వరలోఁ బారద్రుమవలెను. అధ్యాత్మికసహజజ్ఞానము (Spiritual Intuition) యుక్తాయుక్త వివేకముగల వివేచనాశక్తికంటె తేజోవంతమైనమార్గపదర్శి. అధ్యాత్మికసహజజ్ఞానము వివేచనద్వారమున మాత్రమే మనల సమీపించుటలేదు. మన యితరవిషయముల ద్వారా హృదయజీవితములద్వారా సహితము మనలసమీపించుచున్నది. పరిపూర్ణజ్ఞానమెట్టిదనగా సర్వమును స్వీకరించి వివిధసత్యముల సమన్వయించునది. బుద్ధిసహితము తనకున్న సామగ్రినే యుంటి పెట్టుకొనియుండక హృదయజీవిత సత్యములనంగీకరించి వానికిపూర్ణమైన యధ్యాత్మికవిలువలనిచ్చినయడల మిక్కిలిగాఢమైన సంతృప్తి దానికిఁ గలుగకపోదు.

వేదాంతవిచారణస్వభావ మెట్టిదనగా భావములే ప్రధానముగాఁ గలది. అట్టిభావములకు సంబంధించిన యొకవిధమైన యప్రత్యక్షసత్యత్వము వానికిఁ గల్పించుచున్నది. మనజీవితవ్యక్తులకు సంబంధించిన యాభావములయొక్క ప్రత్యక్షప్రతిపాదనముల నిరసి

చుచున్నది. దాని నైఖరి యెట్టిదనగా సప్రతిపాదనముల (representations) సర్వసాధారణవిషయములకింద మార్పిఁ సాధ్యమైనయెడల వానిని సహితము తుదకొకవిధమైన యప్రత్యక్షములుగాఁ జేయుచున్నది. కేవల బుద్ధిమార్గము జీవితమునకు వేరైపోవుచున్నది. వస్తువులఁ బరిశీలించుటలో నదియావస్తువుల వల్ల మనసగుణరూపమున నెట్టిఫలములున్నవో వానినివిడిచి వానిలోన సర్వసామాన్యమైన యే నిర్గుణత్యమున్నదో దానికొఱకుఁ బ్రయత్నించుచున్నది. అట్టిసత్యమునే నిజమైనసత్యమనియు, నాసత్యముయొక్క స్థిరమైన యత్తమ శక్తియనియుఁ దలచుచున్నది. కాబట్టి చివరకది సుతిమీరి పరిపూర్ణ నిర్గుణత్యమును పరిపూర్ణ యప్రత్యక్షమును స్థాపించుచున్నది. పురాతన వేదాంతశాస్త్రము లిచ్చట సమాప్తమొదినవి. అవిసర్వమును మూఁడప్రత్యక్షవిషయముల కింద తీర్మానించినవి (1) స్థితి (2) వ్యక్తి (3) అనందము. కాని మొదటిదానిపై నాధారపడియున్న కడఁకటి రెంటిని తోసివేయఁ బ్రయత్నించినవి. సర్వమును నిరాకారస్థితిలోనికిఁ జేర్చినవి. అస్థితినుండి యహతనిత్య స్థిత్యత్వము తప్ప తక్కిన సమస్తవిలువలఁ బ్రతిపాదనములఁ బారఁదరిమినవి. కాని బుద్ధికి సాధ్యమైన మరియొకవిషయము కలదు. అతిశాద్ధవేదాంతమందుస్వీకరింపఁబడినది. శాద్ధమత సూయత్యస్థిత్యత్వము సహితము ప్రతిపాదనమనియే గ్రహించినది. దానిని సహితము ప్రత్యక్షముజేయఁదలచి యనంతశూన్యములోఁ బ్రవేశించినది. అదిశూన్యముకావచ్చును. నిత్యమైనయ నిర్వాచ్యము కావచ్చును.

హృదయజీవితములు పూర్తిగా విరుద్ధధర్మములు గలవని మనమెరుగుము. అప్రత్యక్షనిర్గుణము వానికిఁబనికిరాదు. ప్రత్యక్షసగుణ పదార్థములతోనే యవిత్ప్రప్రీణించఁ గలవు. స్థూలమానస

విజ్ఞానవిషయము లేవైనను బరిగ్రహింపదగినవానితోనే యవిత్వప్రేరణించగలవు. మానసిక యప్రత్యక్షనిర్గుణము కొఱ కన్వేషించుట వానియభిప్రాయముకాదు. ప్రత్యక్షసంభవము, వ్యక్తితో వశపరచుకొనుట, వస్తుసంజచితానందము కొఱకుఁ బ్రయత్నించుచున్నవి. అవి ప్రత్యక్షతరమిచ్చుట యప్రత్యక్షమానస సౌతుష్టికి నిర్గుణస్థితికికాదు. పురుషుని యానందమునకు నతనికార్యమునకు, మఱియొక పురుషునకు. వాడనంతయుఁడుకాని కాకపోని యతనిశక్తులుసంతోషములు సత్యములే. కాబట్టి హృదయజీవితము లుత్తమునియనాతుని సమీపించునప్పుడు (సత్ లేకనిర్వాణ మనఁబడు) యప్రత్యక్ష నిర్గుణస్థితిగాని లేక స్థితిపోకవుటగానిపొందవు. స్థితిగలసత్ పురుషుని పొందుచున్నవి. వ్యక్తినిమాత్రమే పొందక వ్యక్తిగలపురుషుని, చైతన్యపురుషుని పొందుచున్నవి. ఊడుటవల్లఁ గలిగెడి కేవలనిర్గుణానందమును మాత్రమే పొందక ననంతానందమయుని యానందమయ పురుషుని పొందుచున్నవి. అవి నిరాకారస్థితియందు లీనమై వ్యక్త్యానందముఁ గోలుపోవు. ఒకదానియందు మూటిని స్థిరముచేయుచున్నవి. కారణమేమనగా స్థిత్యానందమే వాని యుత్తమశక్తి. వ్యక్తిలేకున్న నానందము పొందఁబడదు. లీనమైన హృదయవృత్తి మార్గమందు సకలసౌందర్య భరితుఁడు సమస్తానందభరితుఁడని వర్ణింపఁబడిన శ్రీక్రిష్ణవిగ్రహమున కర్థమిదియే.

బుద్ధిసహిత మీదారిననుసరించఁ గలదు. కాని యప్పుడని కేవలబుద్ధియనఁబడదు. తన కల్పనాశక్తిని తనకు సహాయము తెచ్చుకొనుచున్నది. అది విగ్రహకారకుఁడగుచున్నది. సౌకేత్యముల విలువల సృష్టించుచున్నది. అధ్యాత్మిక కళాపాతుఁడు, కవి, యగుచున్నది. బుద్ధికిసంబంధించిన స్వచ్ఛమైన వేదాంతశాస్త్రము సగుణమును, దివ్యపురుషుని, బ్రహ్మాండముయొక్క యుత్తమసంకెతమని

యంగీకరించుచున్నది. దానినధి గమించి సత్యమును జేరుము. తుదకు నిర్గుణమును శుద్ధనిరాకారమును జేరునువని చెప్పుచున్నది. దీనినిపూర్వపక్షముచేయు వేదాంతశాస్త్రము సగుణమున కాధిక్యత కల్పించుచున్నది. అది నిర్గుణమనగా నీశ్వరుని యధ్యాత్మిక భావముయొక్క పదార్థమనియు నాపదార్థమునూడే యతఁడు తనసచ్చిదానంద శక్తుల నామిర్భవింపఁ జేయుచున్నాడనియుఁ జెప్పుచున్నది. నిత్యమైన యాకారమునకుఁ జెందినతత్కాలిక మార్పులు దేనియందు నశించుచున్నవో యానిరాకారమే నిర్గుణమని యది చెప్పుచున్నది. ఇచ్చట రెండుప్రేరేపణలు కలవని స్పష్టపడుచున్నది. ప్రేరేపణయను శబ్దము బుద్ధికి నుపయోగించుటకు సుదేహమైనయెడల నవిస్వభావసిద్ధముగా మనస్థితికుండు శక్తులని చెప్పవచ్చును. ఈశక్తుల సత్యమును తమకనుగుణ్యముగా వర్ణించుచున్నవి.

బుద్ధిభావము లాబుద్ధివివేచనములు హృదయజీవితాభిలాషలు తమలో సత్యములఁ గలిగియున్నవి. ఆసత్యముల బోధించుటకివి సాధనములై యున్నవి. విజ్ఞానానుభవమున కీరెండు సరియైనవే. అవి రెండు తామన్వేషించుచున్న దివ్యపరిపూర్ణమునుఁ బొందుచున్నవి. కాని ప్రత్యేక మొకదానినే పట్టుకొనియున్నయెడల తమస్వతస్సిద్ధమైన సగుణముల చేతను సాధనములచేతను బాధములఁ గల్పించు స్వభావముకలది. మనప్రాపంచిక జీవితమందు ప్రత్యేకము హృదయజీవితములనే యనుసరించినయెడల ప్రకాశమానమైన ఫలములు రాకుండుట గాంచుచున్నాము. అదేనిధమున ప్రత్యేకము బుద్ధినే యనుసరించితిమేని సారములేనివి మర్శకులమో రసశూన్యులమైన శాస్త్రజ్ఞులమో కాఁగలము. ఆరెండికి సమరసత్యము సరియైనసమాధానము కల్పించుటే మనమూనశికమునకుఁ గార్యవిధారమున కుండు గొప్పసమస్య.

సమాధానముచేయు శక్తివెలిని సహజజ్ఞానమును (Intuition) న్నది. బుద్ధికిపనికివచ్చు సహజజ్ఞానము కలదు. హృదయజీవితములకుఁ బనికివచ్చు సహజజ్ఞానముకలదు. దీనిలో దేనినైన బ్రత్యేకము మనమవలంబించిన యడల మునుపటికంటె హెచ్చుమనకేమియు రాజాలదు. తక్కువగ్రహింపుగల యితరశక్తు లేవిషయములకై ప్రయత్నించుచున్నవో వానినే యికను భేద గ్రావముతోనే యెక్కువ స్పష్టముగాఁ దెలిసికొనుము. స్థూలదేహమునకు సహితము స్వీతసహజ జ్ఞానములుకలవు గనుకనది మనసమస్తభాగములకు సమానముగా నుపయోగ పడుచున్నది. కాబట్టి మనసహజ జ్ఞానము బ్రత్యేకవిషయముగాక పరిపూర్ణ సత్యమును గ్రహించునట్టిది. మనసమస్తస్థితి సహజజ్ఞానమును మనము నిరాకరించవలసినదే. బ్రత్యేకించి ప్రతిభాగములోనేగాక, నాభాగముల మొత్తములోనేగాక సీహీనోపకరణములకు వెలినియనంత సత్యమునకే స్వస్థానముకలదో యదే సహజజ్ఞానమునకు స్వస్థానముగనుక నునుబ్రవేశించుటచే సీహీనోపకరణముల సహజజ్ఞానమును నిరాకరించవలెను. అట్టియనంత సత్యమును సమస్తస్థితులు తమయేకత్వమును దెలిసికొనుచున్నవి. (ఋశిస్యస్వదామి) పురాతనవేదములు (ఋతేనఋతం అపిహితం ధృవం దశశతా సహస్రేనత్యుత్తరే తదేకం) యని వాడిన భానమిదే. సత్యముచే స్థిరమైన సత్యముమరుగుపడి యున్నది. (అనగా సత్యసత్యము దీనిచేదాచబడినది. ఇచ్చటమనకు వచ్చుసహజజ్ఞానములు దానివే). అచ్చట వెయ్యికిరణములు కలిసియున్నవి. అది యేకమే.

అధ్యాత్మికసహజ జ్ఞానము సదాసత్యమునే పట్టుకొనుచున్నది. అది విజ్ఞానానుభవముయొక్క తేజోవంతమైన పూర్వగామి. అట్టియనుభవమునకు గాకపోయినను దానిప్రకాశతయొక్క పూర్వగామి

కావచ్చును. మన యితరశక్తులు దేనిని కనిపెట్టుటకు శ్రమపడుచున్నవో దానినది చూచుచున్నది. బుద్ధియొక్క యప్రత్యక్ష ప్రతిపాదనల స్థిరసత్యమును, హృదయజీవితముల యసత్యప్రతిపాదన లస్థిరసత్యమునది పొందుచున్నది. ఆసత్యము కేవలము దూరముగాఁ గనుపించు నప్రత్యక్షముకాదు. వెలికిఁ గనిపించు ప్రత్యక్షముసహితము కాదు. కాని యదివేరు. మనకుమానసికముగాఁ దోచురెండువైపులు దానికున్నవి. మనపరిపూర్ణ సహజజ్ఞానము, దానిభాగములు తమలో భోరాటమాని పైనుండి ప్రకాశింపఁ జేయఁబడినప్పుడు దేనిని గ్రహించుచున్నవోఁ యదే మన సమస్తస్థితికాంతీంచు నద్వితీయసత్యము. నిర్గుణము సత్యమే. సగుణముసహితము సత్యమే. అవి మానసిక వ్యాపారముచేఁ రెండువైపులనుండి చూడఁబడుచున్న యొకసత్యమే. వేరువేరుగా నవి సత్యమును వెల్లడింపలేవు. వానిలో దేనిచేతనైన సత్యమును సమీపించఁగలము.

ఒకవైపునుండి చూడఁగా నిర్గుణభావము పనిచేయుచున్నట్లు కనుపించును. తనపనినిమిత్తము యోచించుచున్నాడను భ్రమను సృష్టించునట్లు కనుపించును నిర్గుణశక్తి పనిచేయుచుఁ బనిచేయుచున్నాడను భ్రమను సృష్టించినట్లు కనుపించును. నిర్గుణస్థితి పనిచేయుచు వ్యక్త్యానందములుగల సగుణపురుషుఁ డున్నాడను భ్రమను సృష్టించినట్లు కనుపించును. రెండవవైపునుండి చూడఁగా భావముల వెల్లడించుచున్నది యోచకుడనియు నతిఁడులేకున్న నాభావములుండఁజాలవనియు, మనసర్వసాధారణ భావము యోచకునిస్వభావశక్తి సంకేతమనియుఁ గనుపించును. ఈశ్వరుఁడు చిత్తముచేతను, మహత్తుచేతను, శక్తిచేతను దనకుఁ దావెల్లడగుచున్నాడనియు, నున్నవాఁడు సచ్చిదానందముల సమస్తసంపూర్ణ రూపములందు వానిభాగములందు

దు, పరోక్షాపరోక్షాకారములందుఁ దనకుఁదా వ్యాపించియున్నాఁడనియుఁ గనుపించును. ఈసంగతులగుర్చి మనకున్న సాధారణాభిప్రాయము లతనికి స్వభావసిద్ధమైన తీర్థవిధశక్తులగురించి మనముచేయు మానసిక ప్రతిపాదనములనియుఁ గనుపించును. ఇప్పుడు సమస్తనిర్గుణము భ్రమగాఁ దోచును. దానిప్రతిస్థితి ప్రతిభాగము ద్వితీయపురుషుని ప్రాణశక్తి వ్యక్త్యానందముల కంటె వేరుకాదనియు నాయస్వీతీయుఁ డొకఁడేయయ్యై లెక్కింపలేని పురుషులనియు ననంతదైవమనియు నాత్మవ్యక్తి యాశ్మవికాసముగల పురుషుడనియుఁ దోచును. ఈరెండుమతములు సత్యములే. కాని మనమానసిక విభాసములు తెచ్చిపెట్టిన భ్రమయను భావమును బారదరిమి వాఙ్మిశ్రిత్యనయాధిక్యతల నిష్పవలసినదే. పరిపూర్ణాన్వేషకుఁ డీరెండుమతములచేత నొకసత్యమునే చేరఁగలఁడని తెలిసికొనవలెను. ఒకటితోనొకటి కట్టబడి రెండుసమానాంతర రేఖలపైఁ బ్రయాణము చేయుచున్న చక్రములమీదఁ గూర్చున్నవానివలె నొకసత్యమునే యేకకాలమున దో ముందువెనుకగనో చేరునని తెలిసికొనవలెను. ఆసమానాంతర రేఖలు మానసతర్కమునకు విరుద్ధముగా తమస్వకీయ యేకత్వానుసారముగా ననంతమందుఁ గలియుచున్నవి.

ఈవిధముగా దివ్యపురుషుని మనముపరిగణింపవలెను. సగుణమనగా బాధములు, ప్రత్యేకత్వముగల నేదోబహిర్విషయమని మొదట మనమచకొందుము. సగుణదేవుడన్న న్నిట్టియసాపూర్ణ లక్షణములుగల వాడనే మనకుఁదోచును. మనవ్యప్తిమూర్తి సహితము మొట్టమొదట ప్రత్యేకప్రాణియని బాధయు క్తమైన మనోదేహప్రకృతియని, మనము ప్రస్తుత మేమైయుంటిమో యాస్థిరపడిన పదార్థమని తోచును. నిజమున కది సదామూరుచున్నను స్థిరమగు భావము

నిరూపించుటకుఁ దగినంత స్థిరస్వభావాదుఁ గలదు. దేవుఁడు సహిత ముట్టిపురుషుఁడే యని భావించుము. శరీరములేని పురుషుఁడని మాత్రము భావించుము. అతఁడు ప్రత్యేకపురుషుఁడనియు మనకంటె వేరనియు కొన్నిగుణములతో నున్నస్వభావమానసములు గలవాడనియు భావించుము. మొదట మనయాదిమ భావమునకు దైవమనగా నే సంగతి సందర్భము స్థిరములేని చపలుఁడని తోచినది. వృద్ధిగొచినమానుష స్వభావమే యతనికారోపింపబడినది. కాని తరువాత నతనిని దివ్యసగుణమూర్తి మిక్కిలిస్థిరపడిన విషయమని భావించుము. తక్కిన యితరగుణముల విడిచిపెట్టి యేగుణములు దివ్యములు గొప్పవియనుకొందుమో వాసినే వానికి నారోపించుము. ఈలోపమే దయ్యమునకు తక్కినహీన గుణముల నారోపించుటకుఁ గారణమైనది. మనము చెడ్డవని తలచిన సమస్తము కల్పించుసామర్థ్యము మనుష్యున కారోపించుము. లేక స్వభావమున శక్తినికదానిని నిర్మించి దేవుని బాధ్యునిజేయుటకు మనకిష్టములేని సమస్తహీనగుణముల హీనకార్యముల దానికి నారోపించుము. వృద్ధి కానుకాను దేవునకు మనుష్యమనోస్వభావముల నారోపించుట తగ్గి యతఁడనంతశక్తియని భావించుము. కాని యికను ప్రత్యేకపురుషుఁడనే మనభావన. అతనికిఁ గొన్నిస్థిరపడిన దివ్యగుణముల నారోపించుము. దివ్యసగుణపురుషుఁ డిట్టివాఁడని నిరూపింపబడినది. వివిధమతములయందు సగుణదేవుఁ డెంతగా మారుచున్నాఁడు.

ఈసర్వమును పరిశీలింపగా మొదటదేవునకు మనుష్యస్వభావమానసము లారోపణ చేయబడినవని తోచును. మనము ప్రత్యక్షమున ప్రపంచమాదుఁ జూచుచున్నవిషయములకంటె భిన్నమై దేవునిగూర్చి యీబుద్ధిభావ మాయారోపణము తెచ్చిపెట్టినదే. అట్టి

దానిని నిర్మూలముచేయుటకు వేదాంతనాస్థిక మానసమున కేమి కష్టము లేదనుట యాశ్చర్యకరముకాదు. సగుణదేవుని నిరాకరించి నిర్గుణ శక్తిని సంభవము నంగీకరించిన నిర్గుణపురుషుడు కలఁడని, తక్కిన సర్వము మాయసంకేతములమాత్రమే నని కాలవ్యక్తియందుఁ దోచిన యస్థిరసత్యములు మాత్రమై లేనివని నిరాకరించిన నాశ్చర్యమేమియు లేదు. కాని యివన్నియు దేవుఁడొక్కఁడే యను మతముకరించిన చైతన్యరోపణములు (Personification). ఇతకంటె శ్రేష్టములు కానప్పటికి బ్రహ్మాండజీవితమున కెక్కువవిపులముగా సున్నితముగా బ్రత్యుత్తరమివ్వజాలిన, పెక్కులు దైవములున్నారను మతములు బ్రహ్మాండమందుండు సమస్తమునకు దివ్యమూలకారణ మున్నదని గ్రహించినవి. కాబట్టి యనేక దివ్యపురుషులున్నారని యవిభావించినవి. ఆపురుషులకు వెనుక నిట్టిదని వర్ణింపఁబడినాని దేవత్వమున్నదని యస్పష్టముగా గ్రహించినవి. ఆదేవత్వమునకు సగుణదేవతల కెట్టిసంబంధమున్నదో యామతములకు స్పష్టముగా తెలియలేదు. ఈదేవతల బాహుల్యమైన యాకారములు మిక్కిలి మనుష్యస్వభావ మానసములఁ గలిగియున్నవి. కాని యధ్యాత్మిక విషయముల జ్ఞానమువృద్ధియైనకొలది యీవిధ దేవతాస్వరూపముల ద్వితీయదేవత్వముయొక్క దివ్యనిగుణరూపములని తోచినది. పురాతనవేద సూభావములనే వెల్లడించినది. దేవుఁడు వివిధ దివ్యమూర్తులందుఁ దనకుఁ దానావిర్భవించుచున్న యుత్తమ పురుషుఁడు కావచ్చును. లేక నిట్టి యాకారములగు మనుష్యునకు గోచరించు నిర్గుణస్థితి కావచ్చును. ఈరెండుభావము లధ్యాత్మికానుభవమునకు సత్యముగానే తోచుచున్నది. గాన వానిని సమన్వయించకనే రెంటిని యేకకాలమాదు స్వీకరింపవచ్చును.

దివ్యసగుణపురుషుని గురించిన యీ భావముల బుద్ధిచే బరి శోధించిన యెడల, మనధోరణి ననుసరించి, యపిమానసిక సంకెతము లవుచున్నవి. ఊహచే కల్పితమైన యసత్యములవుచున్నవి. మనవ్యప్తిభావమున కవివేరుగాఁ గనుపించును. అది మనమానుషత్వమునకు కేవలము విరుద్ధమని చెప్పవచ్చును. మనసగుణమూర్తి మంత్రమునకు కేవలము విరుద్ధమని చెప్పవచ్చును. కాబట్టి వానితో సంబంధముపెట్టుకొనుటకై యాయసత్యముల నీసంకెతముల స్థాపించవలసివచ్చెను. కాని మనము విజ్ఞానానుభవముచుబట్టి తీర్మానించవలెను. పూర్ణమైన విజ్ఞానానుభవమున కివియసత్యములుగాఁ దోచవు. వానినిగురించి మనప్రతిపాదనలెంత యసంపూర్ణములైనప్పటి కవిసారాశ మందు దేవునిసత్యములుగానే తోచును. మనవ్యప్తి మూర్తిహతమునుగురించిన మొదటి గ్రామము సహితము కేవలము పొరపాటుకానేగదు. అది మానసికమైన పెక్కుపొరపాట్లతో నిండిన పైపై యసంపూర్ణభావ మవును. గొప్పయాత్మజ్ఞానమునకుఁ దోచునది యేమనగా నాయా కారగుణశక్తులచే నిర్మింపఁబడి వానితో నేకీభావమొందిన నేననువ్యక్తికలిగి మొదటినుండి మనమేదై కనుపించుచుంటిమో యాప్రత్యేక నిర్మాణము మనముకామని తోచగలదు. అని క్రియాయాపమున పరిణమించు మనవ్యక్తియొక్క తత్కాలికమైన పైపై కొంతభాగము మట్టుకే. లోన ననంతగుణములతో నిండిన ననంతస్థితిని మనముకనిపెట్టుగలము. ఆయనంతగుణముల ననేకవిధములుగా కలుపవచ్చును. ప్రతిమిశ్రిమము మనస్థితిప్రకటనమే. (Revelation). కారణమేమనగా నీసమస్తసగుణము పురుషుని యాత్మావిర్భావమే. అనగా నట్టి పురుషుఁ డాత్మావిర్భావవ్యక్తి కలవాడనుట.

కాని యీపురుషుఁ డనంతగుణములు మాత్రము కలవాడని తోచుటలేదు. అతఁడుచిక్కైన సత్యమై యనంతగుణమునకు వెలిగా

నిలిచి యనిర్దేశ్య మనఁబడుచున్నాఁడు. అనిర్దేశ్యమనగా నిట్టిదనిచెప్పుటకు ఏలులేనివ్యక్తితో నున్నస్థితి. వ్యక్తిసహితము వెనుకకులాగబడి కాలశూన్యమైన శుద్ధసితిమట్టుకే నిలుచుచున్నది. మరియు నీశుద్ధాత్మ సహిత మొకస్థితిలో తనసత్యత్వమును నిరూపించునట్లు గాన్పించును.

అనాత్మ్యము, అనిలయనము, అజ్ఞాతమునూడి వేలువడినట్లుసహిత మొప్పుకొనుటలేదు. దానినిమనము నామరహితమని శూన్యమని (Nihil) భావింపవచ్చును. ప్రత్యేక మిట్టిదానిపై లక్ష్యముచి లోనికిలాగబడిన సర్వమును మరచినప్పుడు శుద్ధనిర్గుణమే సర్వశూన్యమే యుత్తమసత్యమని వెల్లడితుము. కాని పరిపూర్ణ దృష్టికినిట్టిదని తెలియరాని పరిపూర్ణములోనికి పైకిలాగబడిన సమస్తావిర్భావము, పురుషుడు సగుణత్వమదేయని మనకుఁ గనుపించును. మరహృదయ మానసములతో మహోన్నతుని సమీపించినయడఁ పరిపూర్ణ సగుణనిర్గుణముల రెంటి చేతనుమనమతని పొందగలమని తెలియఁగలను. కాని మనయీయాత్మజ్ఞానము బ్రహ్మాండములోని యీశ్వరుని తత్వమును బోలియున్నది. అందుసహితమతనిదివ్యసగుణ రూపము లందుఁగలిసికొనఁగలము. అతనిస్వభావమును వేరువేరుగా మనకు వెల్లడించునట్టి గుణసాప్రదాయమందతని గలిసికొందుము. అనంతగుణ ద్వారమునఁ దన్ను వెల్లడిచేసికొనుచున్న దివ్యపురుషునందుఁ గలిసికొందుము. పరిపూర్ణనిర్గుణమందతని కలిసికొనుము. ఆనిర్గుణమే పరిపూర్ణస్థితి. అదే పరిపూర్ణస్థితిశూన్యము. అదేసదా యీదివ్యపురుషుని యనిర్వచనీయ పరిపూర్ణత్వము. అదేసదా మనమూలకమున ప్రహుచమూలకమునఁ దన్నుదా వెల్లడిచేసి కొనుచున్న వ్యక్తిగలపురుషుని యనిర్వచనీయ పరిపూర్ణత్వము.

ఈబ్రహ్మాండమును సహిత మీశ్వరుని యీరెండువైపుల నూడి సమీపింతుము. దేవుడనగా సత్యమని, న్యాయమని, ధర్మమ

ని, శక్తియని, ప్రేమయని యానందమని, సౌందర్యమని మనము తలచవచ్చును. భావించవచ్చును. చెప్పవచ్చును. మనమతఁడు సర్వవ్యాపకశక్తియని, తలచవచ్చును. కానియిది యపక్రమము నుభవమార్గము. మనముకొన్ని గుణములు, శక్తులు మానస ద్రవ్యము మట్టుకేగాక స్వభావమును వెల్లడించు పురుషులమైతిమోయట్లు దేవుఁడుసహిత మొకపురుషుఁడే. తనస్వభావమును మనకు వెల్లడించు వ్యక్తితోనిండిన పురుషుఁడు. ఈస్వభావముయొక్క వివిధాకారము లందఱని మనమర్చింపవచ్చును. న్యాయదేవుఁడని, ప్రేమదేవుఁడని, దాక్షిణ్యదేవుఁడని, ప్రశాంతదేవుఁడని మనము పూజింపవచ్చును. ఇట్లు మనమర్చించు పురుషునిలోనుండి విడతీసిన మరొకొన్ని విషయములు దివ్యస్వభావమాదుఁ గలవు. జాకనియధ్యాత్మికానుభవ ధైర్యము భయంకరాకారములలో సహితమతఁడని కలిసికొనుచున్నది. ఇవిమాత్రమే సంపూర్ణ దేవత్వ మనరాదు. ఈగుణరూపములు సహిత మతనికుండునత్యములే. తద్వారముననతఁడు మనల కలిసికొనుచున్నాఁడు. తక్కినవిలోన నణచఁబడి వీరివలనమాత్రమే మనతోసంబంధము పెట్టుకొనుచున్నట్లు కనిపించును. ప్రత్యేకించి ప్రతిదియతఁడే. సమిష్టియందన్నియునతఁడే. అతఁడు విష్ణువు. అతఁడుకృష్ణుడు. అతఁడుకాళి. మనుష్యులలో నతఁడు క్రీస్తు బుద్ధరూపముల వెల్లడవుచున్నాఁడు. మొదటమనము ప్రత్యేకించి యేకాగ్రతపొందించిన దృష్టికి వెనుకఁజూచినయడల విష్ణువందు శివరూపమును శివునియందు విష్ణురూపమునుజూడఁగలము. అతఁడనంతగుణుఁడు. ఆయనాతే గుణమందావిర్భవించుచున్న యనంత పురుషుఁడు. తిరిగి యతఁడు శుద్ధయధ్యాత్మిక నిర్గుణస్థితిలోఁ బ్రవేశించుచున్నాఁడు. నిర్గుణాత్మ యనుభవము సహితము దాటిపోవుచున్నాఁడు. అప్పుడధ్యాత్మికముతో నిండిన నాస్థికము స్థాపింపబడుచున్నది. మా

నసమున కప్పుడ నిర్దేశ్యమని తోచబడుచున్నాడు. కాని యట్టియ నిర్దేశ్యము నుండి వ్యక్తిగల పురుషుఁ డిచ్చట యావిర్భవింపఁచిన దివ్య పురుషుఁ “ఇది సహితము నేనే. మానసదృష్టికి నగోచరుడనై యిచ్చటనున్న యాపురుషోత్తముఁడనేనే ” యని చెప్పుచున్నాడు.

ఋగ్వేదే గల్పింపబడిన భిన్న భావములకు, భేదములకు వెనుక మరియొకప్రకాశము కలదు. అచ్చట సత్యము తనకుఁదాఁ బ్రత్యక్షమున వెల్లడవుచున్నది. దానినట్లు గ్రహించుటకుఁ బ్రయత్నింతుము. అచ్చట నీవివిధసత్యముల యద్వితీయసత్యము కలదు. ఏలననగా నచ్చట ప్రతిది యన్నిటియందున్నది. ఆయర్థమందు మనయధ్యాత్మికానుభవ మేకమై పరిపూర్ణమవుచున్నది. నిర్గుణా స్వేషణమునకును దివ్యసగుణారాధనమునకును స్వల్పభేదముగాని సూక్ష్మ తారతమ్యము గాని యుండదు. భక్తిమార్గమునకు జ్ఞానమార్గమునకు విరోధభావము వలేశముండదు.

46 వ. అధ్యాయము.

దేవుని యానందము.

భక్తిమార్గ మెట్టిదో దానివిపుల తీర్మానమెట్టిదో దానిపరి పూర్ణజ్ఞానమెట్టిదో వర్ణింపబడెను. పరిపూర్ణయోగమందు దానికి స్థానమేదియో రూపమేదియో చూతము. సారాంశమునకు యోగ మనగా దేవుని నిత్యసచ్చిదానందములతో జీవుఁ డై క్యమొందుట. ఈయొక్కము పురుషుని దివ్యస్వభావములోనికి నృద్ధిగాంచుటవల్లవచ్చె డుఫలము. అది మనుష్యస్వభావ ద్వారమున సంభవించుచున్నది. ఆదివ్యపురుషుఁ డెట్టివాఁడైనను, మనస్సుచే నెంతవరకు గ్రహింపగ లమో యథ్యాత్మికముగా నెంతవరకు తెలిసికొనఁ గలమో యంత వరకే యీయొక్కము కలుగుచున్నది. ఈదేవుని యెట్లుగాభావించి యేకాగ్రతనొందుచుంటిమో యదిమనము కాఁగలము. దానితోనొక విధమైన యొక్క మొదఁగలము. కనీసము దానితో సమరసమైన నొందఁ గలము. ప్రాచీనోపనిషత్తు స్పష్టముగా నిట్లుపలుకుచున్నది. “స్థితిగాభావ న చేసినవారు స్థితి నొందెదరు. స్థితిశూన్యమని భావించిన స్థితిశూన్యమొ

దెదరు.” దేవునిసమస్తేతరమున కీసూత్రమే వర్తించుచున్నది. దేవుని ముఖ్యతత్వమిది. కానియతఁడు మనముకాలేదు. మానుషస్థితిలో ప్రారంభదశయందుంటిమి. దేవుని యేభాగము చూతుమో దానినే మనవ్యక్తి యందు నిర్మించి గ్రహించఁగలము. అదేమనము కాఁగలము. కాబట్టిప్రత్యేకముగా దేవునిమనలో నిర్మించి గ్రహించి యతనిసమిష్టిలోనికి సర్వోత్కృష్టతలోనికి మనముచేరవలసిన యధ్యాత్మికగమ్యస్థానము. మనబలహీనతనుబట్టి యిదిసాధ్యముకాదని తోచినయడల సతనిని సమీపించి, ధ్యానించి, యెడతెగనిసగుంధ మతనితోఁగలిగి యుండుటసహితము కొంతసంపూర్ణతవ్వే.

మనము యోచించుచున్న పరిపూర్ణసంకలనయోగము నకు ద్వేషమేమనగా వేరువేరుగానో సమిష్టిగానో మానుషస్వభావము యొక్క ప్రతిభాగముద్వారా దేవుని సచ్చిదానందములతో నైక్యముండుట. చివరకు సర్వము సమరసముది యేకమై సమస్తము దివ్యస్వభావముగా మారుట. ఇతరకంటె మరేదియుఁ బరిపూర్ణయోగిని సంతృప్తిజేయఁ జాలదు. కారణమేమనగా వాఁడుదేనిని జూచుచున్నాఁడో దానినినే యధ్యాత్మికముగాఁ బొంది యదేతానగుటకుఁ బ్రయత్నించుచున్నాఁడు. తనజ్ఞానచిత్త హృదయములచేతనే గాక వీనినన్నిటితో సమానముగాను, తనసమస్త మహాప్రాస్థితులతో ను దైవమును సమీపించుచున్నాఁడు. దైవము తనవివిధమార్గముల మనలఁ గలిసికొనుచున్నాఁడు. పైకిమోసగించునట్లు కనిపించినప్పటికి సమస్తవిధములచే మనలఁ దనవైపులకు లాగుకొనుచున్నాఁడు. ఈ యధ్యంతరముల లీలావిలాసమును జయించుటే మానవసత్తుగల గొప్పతనము. వీరియేకత్వ రహస్యమును గ్రహింతుమేని వీనిలోఁ ప్రతిదానిచేతగాని యన్నింటిచేతగాని దేవునివెబఱచి, కనిపెట్టి, పొందఁ

గలము. అతడు తననిర్గుణములోఁ బ్రవేశించుచున్నాఁడు గనుకవాని నిర్గుణస్థిత్యానందము ననుసరించెదము. అతఁడు మనసగుణమందు, మనకునతనికి గల సగుణసంబంధములయందు కలియుటచే నాసగుణమునుసహితము నిరాకరించము. మనము భక్త్యానందముల ప్రత్యేక విలాసమును వానియైక్యము నంగీకరింతుము.

జ్ఞానమువలన దేవునివ్యక్తి యదతనితో నైక్యమునకై ప్రయత్నింతుము. కర్మవలనసహితము దేవునివ్యక్తియందే యతనతో నైక్యమునకై ప్రయత్నింతుము. సత్తులందుకాదు. చిత్తులందు. వ్యక్తితోనున్న నైక్యద్వారమున దివ్యచిత్తముతో. కాని భక్తివలన దేవుని సర్వభానందము దతనితో నైక్యమునకై ప్రయత్నింతుము. ఆకారణమునుబట్టి భక్తిమార్గము ప్రథమము దెంతహీనముగా గనిపించినను తుదకు సమస్తేతర యోగోద్దేశములకంటె నెక్కువ విధాయకమైన సర్వస్వీకారముకలది. జ్ఞానమార్గము నిర్గుణమువైపునకు నిరాకారమువైపునకు బహుసులభముగా నొరుగుచున్నది. గనుకత్వరలో ప్రత్యేకము కావచ్చును. అది యట్లుకానక్కరలేదన్నమాట సత్యమే. దేవునివ్యక్తి సమిప్తియు వ్యప్తియునగుటచే, సర్వోత్కృష్టము నిరాకారమగుటచే నీజ్ఞానమార్గమందు సహితము పరిపూర్ణైక్య జ్ఞానమునకు వీలుండక తప్పదు. దానివల్ల మనము మనుష్యునియందుండు దేవునితోను బ్రహ్మచమందుండు దేవునితోను సర్వోత్కృష్టమైన యైక్యమునకుఁ దీసిపోని యధ్యాత్మికమైన యేకత్వమును బొందఁగలము. కాని యిది పూర్తిగా విధాయకమైనదికాదు. ఎదుకనగా నూర్ధ్వోద్దేశజ్ఞానము లున్నవని మనము వాదించవచ్చును. అనగా నూర్ధ్వోద్దేశ్యవ్యక్తి యదోద్యోగ్య వ్యక్తికలవని వాదించవచ్చును. ఇందుజ్ఞానాగ్రము మాత్రమే యవలంబించఁబడినది గాని సంపూర్ణజ్ఞానమొత్తము తోని

వేయబడినదని వాదించవచ్చును. పరిపూర్ణ మార్గమునకు బదులు విభాగమార్గ మవలంబింపబడినదని వాదించవచ్చును. బ్రహ్మాండవ్యాపారముతోను మనతోటిపాటివారితోను సంబంధనిరాకరణము నిర్ధామమని స్థాపించుటకై మాయావాద మొకదానిని కనిపెట్టవచ్చును. ప్రపంచములో నెవనిశక్తి మనయందు సర్వమందేకమై చిత్తరూపముననావిర్భవించుచున్నదో యట్టిసర్వోత్కృష్టమని కర్మమార్గముచేఁ బొందఁగలము. అట్టియైక్యమువల్ల నాయైక్యముయొక్క లక్షణమునుబట్టి యందఁయుందుండు నాత్మగా బ్రహ్మాండమునకు ప్రభువు సర్వవ్యాపకుఁడైన యాత్మగా మనమతనిలోఁ గలియుదుము. ఐక్యమునుదెలిసికొనుటలో నేదోగాఢమున్నదని యిదిసూచించుచున్నది. ఇదిసహితముపూర్తిగా విధాయకమనబడదు. ఈశ్వరికసహితము పూర్తియైన నిర్గుణమువై పునకే యెరుగవచ్చును. సర్వవ్యాపకుఁడైన దేవునికార్యములందు నెడతెగక పాలుగొనుటకిది దారిచూపింను బూర్తికొనని భిన్నమై తత్వమందు నిష్క్రియగాఁ బరిణమించును. ఆనందముతోఁక్యము కలుగఁజేసికొన్నప్పుడే పరిపూర్ణైక్య భావము విధాయకమవుచున్నది.

అట్లుపూర్తిగా విధాయకమైన యాయానందము దేవుఁకొఱకైన యానందమై యున్నది. మరియే యితరములకై కాదు. మరియే యితర కారణమునకై ఫలమునకై కాదు. దైవమేదో మనకిచ్చునని దైవమందేదో ప్రత్యేక గుణమున్నదని యన్వేషించదు. అతఁడు మన యాత్మ మనసర్వము మనసమస్తస్థితియని యన్వేషించుచున్నది. సర్వోత్కృష్టమని యానందమది. సర్వోత్కృష్టతకొఱకుఁ గాదు. అతఁడు సర్వోత్కృష్టమై గనుక. సర్వవ్యాపకుని యానంద మది. సర్వవ్యాపకత్వముకొఱకుఁ గాదు. అతఁడు సర్వవ్యాపకుఁడు గనుక. ప్రత్యేక

పురుషుని యానందముది. ప్రత్యేకపురుషుని సుత్యప్తికొఱకు కాదు. అతఁడు ప్రత్యేకపురుషుఁడు గనుక. ఆయానందము సమస్తభేదముల పైపై యాకారముల నతిక్రమించుచున్నది. కాబట్టి సరత్ర యతనిఁ గాగలించుచున్నది. పైకిఁగానిపించు హచ్చునందెట్లో తగ్గునందట్లే యతనిని గాగలించుచున్నది. వెలికిదోచు భిన్నత్వముచుగాని యనంత ప్రకటనయందుగాని యతనిని గాగలించుచున్నది. సర్వత్ర యతని యేకత్వము పరిపూర్ణత్వము సహజజ్ఞానానుభవములఁ గలిగియున్నవి. అతనినిరాకారము మాత్రమే పొందఁగోరుట మనస్వంతఫల మపేక్షించుటే. నిరాకారప్రశాంతమను ఫలమపేక్షించుటే. అతనిని పూర్ణము గాఁ బొందుటే నిజమున కాత్మ స్థిత్యానందోద్దేశము. మనమతనిఁ బూర్తిగావశముచేసి కొన్నప్పుడు మనలనతఁడు పూర్తిగావశముచేసి కొన్నప్పు డీయానందము వచ్చుచున్నది. ప్రత్యేకించి యొకస్థితి దీని కుండవలసిన యవసరములేదు. ఏదోయానందస్వర్గ మందతనికొఱకుఁ బ్రయత్నించుటకాదు. అది యాస్వర్గసౌఖ్యమునునకై ప్రయత్నించుటే. నిజమైన యతని సమస్తానందము మనకున్నప్పుడు స్వర్గముమనలో నేయుండును. అతఁడు మనముకలసి యెచ్చటనుండిన నచ్చటయతని సామ్రాజ్య సుఖముండును. అదేరీతుగా మనలోనతని నన్వేషించుట మనకొఱక న్వేషించుట యతనియానందమునకు మనకు హద్దులనేర్పరుచుటే. పరిపూర్ణానందము ప్రత్యేకమానవునందే పొందక సమస్తమానవులందు సమస్తభూతములందు దతనిఁబొందుచున్నది. అతనియందు సమస్తముతో మనమేకత్వ మొందుటచే నది మనకొఱకేగాక సర్వభూతములకొఱ కతని నన్వేషించుచున్నది. పరిపూర్ణ యోగాన్వేషకునకు భక్తిమార్గమనగా సంపూర్ణియై పరిపూర్ణమైన యానందమే. పరిపూర్ణానంద మేలయనగా నది స్వతసిద్ధము శుద్ధముగనుక. సంపూర్ణియైన

యానందమేలయనగా సర్వమునుబొంది సర్వమును స్వీకరించునది గనుక.

భక్తియోగము మనలోఁబనిచేయుచున్నయడల తక్కినయోగమార్గము లన్నియు దానిధర్మము నపఠామించి తన్మూలకమున తమయాధిక్యతను గనుపెట్టఁగలవు. దేవునియాదీ పరిపూర్ణ భక్తియోగము జ్ఞానమును తోసిజేయదు. ఈమార్గమందున్న భక్తుఁడు దేవునిబ్రేమిందంబాడు దేవునితెలిసినవాఁడు సహితమవుచున్నాఁడు. కారణమేమనగా తనస్థితిని తెలిసికొనుటవల్ల స్థిత్యానందము నమస్తముకలుగుచున్నది. కాని యానందమందు జ్ఞానము సంసిద్ధియొందుచున్నది. సర్వోత్కృష్టమని జ్ఞానము సర్వోత్కృష్టమని యానందమందు, సమిప్తిజ్ఞానము సమిప్తిదేవుని యానందమందు, వ్యప్త్యావిర్భావజ్ఞానము వ్యప్తియందున్న దేవునియానందమందు, నిర్గుణజ్ఞానము నిర్గుణనిర్మలానందమందు, సగుణజ్ఞానము సగుణని సంపూర్ణానందమందు, అతనిగుణవిలాసజ్ఞాన మావిర్భావానందమందు, గుణశూన్యజ్ఞాన మతని కౌన్యవిర్భావానందమందు శూన్యస్థిత్యానందమందు సుఖీర్థియొందు చున్నవి.

అదేనిధముగా నీదైవభక్తుఁడు దివ్యకార్మికుఁ డగుచున్నాఁడు. అతడట్లుగుట కర్మలకొఱకుకాదు. కర్మయందతనికి గల స్వకీయానందముకొఱకు కాదు. ఎదుకనగా నీమార్గమందు దేవుఁడు తనశక్తుల వినియోగించుచున్నాఁడు. అతనిశక్తులబట్టి వానిలక్షణములబట్టి మనమతనిని గ్రహించఁగలము. కారణమేమనఁ గర్మలలో దివ్యచిత్తమనగా దేవుఁడు తనశక్తుల నానందమందుఁ బ్రవహింపఁజేయుట. దివ్యపురుషుఁడు దివ్యశక్త్యానందరూపునఁ బ్రవహించుట. దైవభక్తుఁడు బ్రియు నీకర్మలయందు సంపూర్ణానంద మనుభవించుచున్నాఁడు. కారణమేమనగా వానియందు సహితమతఁడు బ్రేమనిగించుచున్నాఁడు. తానే

సర్వకర్మలఁ జేయుచున్నాడు. కారణమేమనగా నట్టికర్మలలో సహితమతని ప్రభువు దివ్యానందమును వెల్లడించుచున్నాడు. తాను పనిచేయునప్పుడెట్టిపనియందు శక్తియుందుఁ దానుప్రేమించి యర్పించుదానితో నైక్యమొందుచున్నానని తలచుచున్నాడు. తాను దేనికి విధేయుఁడై దేనితో సమస్తశక్తిని నైక్యమొందించుచున్నాఁడో యట్టి చిత్తముయొక్క యానందమనుభవించుచున్నాడు. అదేవిధమున దైవభక్తుఁడు పరిపూర్ణముకై ప్రయత్నించుచున్నాడు. కారణమేమనగా పరిపూర్ణము దేవునిస్వభావము. పరిపూర్ణత్వమందు వృద్ధిగాంచి యిది తనస్వభావస్థితితోఁ బ్రయత్నించుచున్నాఁడు. యావిర్భావము వృద్ధిగాంచుచున్నట్లతనికిఁ దోచును. లేక పుష్పము వికసించినట్లతఁడు తనంతటఁ దాను పరిపూర్ణవృద్ధిఁ గాంచును. కారణమేమన వానిలో దేవుఁడున్నాడు. వానిలో దేవుని యానందమున్నది. అట్టి యానందము వానిలో వృద్ధిగాంచినకొలది జీవుఁడు, మనస్సు, ప్రాణము సహితము దేవతత్వముండు స్వభావస్థితిగా వృద్ధిగాంచును. అంతేగాక సర్వమందతనికి దేవుఁడు తోచబడుటచే, హద్దులలోనున్న ప్రతిదేశముయందతఁడు బూర్ణముగాఁ దోచబడుటచే తన యంపూర్తివలన సుఖమిచ్చెడు దుఃఖముండదు.

జీవితద్వారమున దేవుని యన్వేషించుట, తన వృత్తిసమిష్టిస్థితుల సమస్తవ్యాపారములందు దేవుని కలిసికొనుట యతని యారాధనకు సంబంధించినవే. సమస్తప్రకృతి సమస్తజీవితమత్సరికే ప్రకటనము సాంకేతికస్థలము. మేధోసాందర్యశక్తి వ్యాపారములు, శాస్త్రములు, వేదాంతములు, జీవితము, భావము, కళలు, క్రియలతనికి యర్థయుక్తములై దేవునిచే ననుజ్ఞాతమైనట్లుండును. తద్వారమున దేవుని స్పష్టముగాఁ జూచుచున్నాడు. గనుక, వీరియందు దేవుఁడా

నందించుచున్నాడు. గనుక వీనికొకటకుఁ బ్రయత్నించు చున్నాడు. వీని పై యాకారములందనురాగము కలిగియుండఁడు. అనురాగమా నందమున కభ్యంతరము. సమస్తవస్తువుల సుపాదించు సామర్థ్యము కలిగి దేనిపై నాధారపడని శక్తియుక మైన శుద్ధపూర్ణానందమతఁడు పొందుచున్నాడు. మరియు నీవస్తువులందతఁడు తనప్రియుని విగ్రహముల సంకేతముల నావిర్భావములఁగని పెట్టుచున్నాడు. కాబట్టి సాధారణమానసమున కందుగోచరించని యానందమతఁడు పొందుచున్నాడు. ఇదియంతయుఁ బరిపూర్ణమార్గములోని భాగమే. దాని పరిపక్వములోని భాగమే.

అనందము

అనందముయొక్క సర్వసామాన్యశక్తి ప్రేమ. ప్రేమయొక్క సంతోషమువహించు ప్రత్యేకరూపమే సౌందర్యప్రత్యక్షము. దైవభక్తుఁడు సమస్తమును ప్రేమించువాఁడు. అతఁడు సమస్తానందమును సమస్తసౌందర్యమును పరిగ్రహించుచున్నాడు. అతనిహృదియమండు సర్వవ్యాసక ప్రేమ జనించినప్పుడు దేహఁడతనిని స్వాధీనముచేసికొని నాడనుటకు నిస్సందేహమైన గుర్తు. సర్వత్ర పరిపూర్ణసౌందర్యప్రత్యక్షమతనికి కలిగినప్పుడాలింగన సౌఖ్యము సర్వకాలమండతఁడను భవించఁ గలిగినప్పుడు దైవమునతఁడు స్వాధీనముచేసికొనినాడనుటకు నిస్సందేహమైన గుర్తు. ఐక్యమే ప్రేమపరిపక్వము. కాని యరస్థుర స్వాధీనమే యాప్రేమకు శిఖరము. ఉత్కృష్ట దశ. ఆవేశమందేకత్వమునకది పునాది.

47 వ. అధ్యాయము.

ఆనందబ్రహ్మము.

పరిపూర్ణ యోగసంకలనమును భక్తిమార్గము ప్రేమానంద ములద్వారా దేవున స్వేషించుట యను రూపము ధరించుచున్నది. సంతోషముతో నతని సమస్తమార్గములఁ బరిగ్రహించుటే యారూ పము ధరించుట. ప్రేమవల్ల పరిపూర్ణైక్యమే, దేవునికి జీవునకు గల సమస్తమార్గముల పరిపూర్ణానుభవమే, దానిశిఖరము. అదిజ్ఞానము తోఁ బ్రారంభము కావచ్చును. కర్మలతోఁ బ్రారంభముకావచ్చును. అప్పుడది జ్ఞానమును ప్రియునితోఁ బ్రకాశమానమైన యైక్యమువల్ల వచ్చెడియానందముగా మార్పును. అదిక్రియలను బ్రియునిశక్తిచిత్త ములతో మనయైక్యమువల్ల వచ్చెడియానందముగా మార్పును. లేక నది సరాసరి ప్రేమానందములతోనే ప్రారంభము కావచ్చును. అప్పు డీరెంటిని (జ్ఞానకర్మ) నది తనలోనికి స్వీకరించి నద్వితీయ పూర్ణానం దములో నొకభాగముగా వానిని వృద్ధిచేయుచున్నది.

దేవునియందు హృదయా కర్షణము మొట్టమొదట నిర్గుణమై యుండవచ్చును. పరోక్షముగాగాని యపరోక్షముగాగాని మనరాగాదులతో మనరస గ్రహణశక్తితో మనయథ్యాత్మిక నైపుణ్యమునతో వెల్లడి కాబడిన యేదోసర్వ వ్యాపక సర్వోత్కృష్టముల నిర్గుణానంద స్ఫుర్భకావచ్చును. అట్లుమనము తెలిసి వృద్ధిపొందునే యానందబ్రహ్మము. అదే యానందస్థితి. నిర్గుణానందసౌందర్యముల యారాధన ముకలదు. స్వచ్ఛమైన యనంతపరిపూర్ణము నారాధించుటకలగు. కాని దానికినామరూపములఁ గల్పింపఁజాలము. ప్రపంచములోనో ప్రపంచమునకు వెలినోయున్న యేదోస్థితియగు లక్ష్యార్థమంద నంతసన్నిధియందు శక్తియందు జీవునకుఁ దాకర్షణమేచుది. అదియే దోషిధమున మానసికముగానో యథ్యాత్మికముగానో మనకున్యక్తముకాఁగలదు. క్రమక్రమముగా నెక్కువస్నేహమై సత్యముగాఁ బరిణమించును. అదే యానందస్థితి పిలిచెడిపిలుపు. అదేయానందస్థితి స్ఫురించెడిస్ఫుర్భ. అంతట దానిసన్నిధిసామీప్యముల సంతోషము సదాకలిగియుండుట. దాని నిత్యసత్యముతో బుద్ధిసహజజ్ఞానములఁదృష్టిచేయుటకై యది యెట్టిదో తెలిసికొనుట, మననిష్క్రియస్థితిని, సాధ్యమైనయడల, మనక్రియాస్థితిని, మనలోని నిశ్శక్తిని వెలినిత్యస్థితిని దానితో సమరసమొందించుట, మనజీవితమున కావస్యకమవుచున్నది. దానికి మన మర్హులమవుటే నిజమైన యద్వితీయానందము. దానియందు నివసించుటే నిజమైన కేవలపరిపూర్ణ త్వము.

మనోవాక్కులక గోచరమ నిర్వాచ్యమైన సర్వోత్కృష్టానందము వర్ణనాతీతము యొక్క స్వభావమైయున్నది. అది సమస్త బ్రహ్మాండముందు దానిప్రతివస్తువునందు రహస్యముగా దాగి వృద్ధిచేయుచున్న యానందాకాశముగా వర్ణింపఁబడినది. అది

లేకున్న నొకనిమువ్వమైన నేదియు జీవింపదని వేదముచెప్పుచున్నది. అధ్యాత్మికానంద మిచ్చుట మనహృదయములందు సహితమున్నది. వెలిమానస వ్యాపారమునకు గోచరింపక లోన నదిదాగియున్నది. అట్టివెలి మానసములోపములతో నిండినదాని వివిధ మనఃప్రాణ స్థూలపరివర్తనముల మాత్రమే గ్రహించుచున్నది. కాని మానస ముదానిని గ్రహించుటకుఁ దగినంతశుద్ధి చురుకుదనముకలదై స్థితికి సంబంధించిన మనఃప్రత్యుత్తరముల మొద్దుస్వభావముచే బంధింపబడ కున్న దానిప్రతిబింబమును స్వీకరించగలము. ఆప్రతిబింబము మన స్వభావమందేది బలవత్తరమైయున్నదో దానివాలకమును బూర్తిగా వహించుచున్నది అది మొట్టమొదట మనస్వభావమందు ముగ్ధుని నంగు చుట్టుయావరణమందు మనకుఁ దోచబడునేదో సర్వవ్యాపక సౌందర్యముకొఱ కాశాపరితాపము కావచ్చును. ఇచ్చట పైకిగను పించు సౌందర్యము దేనిసంకేత మాత్రమగుచున్నదో యట్టిసర్వోత్కృష్ట సౌందర్యసహజ జ్ఞానము మనకు రావచ్చును. ఎవరియందు రసగ్రహణశక్తి వృద్ధిగాంచుచున్నదో, యెవరికి బహిర్గత మప్రసపు దుకవిని కళామతునిజేయఁగల ప్రేరేణ మెక్కువగానున్నదో వారికి విధముగా వచ్చుచున్నది. అది దివ్యప్రేమమొక్క వ్యక్తికావచ్చును. మనము దానివైపు కుఁ విరిగినప్పుడు మనకుఁ బ్రత్యుత్తర మిచ్చునట్టిబ్రహ్మాండమందు దానికి వెలిని దయతో సహాయముచేయునంత ప్రత్యక్ష మిదికావచ్చును. రాగములు పూర్తిగా వృద్ధిగాలినప్పుడు మనకావిధముగా మొదటఁ గనుపించవచ్చును. అది మరొకన్ని యితరవిధముల మనలసమీపించవచ్చును. మనుష్యునకుఁ దోచునట్టి యానందశక్తి సన్నిధులుగా సౌందర్యముగా ప్రేమగా ప్రశాంతిము గా సదామనలను సమీపించవచ్చును. కాని యీయూహన సంద

ర్శపేమ పృశాంతములు మనస్సునందుఁ బొందెడి రూపముల కదివె
లిగానున్నది.

ఎదుకనగా సమస్తసంతోషము సౌందర్యము పేమ పృశాం
తమానంద మాయానంద బ్రహ్మమునుండి వెలికిఁ బ్రవహించుచున్న
వి. జీవుని సమస్తానందము, బుద్ధియాహ రసగ్రహణశక్తి, నైతికా
పేక్ష, నైతిక సంతృప్తి, కర్మ, ప్రాణము, దేహము సర్వము దానియందే
పుట్టుచున్నవి. మనకున్న సర్వమార్గముల జేవుఁడు మనల సృష్టించఁ
గలఁడు. మనజీవుని మేలుకొలిపి ముక్తిఁబుట్టకు వానినన్నియిని
దేవుఁ డుపయోగించఁగలఁడు. కాని యానంద బ్రహ్మమును దాని
నిజతత్వమందుఁ బొందవలెనంటే మానసస్వీకారము సూక్ష్మముకావ
లెను. అధ్యాత్మిక మొదవలెను. సర్వసామాన్యము కావలెను.
మలినమై బంధించు సర్వముపోవలెను. కారణమేమనఁగా మన
ముదానిని మిక్కిలిసమీపించినప్పుడు మనమందుఁ బ్రవేశించినప్పుడు
సర్వవ్యాపకము సర్వోత్కృష్టమైన యానందముయొక్క యధ్యాత్మిక
వ్యక్తి ప్రబోధవల్ల నట్లుచేయఁగలము. అట్టియానందము ప్రపంచవై
పరీత్యములలో వానికి వెలినిసహిత మున్నది. వృద్ధిపొందుచున్న సర్వ
వ్యాపక సర్వోత్కృష్ట యధ్యాత్మిక పరవశముచే మనమాయానం
దముతో నైక్యమొదగలము.

సర్వసాధారణముగా మనస్సు మనముగాంచుచున్న యనంత
మును ప్రతిఫలించినఁ దృప్తిజెందుచున్నది. బహిరంతరముల దానివ్య
క్తికలిగిన సంతృప్తి జెందుచున్నది. అట్టివ్యక్తానుభవ మొంతరుచుగా
సంభవించినప్పటికది ప్రత్యేకవిషయము మాత్రమే. అది సంభవించి
నప్పు డెంతతృప్తికరముగా నెంతవిచిత్రముగా గనుపించుననగా మన

మనము నడుపుచున్న సర్వసాధారణజీవయాత్రకు దానికివిశేషతారతమ్యమున్నట్లు గానించుచు. అక్కడికదియే మిక్కిలి యధికమనితోచును. కాని యీప్రత్యేకత్వమును సర్వసాధారణ విషయముగాఁ జేయుటే, మనకుపై నున్న దానిని మనసాధారణస్థితులకన్న గొప్పదానిని మనకుసదా వ్యక్తమవునట్లు మార్పుచే యోగమునకు ముఖ్యాభిప్రాయము. కాబట్టి యనంతరంబు యనుభవము మనకెట్టిదిరాని దానికివెనుకఁబడియరాదు. మనలోఁబనిచేయు మూలశక్తిగాఁ బరిణమించువరకు, మనముపూజించి యాలింగముఁజేయుచు దైవముగాఁ బరిణమించువరకుదానిని వృద్ధిచేసి తీవ్రమొందించుటకు దానిని సదాబామించి భ్యానించవలెను. మహాసమస్తస్థితి దాసిననుసరించును. అది నునస్వంతమగుచున్నది.

దాని మనయనుభవమును మాననసంపర్క మేగూత్రములే కూడ శుద్ధిచేయు బడవలెను. లేకున్నది యుండదు. దానిని నిలుపుకొనఁజాలము. ఏదోకారణముపై మానసవ్యాపారముపై యాధారపడకుండుటే యాశుద్ధీకరణమునని భాగము. దానికదే హేతువు కావలెను. అది తనకుదానగునది కావలెను. తనవల్లనిలుచునట్టి సమస్తేతరానందమున కదికారణము కావలెను. దేనివల్ల మొదటదానితో మనకుసంబంధము కలిగెనో యట్టిగుర్తు విగ్రహముతో సంబంధముండకూడదు. దానియనుభవ మెడతెగని తీవ్రతపొందిపడవలెను. మిక్కిలి యేకాగ్రతపొందిపడవలెను. లేనియెడల పరిపూర్ణముకాని మనోదర్పణముదని ప్రతిఫలించునట్లు మాత్రమే చేయుదుము. దేనివల్ల మనస్సును చాటి యెడతెగని యానందమునఁ జేరుమో యట్టిమార్పు తేగల స్థితినిపొందఁజాలము. ఎడతెగనిభావన యేకాగ్రతకు ఫలముగానది సమస్తమును తనలోనికి మార్చితా

నానంద బ్రహ్మయని వెల్లడిచేయుచున్నది. సమస్తస్థితిని తనయావి
ర్భావ మొనరించుచున్నది. మన సమస్త బహిరంతరకార్యముల ప్రే
రేపణకొఱకు దానిని నమ్ముకొని యుటి మామనుగుండా ప్రాణుల
పై జీవితముపై, తేజము ప్రేమశక్తిరూపమున ప్రవహించుచున్న
దేవుని యానందమవుచున్నది. జీవుని ప్రేమార్పణముల మూలమది
నన్వేషించితిమా యదిచైవముగా వెల్లడియవుచున్నది. అందు దేవుని
ముఖముచూడఁగలము. మనప్రియునియానందము తెలిసికొఁగలము
మనసమస్తస్థితి. దానిలోనికి మార్పితిమా పూర్తిగాదానిని ప్రాణి
యుందుము. అది దివ్యస్వభావమును మానుషమొందించుట. అదిస
మస్తవిధముల మనయాత్మకు నాత్మేయై నయడల మనము సుసిద్ధిగాం
తుము. మనకు సర్వసమృద్ధికలుగును.

బ్రహ్మమునకు మూఁడుమార్గముల వెల్లడియవుచున్నాఁడు.
మనలో మనలోకమునకుపైని ప్రపంచమందు మనచుట్టు పురుషునకు
మనలో రెండుస్థానములుకలవు. మనయంతరాత్మయైన పురుషుండు
వీనివల్ల జాగ్రత్తనకు వెల్లడియవుచున్నాఁడు. హృదయకమలమందు
బురుషుండున్నాఁడు. ఆకమలము మనశక్తులనన్నింటిని పైకివెల్లడించఁ
గలదు. సహస్రారకములమందుఁ బురుషుండున్నాఁడు. ఆసహస్రార
మునుండి దివ్యశక్తిజ్ఞానములు మన త్రినేత్రమును దెరచి, భావచిత్త
ములద్వారమునఁ గిందకు దిగుచున్నది. ఈరెంటిలో నేదోయొక
స్థానమునుండి మనకానందస్థితి రావచ్చును. హృదయకమలము విక
సించినప్పుడు దివ్యసంతసము, ప్రేమ, ప్రశాంతము తేజోపుష్పమువలె
వికసించి మనకుఁ దోచఁగలవు. అవిమనహృదయ దేవుఁడైన తమర
హస్యకారణముతో నైక్యమై దేవాలయమందువలె నతని. బూజించ
వచ్చును. భావచిత్తముల వశమునకై యూర్ధ్వమున కవిప్రవహించి

సర్వోత్కృష్టస్థునిఁ జేరఁబోవచ్చును. లేక భావవ్యక్తి రూపమొంది మనచుట్టునుండు సమస్తముతోఁ బనిచేయవచ్చును. కాని యెంతవరకుమన సాధారణస్థితి యభ్యంతరము కలుగఁజేయునో యెంతవరకే దివ్యప్రకాశమునకుఁ బ్రత్యుత్తర మివ్వకుండునో యెంతవరకే దివ్యవశీ కరణమునకు సాధనముకాకుండునో యెంతవరకు మనయనుభవము నిలకడలేనిదై యుండును. మనము తరుచుగాతిరిగి వెనుకటి మానుష హృదయముతోఁ కిఁ బడుచుండుము. కాని యభ్యాసమువల్ల మనకోరికల తీవ్రతవల్ల, దేవునియనుభవక్తి తీవ్రతవల్ల నాయనుభవము క్రమక్రమముగా పునర్నిర్మాణమొందుచున్నది. తుదకా యసాధారణానుభవము మనకు స్వతసిద్ధానుభవముగా మారుచున్నది.

రెండవయూర్ధ్వ కమలము వికసించునపుడు సమస్తమానసము దివ్యతేజముతో దివ్యానందముతో దివ్యశక్తితో నిండఁగలదు. వానికివెనుక సిన్హాసనద్వందై మనప్రభుని దేవుఁడున్నాడు. ఆప్రక్కను నజీవుఁ డతనికిరణములొకటి స్వీకరింపఁబడి నిలిచియున్నాడు. సమస్త భావచిత్తము లప్పుడు తేజోవంతములే శక్తియుక్తములే ఆవేశముఖములే సర్వోత్కృష్టస్థుని సుబాధముచే మనమానుషావయవములలోని కదిప్రవహించి తద్వారమున ప్రపంచములోనికి బహిర్గతమవుచున్నది. ఇట్టి యుషఃకాలమందే వేదకాలపు మహాత్ములెరిగిన మహాదివారాత్రములున్నవి. అవి తేజస్సుచూడి మనప్రవాసములు. కాని యీనూతనస్థితిని నిలుపుకొని శక్తిమనకు వృద్ధియగుకొలది మన మాసూర్యుని విశేషకాలము చూడఁగలము. మాయంతరస్థితియందు దానితో నేకమయ్యెదము. ఈమార్పుయొక్క పేగము కొన్నివేళల వెల్లడవుచున్న దేవునికొఱకు మనకున్న యపేక్షాబలముపై నాధారపడియున్నది. మనయన్వేషణ బలముపై నాధారపడియున్నది. కాని మరికొన్నివే

శల సర్వజ్ఞుడైన దేవుని యతిగూఢకార్య విధానమునకు కత్తుత్వము వహించక లోబడుటచే గలుగుచున్నది. మనప్రేమ మననమృతము పూర్తియైనప్పుడు పరిపూర్ణ ప్రేమ వివేకములతో నిండిన శక్తియొక్క స్వాధీనములో మనమున్నప్పుడు కత్తుత్వశూన్యులమై లోబడుట సాధ్యమవును.

సమస్తవస్తువులందు దేవునియన్వేషించెడి యధ్యాత్మిక కాంక్షతో నానందముతో మనమువానిని జూచినప్పుడు మనకతడు మనచుట్టునున్న ప్రపంచమూఁడు దేశమూ దావెల్లడియవుచున్నాఁడు. తరుచు మనకాకస్మికముగా గోచరించవచ్చును. దానివల్ల నాయాకారముల ముసుకుతనాతట తానే ప్రకటనముగా మారవచ్చును. అధ్యాత్మికమైన సర్వవ్యాపక ప్రత్యక్షము సర్వవ్యాపక ప్రశాంతము సర్వవ్యాపకనంతానందము సమస్తమాలింగన మొనరించి సమస్తములోఁ జోరబడి యావిర్భవించెను. ఈసన్నిధి మనకుదానియగునున్న ప్రేమానందమువల్ల దానినే సదాబావించుటవల్ల తిరిగి మనకువచ్చి నృద్ధిపొందుచున్నది. మనకదే ముఖ్యవిషయమవుచున్నది. తక్కినదతయు దానియాకారము దానినివాసము దానిసంకేతము. మిక్కిలిబహిర్విషయమునగా స్థూలదేహ మాపశబ్దములు సహితము మనయిచ్ఛాయములకు గోచరించు సమస్తమానన్నిదియనే తలచఁబడుచున్నది. అని స్థూలవిషయములుగాక నాస్థవిషయము లప్రచురవి. ఈమాస్థున కగ్రమే మనగా మనయంతరవ్యక్తి మారినదని యర్థము. చుట్టునున్న సన్నిధిలోనికి మనము స్వీకరింపఁబడి దానిలో భాగమవుచున్నాము. మనమనఃప్రాణదేహములు దానినివాసమని దేవాలయమని దానియాశ్రయ ప్రకటనమునకు సాధనమని తోచును. ఈసమస్తమానందమే యవుచున్నది.

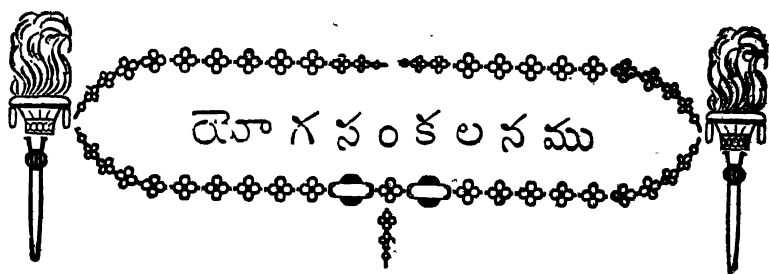
మనభూలోకమందు మనచుట్టును జూడబడుచున్న దేవుడితోడే. కాని యతడు తనంతటదా నూర్ధ్వమందు వెల్లడికావచ్చును. అతనిని మన కుపరిభాగమందున్న సన్నిధియని గాని, యనుతానంద మనిగాని, స్వర్గమందుండు జనకుడనిగాని తెలిసికొనఁగలము. అప్పు డతడు మనలో మనచుట్టుఁ గనుపించుడు. ఇట్టిదృష్టి మనకున్నంత కాలము మనమర్థస్వభావ మాచుమ్మత. త్వమువల్ల నణచబడుదు. తేజోశక్త్యానందముల సమభివృద్ధి తనశక్త్యానుసారము ప్రత్యుత్తరమిచ్చును. లేక నదితనలో నాత్మావతరణమును గ్రహించి కొంతకాల ముమారును. లేక తేజోశక్తిప్రకాశము లోఁకిలేవనైతబడును.

అప్పుడది యానందప్రాప్తమవును. కాని కొన్నిసమయములంద ది తనపూర్వపు మానుషత్వములోనికిఁ బడిపోయి ప్రాపంచకములై నయలవాల్లతోఁ బనిచేయుచున్నది. దివ్యశక్తి మనుజుని మనశ్శరీర ములోనికిఁ బూర్తిగా నవతరించినప్పుడు మనయంతరజీవితము దివ్యవి గ్రహముగా మారినప్పుడు పరిపూర్ణ విమోచనము కలుగుచున్నది. దీనినే వేదములు యజ్ఞమువల్ల బుద్ధోద్భవమని పేర్కొనిరి. కర్మ పాపజ్ఞానములను దైవపరమైన చిత్తము స్పృశుటచేతఁ దదేకధ్యా సతో నర్చణముచేయుటచేత ననంతని స్వరూపము పొందఁగలము.

మనకుపరిని మనలో మనచుట్టు నీతివిధయావిర్భావము లందు నానందబ్రహ్మముయొక్క స్థిరమైనజ్ఞానము మనకుఁగలిగినప్పుడు, దానితో మనకుఁబూర్తిగా నేకత్వము రాఁగలను. తక్కిన సమస్తస్థితుల దానియానందప్రశాంతిత్వ ప్రేమలతో నాలింగన మొనరింతుము. అప్పు డీలోకములన్నియు నాత్మకుదేహములవుచున్నవి. అది నిర్గుణ ప్రత్యక్షము మాత్రమైనయడల, మనభక్తి సర్వవ్యాపకానంద మతని

ముఖమును దేహమును మనకుఁ గనపరిచి స్నేహితుని బ్రీయుని హస్తముల స్పర్శమనకుఁ గలిగించనియడల పరిపూర్ణానంద వైభవము రానేరదు. దానినిర్గుణత్వము బ్రహ్మముయొక్క యానందముతోఁ గూడినగొప్పతనమును వెల్లడించుట. అట్టిగొప్పతనమునుండి దివ్యసగుణముయొక్క యధికారమాధుర్యముతో మనలపీక్షించును. కారణ మేమనగా మనయాత్మయొక్క మనప్రభువుయొక్క ప్రత్యక్షమే యానందము. బహిర్గతమవుచున్న యాయానందప్రవాహమే యతని శుద్ధానందము.

48 వ. అధ్యాయము.

ప్రేమరహస్యము

ఆధునిక భావమును బట్టి నిర్గుణదేవుని యారాధనము భక్తి యోగము కానేరదు. కారణమేమనగా నిర్గుణమిప్పటి యోగము లందుఁ బరిపూర్ణైక్యము కొఱ కన్వేషింపబడు చున్నదని తలచుచున్నారు. అట్టియైక్యమందు దేవుఁడు మనము లేకపోవుటచే నర్పించువాఁడు నారాధింపబడువాఁడు లేకపోవునరు. ఏకత్వానంతముల యనుభవజనితా నందము మాత్రము నిలిచియుండును. కాని యధ్యాత్మికవ్యక్తియొక్క యద్భుతములనంత కఠినముగా తర్కించరాదు. మొదటమనకు ననంతనిసన్నిధి జ్ఞానముకిగిసప్పుడు వానిచే స్ఫులింపబడునది మనసగుణత్వమే. అట్టిస్పర్శకుఁ బిలుపునకు గౌరవముతోఁ బ్రత్యుత్తరమిచ్చునది యాసగుణత్వమే. లేక ననంతఁ జేకత్వానందముల యధ్యాత్మిక స్థితిగాక, దానిప్రతిరూపము మధ్యవర్తియని మాత్రము మనము భావించవచ్చును. మనవ్యక్తియందు నిర్వికారుఁడైన దేవుని సన్నిధి మాత్రమే యదయని భావించవచ్చును. అట్టిభావ

మందు సహితము గౌరవప్రేమ లుండక తప్పదు. మరియు మనసగుణత్వము దానితో నై క్యమగుచున్నట్లు కనిపించునప్పుడు సహితము సర్వవ్యాపకునితో నుత్తమునితోఁ గలిసిపోవునది నిజమునకు వ్యప్తిదేవుడే. అట్టికలియకయుండుప్రేమ, ప్రేమిణీహృదయము, ప్రేమింపబడువాడు పరవశమువల్లఁ బుట్టిన యైక్యానుభవముచే మరువబడుచున్న నేకత్వము దంతరవ్యక్తిలో నణిగియుండును. ప్రేమవల్లగలిగెడి యైక్యస్వభావ మిట్టిదిగాక తప్పదు. వ్యప్తిజీవునకు దేవునికినుండు వివిధ యధ్యాత్మిక సుబాధానుభవముల తుదిపర్యవసానముగా నిట్టియైక్యానందమొదుటకే యద్వితీయుఁడు బ్రహ్మాండమందు బహుముఖుఁడైనాడని యొకయర్థమందు మనముచెప్పవచ్చును.

వివిధమై మిక్కిలిగాఢమైన దివ్యప్రేమానుభవము నిర్గుణానందుని మాత్రమే వెబడించినఁ గలుగనేరదు. కారణమేమన మనము భజించు దేవుఁడు మనలసమీపించవలెను. మనకుఁ బ్రత్యక్షముకావలెను. మనమా నిర్గుణుని హృదయములోఁ జొచ్చినపు డతఁడు సగుణవైభవములఁ దనలో వెల్లడించవచ్చును. ఒక యనంతసన్నిధిని మాత్రమే యాలింగన మొనరించి యుండుఁ బ్రేమేశించుటకుఁ బ్రయత్నించువాఁడు తానెన్నడు తలచని విషయములనూఁ గనిపెట్టవచ్చును. మనముద్ధికే గోచరమైన యద్భుతవిషయములు దేవునియందుఁ గలవు. కాని సర్వసాధారణముగా భక్తియోగము రెండవకొననుడి ప్రారంభమవుచున్నది. అది దివ్యసగుణారాధనతోఁ బ్రారంభమై వృద్ధిజెంది విచిత్రతఁగాంచుచున్నది. దేవుఁడొక పురుషుఁడు. గుణశూన్యమైనస్థితి కాదు. కాలశూన్యమైన నిర్మలానంత స్థితికాదు. మొదటి సర్వవ్యాపకస్థితి యతఁడే. కానియూత్థిని వ్యక్త్యానందములనుండి విడతీయవీలు

లేను. తనయునికి యెట్టిదో యానందమెట్టిదో తెలిసినస్థితినే నివ్యానంత పురుషుడని పిలచుచున్నాము. అది పురుషుడు. అంతేగాక వ్యక్తితో సాక్షు శ కి యంతరవర్తియై యుండును. ఎచ్చట యనంతస్థితికలదో యచ్చట యనంతశక్తి యుండును. అట్టిశక్తివల్లనే బ్రహ్మాండమందు సర్వము పోషింపబడుచున్నది. ఈభూతమువల్లనే సమస్త భూతములు నిలిచియున్నవి. సమస్తవస్తువులు దేవునిముఖములు. సమస్తభావములు కార్యములు ప్రేమ లతనివల్ల జరించి యతనితో నురలఁ బ్రవేశించుచున్నవి. వాని సమస్తఫలములకు మూలమతఁడు. రక్షించువాఁ డతఁడు. గమ్యస్థానమతఁడు. ఇట్టిదేవుని కిట్టిపురుషునకుఁ బరిపూర్ణయోగము యొక్క భక్తిసమర్పింపఁ బడుచున్నది. సర్వోత్కృష్టమై యాభక్తి పరిపూర్ణైక్యావేశము దతని నన్వేషించుచున్నది. సర్వవ్యాపకమై యనంతగుణములందు సర్వభూతములం దన్నివైపుల సర్వవ్యాపక ప్రేమానందములచే నతనిని న్వేషించుచున్నది. వ్యప్తిరూపమై మనుజునకు మనుష్యునకు ప్రేమవల్లఁ గలిగెడి సమస్తసానుషసంబాధము లతనికిఁ గల్పించుచున్నది.

హృదయ మన్వేషించు దానిని పూర్ణముగా గ్రహించుటకు మొదటనే సాధ్యము కాకపోవచ్చును. బుద్ధిప్రకృతి రాగాదులు వెనుకటిజీవితమునుబట్టి విపులవృద్ధిగాంచినయడల నదిసాధ్యము కావచ్చును. బుద్ధిని రసగ్రహణశక్తిని, రాగాదుల చిత్తము ననుభవమును బరిపక్వమొందించుటచే సర్వసాధారణ జీవితానుభవముకలిగించునని యిదియే. అది సాధారణస్థితిని విపులమొ దించి బాగుచేయును. తానావిర్భవించుటకుదేవాలయము నిర్మించుచున్న దేవుని సమస్తతత్వములు వెల్లడవుట కట్లానరిచుచున్నది. సర్వసాధారణముగా మనుజుడు సమస్తవిషయములలో హద్దులుగలవాఁడు. తనస్వభావము, వెనుకటి వృద్ధివాసనల

బట్టి దివ్యతత్వమును గ్రహించువాఁడు. కాబట్టి దేవుఁడు మొదట తన దివ్యగుణస్వభావముయొక్క హద్దులలో నేమనలఁ గలిసికొనుచున్నాడు. మనుజున కర్థమై వానిచిత్తహృదయములు ప్రత్యుత్తరమిచ్చుగల శ్రేష్ఠమైన వస్తురూపమున నన్వేషకునకు దర్శనమిచ్చుచున్నాఁడు. తనదేవత్వములో నేదోభాగమును, నామమును వెల్లడించుచున్నాఁడు. యోగమందు దీనికి యిష్టదేవతయని పేరు. అచ్చించుటకు మనస్విభావ మెన్నుకొనిన నామము రూపము. మనుజుఁడు తనసమస్తతత్వములతో నీదైవతమును నాలింగనమొనరించు కొఱకు దేవుని నిజస్వరూపము దైవగుణముల కనుగుణ్యమైన రూపము భక్తునకు పరిదర్శింపఁబడుచున్నది. సేవించుకొఱకు మనుజుని మనస్సు స్వీకరించెడు విష్ణు, శివ, కృష్ణ, కాళి, దుర్గ, కీర్తి, బుద్ధరూపము లిట్టివే. రూపము లేని దేవుని పూజించువాఁడై దైవమొక్కడే యని చెప్పువాఁడు సహితము దేవునికేదో గుణరూపమును మానసికరూపమును, స్వభావరూపమును గల్పించుకొని తన్మూలమున దేవుని సమీపించుచున్నాడు. కాని దేవుని పాణియుక్తమైన రూపమును మానసరూపమును జూడఁగలిగి యుండుట యట్టిసామీప్యమునకు మిక్కిలిమాధుర్యగాఢత్వముల నివ్వఁగలను.

పరిపూర్ణ భక్తియోగమార్గము దేవునిగురించి యాయభిప్రాయమును సర్వసామాన్య మొనరించుచున్నది. సర్వ స్వీకారముగల సంబంధములచే నతనిని సగుణుని జేయుట, మనకు సదా ప్రత్యక్షమౌనట్లు చేయుట, మనసమస్త మతనికర్పణం బొనరించుట, యతఁడు మనకు సమీపమందు మనలో నివసించు నట్లొనర్చుట, మనమతనితో నతనియందు నివసించునట్లొనర్చుట యామార్గమునకు ముఖ్యములు. మనసమఃగా సమస్తసత్తువు లందఱనినే భావించుట, దర్శనమనగా

సదా సర్వమందతని నే గాంచుట భక్తిమార్గమునకు ముఖ్యములు. మనము స్థూల పదార్థములఁ జూచినప్పుడు వానియందుఁ బ్రేమాస్పదుఁడైన దేవునిఁ గాంచవలెను. మనము మానవుల జంతుజాలములఁగాంచినప్పుడు వానియందతనిఁ జూడవలెను. మనకు వానికియుండు సంబంధము లందతని జూడవలెను. అప్పుడు దేవునిరూపములతో సంబంధము బెట్టుకొనుచున్నామని గ్రహించవలెను. భూలోకసంబంధముల విడిచిపెట్టినప్పు డితరలోకవాసులులతో సంబంధము మనకుఁ గలుగుచున్నది. అప్పుడుసహిత మీభావమే యీదృష్టి యేమగుండువలెను. స్థూలరూపమునే వెలియాకారమునే వికారమొందిన సాధారణసంబంధమునే గ్రహించుట మనమనస్సులకుఁ దరుచుగా నలవాటు. అంతరన ర్విష్టమును విడచుట సహితము మనమానసముల కలవాట. అట్టి యివా టెడతెగని సర్వస్వీకారముగల ప్రేమానందముల యలనాటనుచే విపులమౌగాథమౌ యాగొప్పసంబంధమునకు నీగ్రహింపునకు నశముకావలసినదే. సమస్తదైవములందు మనము హృదయపూర్వకములుగాఁ బూజించు సీదేవునిమాత్రమే సర్వవిధములఁ జూడవలెను. అవియతని దేవత్వముయొక్క రూపములు. గనుక మన యధ్యాత్మిక స్వీకారమును విపులమొందిచి మనమొకస్థితికి రాగలము. అట్టిస్థితియందు సర్వము మనకతఁడే. ఇట్టిపరిజ్ఞానమువల్లఁ బుట్టినమానందము మన కనర్గళమై సర్వసాధారణ ప్రాప్తిపంచిక విషయమై యుండును. దానిచే బాహ్యమై సర్వవ్యాపకమైన యైక్యము మనకు వానితో రాగలదు.

అంతరంగమునఁ బ్రేమను విగ్రహము ముదిరమునువలె మనయందు నివసించుచు లోనినేత్రమునకుఁ గనిపించవలెను. తనసాన్నిధ్యమాధుర్యమును మనహృదయములకుఁ గలిగించవలెను. స్నేహితు

డువలె, యధికారివలె ప్రియుడువలె మనసమస్త మనోవృత్తుల జీవిత వ్యాపారములఁ బరిపాలించవలెను. బ్రహ్మాండమందున్న తనతోఁ బై నుండి మనలఁ గలుపవలెను. ఎడతెగని యతరంగిక సుసర్గమువల్ల వచ్చెడి సంతసము సన్నిహితమై స్థిరమై యవిఘ్నమై యుండవలెను. సర్వసాధారణకర్మల విడిచి మనమాతర్మఖిలమైనప్పు డాసంసర్గము ప్రత్యేకసామీప్యమునకు, ప్రత్యేకారాధనకు సుబాధించినది కాఁగూడదు. అది మానుషకర్మఁ బిడిచిపెట్టి యన్వేషింపఁ బడఁగూడదు. మన సమస్తభావముల, ప్రేరేపణల రాగాదుల, కర్మల నతనియొప్పు దలకో నిరాకరణమునకో మనము సమర్పింపవలెను. మనమట్టి స్థితికి రానప్పుడు మనకాక్షును త్యజించి యతనికి వీలినన్నింటిని నివేదించవలెను. అందుచే నతఁడు క్రమక్రమముగా మఁలోనికిదిగి యాసమస్తములోఁ బ్రవేశించి వానినన్నింటిని తనచిత్తశక్తులతో తేజోజ్ఞానములతోఁ బ్రేమానందములతో నింపఁగలఁడు. చివరకు మనసమస్తభావములు రాగములు ప్రేరేపణలు క్రియ లతనియొద్ద నుండెరాఁబ్రారంభించును. అతరజీవితమందు నునమతని లోభాగమరు న్యక్తిజనించును. అప్పుడు మనముపూజించు దేవునకును మనజీవితమునకు నేమియు భేదముండదు. అదేవిధముగా సమస్తానుభవములందు నావివ్యప్రియునకు మనతోనున్న చేతల మఁము గ్రహించవలెను. వానివిషయమున మనమెట్లు సంతసించవలెననగా దుఃఖము, కష్టము, శరీరబాధయతని ప్రసాదములేయని యానందించవలెను. దివ్యసాబాధములు కలుగుటచే నానందమందు లీనము కావలెను. రసవాదమువలె యతనిహస్తస్పర్శ సర్వము నద్భుతముగా మార్చఁగలదు. దుఃఖము కష్టములుటచే జీవితమును గొందరు నిరాకరించుచున్నారు. కాని దైవభక్తునకు దుఃఖకష్టములు దేవుని కలిసికొనుటకు సాధనములు. అతఁడు పెట్టునొత్తిడి యవుచున్నవి. సర్వవ్యాపకానందము ధరించిన ముసుకులు

దాచలేనంతగా మనయైక్యము పూర్తియైనప్పు డీదుఃఖకష్టములు తుద కంతమొందుచున్నవి. అవి యానందముగా మారుచున్నవి.

ఇట్టియైక్యమునకుఁ గారణమైన సమస్త సంబంధము లీమాన్ద్ర మందుఁ దీవ్రమై యానందకరమై సగుణమునకు సంబంధించినవి. అత్యమువరకు నిలిచి యన్నింటిని స్వీకరించి సమ్మేళన మొనరించునది ప్రియునకుఁ బ్రియురాలికి నుడుసంబంధము. కారణమేమనగా నదే యన్నింటికంటె తీవ్రమైనది. ఆనందకరమైనది. తక్కినవి దానిలో నంతరభూతములు. వానినన్నింటిని మించుచున్నది. అతఁడే గురువు. అతఁడేదారిచూపువాఁడు. జ్ఞానమును బొందించువాఁడు. అంతరదృష్టిప్రకాశములు వృద్ధిజెందుచుండగా మనమానసమును సరిచేయుచున్న కళాపాతుని స్పర్శవలె యతనిస్పర్శ ప్రతిసాపానమందు మనకుఁ దోచుచుండును. తనసత్యమును మాటనువెల్లడించుచున్న యతఃకంఠధ్వని వినుబడుచునే యుండును. మనము ప్రత్యుత్తర మివ్వజూలిన యతనిభావముతోచుచునే యుండును. మనయజ్ఞానాంధ కారమును బారఁడరుమునట్టి యతనిఖడ్గకాంతులు మెరయుచునే యుండును. ముఖ్యముగా నల్పమైన మనఃప్రకాశములు విజ్ఞానతేజములుగా కొంచమైన గొప్పయో మారినకొలది మనమానస మతనిలోనికి మారుచున్నది. క్రమక్రమముగా నతఁడు మనలోని యోచకుఁడు ప్రేక్షకుఁడవుచున్నాఁడు. మనంతట మనమిక యోచించుము. చూడము. మననిమిత్త మతఁడే దియోచించునో దానినే మనము యోచితుము. మనకొక కతఁడేది వీక్షించునో దానినే మనము వీక్షింతుము. అంతట గురువే ప్రియుఁడవుచున్నాఁడు. అతఁడు మనసమస్తమానసమును బట్టుకొని క్రొత్తయొచ్చి, వశముచేసికొని యనుభవించి యుపయోగించుచున్నాఁడు.

అతఁడు ప్రభువే కాని ప్రభువని సమీపించితిమా సమస్తమయోగము దూరము, భయము, విధేయత సహితము నశించును.

కారణమేమనగా మనమతనిసమీపించి యైక్యమాచుండగా నీవిషయములకు స్థానముండదు. మనలస్వీకరించి మనయందుఁ బ్రవేశించి తనయిష్టానుసారము మనల నుపయోగించువాఁడు మనప్రియుఁడు. విధేయతసేవకుని లక్షణము. దాస్యముదది హీనమైనది. తరువాతమనము విధేయులముకాము. గాయకునివేశ్యకుఁ దీగెలు పశ్చిత్తుత్తరమిచ్చు నట్లుమనమతని యిచ్చననుసరింతుము. ఉపకరణమవుటే యుత్తమ యాత్మార్పణము, లొంగుబాటు. కాని యిది ప్రాణయుక్తమై ప్రేమించు నుపకరణము. దానికంత్యము మనసమస్త స్వభావ మీశ్వరునిబానిసయగుటే. వశవర్తియై సంతసించుచు, దివ్యాధికారమునకు లోబడి యానందించుచు నీశ్వరుని బానిసయగుటే. అతఁ డేదిచేయమని సంకల్పించునో యాసమస్తమును దీప్తిమైన యానందముతో సంశయమువిడిచి చేయుచున్నది. అతఁడు భరించమన్న దంతయుఁ భరించుచున్నది. కారణమేమన భరించునదంతయుఁ బ్రియునకు సంబంధించిన భారమే.

అతఁడు స్నేహితుడు, సలహాచెప్పువాఁడు, నహయమిచ్చువాఁడు. కష్టమందు రక్షించువాఁడు. శత్రువుల బానిసాడి కాపాడువాఁడు. మనకొరకు యుద్ధముచేయువాఁడు. అతని లక్షణక్రింద మనముపోరువారము. మనకు సారథి-మార్గప్రదర్శి. ఇట్టిసంబంధమందుమనము మిక్కిలి సామీప్యమొందుచున్నాము. అతఁడు మననిత్యభిమాచరుడు. జీవయాత్రయందు మనతో నాడుకొను పిల్లవాఁడు. కాని యెంతసంతోష కరమైనప్పటికి నింకను భేదమున్నది. మధ్యననుగ్రహమన్నదియుండుటచే నీస్నేహమునకు హద్దులేర్పడుచున్నవి. క్రియుఁడు బాధించవచ్చును. విడిచిపెట్టవచ్చును. కోపపించవచ్చును. మోసపించినట్లు కనిపించవచ్చును. కాని మనప్రేమ వీనినన్నింటిని సహించివే

ఢించినకొలది వృద్ధిగాంచుచు. అపితరిగి కలియుటవల్ల సంభవించెడు సంతోషమును వృద్ధిచేయును. తిరిగివశమవుటవల్ల వచ్చెడి సంతసమును బెంచును. తన్మూలమునఁ బ్రియుఁడు స్నేహితుఁడుగా మారును. అతఁడు చేయునది సమస్తము జీవుని పరిపూర్ణత కొఱకు మనలఁ జూచిన యతనికిఁగల సంతసముకొఱకు మనప్రియుఁడు మనసహకారి, యట్లుచేయుచున్నాడని తుదకు గ్రహింతుము. ఈవిరుద్ధభావములు చివర కధికస్నేహమును గలిగించును. అతఁడు మనతండ్రి, మనతల్లి మనసితికి మూలమతఁడు. మనసంరక్షకుఁడు. మనయిష్టప్రదాత. మన కోరికవల్లఁ బుట్టి మనచేఁ బెంపబడు పిల్లవాఁడు. ఈవిషయములన్నియుఁ బ్రియుఁడు స్వీకరించుచు. అతని ప్రేమాధిక్యతయందుఁ బితృ మాతృవాత్సల్యసికలగు. మనమావాత్సల్యతకై ప్రార్థించిఁ పుడు మన కివ్వకపోడు. సర్వతోముఖమై గాఢమైన యీసంబంధమును సమస్త మైక్యమై యున్నది.

మొదటనుండి మిక్కిలి గాఢమైన యీప్రియాప్రియుల సౌ బంధమునుటకు సాధ్యమున్నది. కాని కొన్ని కేవల భక్తియోగము లకువలె పరిపూర్ణ యోగమున కది ప్రత్యేకవిషయమై యుండనక్కరలేదు. ప్రాగ్రంభమునుండి యితరసంబంధముల లక్షణముల నది స్వీకరించుచున్నది. పూర్ణ యోగి సహితము జ్ఞానకర్మల ననుసరించుచున్నాడు. దేవుడతనికి గురువుగా ప్రభువుగా నుండ నవసరమున్నది. అతనిలో దైవభక్తి వృద్ధియైనకొలది దైవజ్ఞానము స్వభావజీవితము లందు దివ్యచిత్తముయొక్క కార్యకరణము వృద్ధిగాంచుచున్నది. దివ్య ప్రియుఁడు తనకుఁ దావెల్లడి యవుచున్నాడు. జీవితమును వశము చేసికొనుచున్నాడు. కాని యన్నిసంబంధములకంటె ముఖ్యమైనది సమస్తమునకు మూలమైన ప్రేమయే. తీవ్రమై పూర్ణమైన సర్వతో

ముఖసంసిద్ధికై పరస్పరవశీకరణ సాధనములకై యైక్యానందదాయకములగు పలువిధవిషయములకై, ప్రయత్నించుచున్న భేమయే. సమస్తమానసిక భేదములు, హద్దులు, సాధనముల వివిధతార్కిక వికలనములీప్రేమచే బరిహసింపఁ బడుచున్నవి. లేదా యైక్యమునకు ద్వారములుగాఁ బరీక్షలుగాఁ గార్యాలయములుగా నుపయోగపఱచుచున్నవి. ప్రేమ మనేకమార్గముల రావచ్చును. ప్రియుని సౌందర్యము నుకనిపెట్టుటచే రావచ్చును. అతని ముఖ విగ్రహసందర్శనముచే రావచ్చును. ప్రపంచములోన సామ్యములైన వస్తుసముదాయమునుండి యతఁడు మనకిచ్చుచున్న యస్పృతమైన సూచనవల్ల రావచ్చును. ఒకఁడు మఱల సమీపించి ప్రేమతో మెలబడించుచున్నాడను వ్యక్తిచేరావచ్చును. మనము కనుగొనివలసిన వాఁడు సుందరుడానందపురుషుడను వ్యక్తిచే రావచ్చును.

మిక్కిలియాసక్తితో మనమతని నన్వేషింపవచ్చును. అగోచరుడైన యాప్రియుని మెలబడించవచ్చును. మనమెరుగని ప్రియుఁడు సహితము మనల మెలబడించవచ్చును. ప్రపంచములో మనలఁగలిసికొనవచ్చును. మనకు మొదటయిష్టము కాని కాకపోని తన నిమిత్తమే మనలఁ బట్టుకొనవచ్చును. మొదట మనకు విరోధియై ప్రేమజనిత కోరికముతో రావచ్చును. మొదటయతనితో మనకుసంబాధము యుద్ధము పోరాటము ద్వారా కలుగవచ్చును. అదియందు ప్రేమాకర్షణమున్నచోట సహితము జీవేశ్వరులకు సంబాధములు బహుకాలమువరకు నేరములతోను పార్థివలతో ననుమానములతోఁ గోరికములతోఁ బ్రణయకలహములతో నాశానిరాశలతో వియోగదుఃఖములతో నిండియుండును. మనసను స్తరాగాదుల నతనిపై బ్రయోగింతుము. అవిశుద్ధికాబడి యేక త్యాగ సందావేశముగా మారువరకట్లు ఘోషియోగింతుము. ఇదిసహితము పనుకుపుట్టించదు. దివ్యప్రేమా

సగద భేదము లిన్నియని వర్ణించుటకు భాషకు శక్యముకాదు. మన యుత్తమాధమ భాగములా ప్రేమతో నిండిపోవుచున్నవి. జీవుడే గాక మనోప్రాణములుసహితము దానితోనిండిపోవుచున్నవి. స్థూల దేహముసహిత మానందములోఁ బాలుగొనక మానదు. స్పర్శనను భ్రమించకపోదు. సమస్తావయములలో నరములలో నానందామృతియు ప్రివహించకపోదు. స్థితీకంఠ్యములు ప్రేమానందములు. అవి పర మరహస్యములు. అత్యద్భుతములు.

ఇట్లుసమిప్తియై వ్యప్తియై, తీవ్రమై సర్వవ్యాపకమై సర్వంభ రమై సర్వసాసిద్ధియై ప్రేమానందమార్గము శేష్మచుగు ముక్తినిచ్చు చున్నది. దానియుత్తమాగ్రము బ్రహ్మాండతీతమైన యైక్యము. కాని భక్తికి పరిపూర్ణైక్యమే ముక్తి. దానికి విమోచనమనగా వేరేమర్థము లేదు. సమస్తముక్తులు దానిలో నిమిడియున్నవి. కొందఱనుకొనుచు నట్లాముక్తులొక దానిమెట్ల నొకటివచ్చునవికావు. అవిపరస్పరము భిన్నములనరాదు. దేవుడు జీవునితోఁ పూర్తిగానై క్యమవుచున్నాడు. అదేసాయుజ్యము. ఇచ్చట భిన్నత్వముపై నాధారపడిన దంతయునా సాయుజ్య మందున్నదని తెలియవచ్చుచున్నది. అచ్చట భిన్నత్వమే కత్వముయొక్క రూపాంతరమే. సమీపజనితానందము (సామీ ప్యము). పరస్పరసాన్నిధ్య జనితానందము (సాలోక్యము). పరస్పర సాదృశ్యజనితానందము (సాదృశ్యము) మరియు భాషయందు పేరులే నికొన్ని యద్భుతవిషయములు సహితమందుకలవు. దైవభక్తునకు సా ధ్యముకానిది లేదు. అతనికి నిరాకరింపఁబడునదిలేదు. అతడు దివ్య ప్రియు. కు బ్రేమాస్పృహఁడు. ప్రియురాలియాత్మ.

సంపూర్ణము.